

HARSÁNYI ZSOLT
JÓKEDVŰ KÖNYV

HARMADIK GYŰJTÉS

UJ IDŐK IRODALMI INTÉZET R. T.
(SÍNGER ÉS WOLFNER) KIADÁSA,
BUDAPEST

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5557-53-8 (online)
MEK-13997

TARTALOM

ADOMÁK	A KÜSZÖB
A PULI	LELTÁR
HÁZASSÁG	A LELEPLEZÉS
A DOLGOZAT	LÉLEKJÁRÁS
AZ ÁTOK	MENYASSZONYOKNAK
BETEGEK	MILTI ÉS A GYORSFÉNYKÉPÉSZ
SZELLEMI MUNKA	NEM KELL FÉLTENI
BOZENI HUSZÁROK	AZ ÓCEÁNJÁRÓ
BÖLÉNY	KÁDÁR
BRIDZS-ASZTAL MELLETT	MŰVELTSÉG
BRUKI	PÁLINKÁS
FEGYELMEZÉS	PINCEGÁDOR
KÜLFÖLDI GYEREK	A PÜNKÖSDI NYERŐ
HOL A KANONOK?	A SÁRCIPŐ
EGY FORRADÁS TÖRTÉNETE	SÁROS
EGY REND RUHA	A NÉVTÁBLA
ELMESPORT	A LEGELŐK DOLGA
ELŐRE	SZERZŐDTETÉS
AZ EVÉS-IVÁS BÖLCSESÉGE	SZÉP EMBER
ÉGŐ VARJÚ	SZÉPSÉG ÉS A KOCSIS
ÉLETKOR	TAMÁS ESETEI
A FUKAR EMBER	TINÓDI RÉSZEGEI
GOMBA	A TÖLTÖGETŐ LEGÉNY
GYERMEK A BOLTBAN	A SZANYI DISZNÓK
HÁROM CIPŐ	A BICSÉRDISTA
HITTANÓRA	A NÉMET LEVÉL
JUON ÉS AZ ERŐD	CIVIS ÉVA
KAROSSZÉK	A TUDÁS IS HIBA
RÉGI VILÁG	PASZIANSZ
KUTYA-SÍRKŐ	EGY KIS TÁRSASJÁTÉK
ÚTITÁRS	A TÁRGYMUTATÓ
KUTYAVÁSÁR	MINDENKI TUD GÖRÖGÜL
KIS MACSKA A HÁZTETŐN	BUCSU UTÁN
KURTA EBÉD	BAJTÁRSAK

ADOMÁK

I.

Nem állhatom meg, hogy el ne mondjam ezt az apróságot. A minap hallottam és olyan jót nevettem rajta, hogy szeretnék vele mást is megnevetetni.

Ott kezdődik a dolog, hogy az iskolaszéki elnök eljött az elemibe tanítást látogatni. A tanító nagyon örvendett, hogy a látogatás éppen olyankor éri, mikor az osztály réme, a kis Makra Marci, hiányzik. Mert ez a Marci félelmetes átok volt a tanító életén. Hosszú évek óta tanított már, de ilyen elvetemedett rossz fickó még sohasem volt a keze alatt. Minden áldott nap valami külön botrány volt Marcival. Most éppen hiányzott a gyerek, mert előző nap összeverekedett az inasiskolából kitóduló gyerekekkel s azok alaposan helybenhagyták.

A rém hiánya meg is látszott az osztályon. A gyerekek úgy viselkedtek, mint az angyalok. Szépen ültek a padban és jól feleltek. Az iskolaszéki elnök igen meg volt elégedve. Egyetlen kifogása volt mindössze. Ugyanis a tanító eltüsszentette magát, s erre az egész osztály éneklő kórusban rázendített:

- Keed-veees ee-gés-sé-gi-reee!

Ez nem tetszett az elnöknek. Félhangon, hogy a gyerekek ne hallják, meg is jegyezte a tanítónak, hogy ez divatjamúlt dolog, nem helyes a tanulókat ilyen szajkóságokra szoktatni. A tanító sietett az elnök kedvében járni és mindjárt ki is hirdette:

- Hallgassatok ide, gyerekek. Nagyon szép dolog tőletek, ha a tüsszentést kedves egészségemre kívánjátok, de ezzel csak a tanulástól veszítitek el az időt. Már pedig az idő nagyon drága. Ezentúl ezt a szokást meg fogjuk szüntetni. Ha tüsszentek, ne is vegyétek észre. Megértettétek?

- Megértettük, - zúgták karban a gyerekek.

Csakugyan, tíz perc múlva megint eltüsszentette magát a tanító. A gyerekek némák maradtak az új rend értelmében. Az elnök meg volt elégedve. Kifejezte meleg elismerését és eltávozott.

Másnap rendes iskolai nap következett. Annyival is megszokottabb, mert Makra Marci is megjelent az iskolában. A tegnapelőtti verekedés következményeit már kiheverte, csak koponyáján volt két tojásalakú dudor, amelyeket édesanyja hiába próbált a kés fokával laposra szorítani.

- Na, megjöttél, te híres? - morgott a tanító.

Makra Marci nem felelt. Ravasz pofával ült a helyén. Komoly feladattal volt elfoglalva. Legyet fogott, annak hosszú, vékony papírszeletet ragasztott a potrohára, de előbb a papírost jól megmártotta tintában. Aztán szabadon eresztette a legyet, hogy ahol leszáll, mindent betintázzon.

A tanító hozzáfogott a magyarázathoz. De még mindig náthás volt és hatalmasan eltüsszentette magát. Ebben a pillanatban Makra Marci harsány hangon elrikkantotta magát:

- Pukkadj meg!

II.

Ez gimnazista-koromból jutott eszembe. A Ráchel siralmát kellett megtanulnunk kívülről. Magyar tanárunk, Kassuba Domokos, kihívta felelni Kardost.

Ez a Kardos éleseszű fiú volt, de roppant lusta. Soha nem tanult semmit, mégis elboldogult annyi tudással, amennyi a magyarázatból megragadt a fejében. A Ráchel siralmát sem tanulta meg. De azért kiállt a katedra elé és vakmerően nekifogott. Majd megy, ameddig megy. Emlékezett is egy-két sorra. Meg aztán sűgás is van a világon.

Puha, fehér ágyam hullámos redőin
Mily szépen alusztok, én szép csecsemőim...

Csakugyan ment a szavalat, ha dőcögve is. Nagy ügyyel-bajjal már több soron átvergődött Kardos.

De hiszen nem fogtok ébredni, tudom már,
A ti nyugovástok több a nyugalomnál...

Eljutott egészen addig, míg Ráchel ráébred, hogy csecsemői halottak.

Tudok mindent...

S Kardos megakadt. Nem tudta folytatni. Ismételte még egyszer, hátha közben eszébe jut, vagy hátha közben megéri a sűgást:

Tudok mindent...

Mikor aztán már negyedszer ismételte, hogy „tudok mindent”, Kassuba Domokos főtiszteendő úrnak elfogyott a türelme:

- Tudsz mindent? Nem tudsz semmit, haszontalan kölyök!

Azzal nyakoncserdítette barátunkat, Kardost. Annak ebben a pillanatban jutott eszébe a vers folytatása és felragyogó arccal, boldogan kiáltotta:

- Jaj, jaj!

A PULI

Városiak nyaralnak falun. Más időkben Abbaziába mentek volna, de hát most zavaros idő járja, tenger utánjárás van az útlevéllal, nem biztos, hogy vizumot kapni. Itthon már mindenütt minden hotelszobát lefoglaltak azok, akik élelmesebbek és előrelátóbbak voltak. Ilyenkor a pesti polgár elmegy fizető vendégnek faluhelyre. Az étel biztosan jó és bő, jószerecse esetén kártya is akad: a papának alsós, a mamának bridge.

A házaspár tehát jól megvan, az úriházhoz szép kert tartozik, ott kitünően lehet napozni, aztán meg naphosszat ismerkedni lehet a többi fizetővendéggel. Ez megy egy hétig. De aztán ez is elfogy, mert mindenki mindenkiről tud már mindent.

- Mi van a községben nevezetesség?

- Bizony itt a hősök emlékének kívül nincsen semmi.

- És mi van kirándulási alkalom?

- Az már inkább van. El lehet menni a bélavári barlanghoz. Három óra gyalog. Tanácsos reggel hatkor indulni, akkor ebédre már itthon lehetnek kettőkor. A bizáki romokat is meg lehet nézni, nagyon szép kirándulás, az csak két óra.

- Közelebb nincs semmi? Hová lehet menni sétálni?

- Édes Istenem, tíz perc innen a mező, ott aztán lehet sétálni rogyásig.

Jól van, mennek a mezőre. Az országútról be is fordulnak a gyalogösvényre. Hát egyszer csak - milyen érdekes - juhnyájhoz érkeznek. A rétre terített subán ül a pásztor, szanaszét legelnek a birkák, a pulikutya éktelen ugatásba kezd.

- Ezt megszólítjuk, - mondja a városi ember, - az ilyen falusiaktól mindig hall valami érdekeset az ember.

Megszólítja. A pásztor tisztességtudóan válaszol. Beszélgetnek. Temérdek kérdés. A pásztor türelmesen felelget.

- Mit eszik a pulikutya?

- Rágott ételt, - feleli nyugodtan a pásztor.

A férj németre fordítja a beszédet, hogy a pásztor ne értse. Magyarázni kezd a feleségének. Hát nem érdekes ez? Az ember csak él azon a Pesten és fogalma sincs róla, milyen érdekes és színes a vidéki élet. Ime, csak egy kis részlet, és ez is milyen bámulatos: a birkapásztor kutyája rágott ételt kap enni. Ismét a pásztorhoz fordul:

- És ki rágja meg neki?

- Ű maga.

HÁZASSÁG

Ebédnél ül a család. Békés, derűs hangulat. A férj tréfásan zsörtölődik a feleségével. Aztán fiaihoz fordul:

- Én mondom nektek, fiúk, ne házasodjatok meg soha.

A hétéves fiú büszkén vágja rá:

- Már rég elhatároztam, hogy nem házasodom meg.

De az ötéves élénken szólal meg:

- Én igen. Én okvetlen megházasodom.

- Na nézd csak, - mondja az apa, - s vajjon miért?

- Mert éjszaka félek egyedül.

A DOLGOZAT

Béla barátom fia élénk eszű gyerek és jó tanuló. A minap dolgozatot kellett írnia. Az volt a feladat, hogy mindenki írja le otthonát. Gyuri sokáig dolgozott rajta, még a nyelvét is kiöltögette írás közben a nagy igyekezettől. Aztán másnap reggel elvitte a dolgozatot az iskolába. Délben hazajött. Ebédnél odaáll az apja elé, kezében a füzet.

- Apa, nagyon jól sikerült a dolgozat. A tanító néni azt mondta, mikor elolvasta, hogy igen érdekes. És hogy okvetlen olvasd el.

- Látod, ennek örülök. Mutasd azt a dolgozatot.

Veszi a füzetet és olvassa a következőket: „A mi otthonunk sok szobából áll. Valamint konyha is van, de az nem számítható szobának. A szobák a következők. Apa hálósobája, amelyben vadmacskabőr van, amelyet apa lőtt meg, de nem a hálósobában, hanem az erdőben, eleven korában, de nem apa volt eleven, hanem a vadmacska, de apa is eleven volt. Aztán mama hálósobája, amelybe mindig bekapcsolják a telefont. Aztán a szalon, itt szép képek vannak és egy majom is, de nem eleven, hanem fehér porcellánból. Aztán gyerekszoba, itt én lakom, ebben van egy gőzgép, ez sipolni is tud, de nem elég nagy, mert csak játék. Aztán van a francia kisasszony szobája, ő külföldi állampolgár és ott most háború van. Aztán van a fürdőszoba, melyben nekem külön szivacsom van, és ez vörös gumiból van. Aztán van a vendégszoba, de ha vendég jön, akkor a vendég az ebédlőben alszik, mert a vendégszobában nincs hely, mert ott vannak elrejtve a készletek, úgymint 46 kilogramm cukor, 12 kilogramm kávé és 3 kilogramm tea.”

AZ ÁTOK

A tátrai csúcsok közt jártomban hallottam ezt az apróságot.

Mindenki tudja, hogy az idén, azaz tavaly karácsony és újesztendő között semmiféle üdülőhelyen nem kaphatott szobát, aki hetekkel előbb nem gondoskodott róla.

Csakhogy Salgó Jenő óvatos ember.

Salgó Jenő még novemberben írt az egyik tátrai szállónak, hogy neki a szent estétől kezdve újévig bezárólag szobára van szüksége. Választ kér, hogy lehet-e még szobát kapni. Mivel még lehetett, az igazgatóság írt Salgónak, hogy a szoba rendben van. Erre Salgó visszaírt, hogy a dolog nem ilyen egyszerű, mert neki sokféle kikötése van. Először is a szoba a második emeleten legyen, mert ő csak a másodikon szeret lakni. Továbbá, a fürdőszoba a szomszédban legyen, mert nem szeret nedvesen mászkálni a folyosón. Azonkívül csak délifekvésű szobában érzi jól magát. És így tovább. Ezt mind megírta és postafordultával meg is kapta a kedvező választ: a szoba rendben van, a 229. számú szoba készen várja Salgó Jenő urat a szent estén.

A Tátrába, mint mindenki tudja, úgy utazik az ember, hogy kiszáll Poprád-Felkán, onnan aztán vagy a hegyi villamoson kerül feljebb, vagy ha nem sajnálja a költségeket, autót bérel magának, mert az sokkal gyorsabban jár. December huszonnegyedikén délután fél négykor a szálló elé megérkezett az első poprádi gépkocsi. Egy hatalmas, tagbaszakadt, marcona ember szállt ki belőle. Odalépett a portáshoz és miközben topogva verte le cipőjéről a havat, így szólt:

- Salgó Jenő vagyok.

A portás bólintott. Odanyúlta a kulcstáblához és leakasztotta a 229. számú szoba kulcsát. Át nyújtotta.

- Kellemesen tetszett utazni, nagyságos uram?

- Köszönöm, elég jól utaztam.

A bérszolgák már hurcolták a bőröndöket. Salgó Jenő felment a szobába.

Jó húsz perc múlva megérkeztek azok is, akik a villamossal jöttek. Kivált közülök egy satnya, vékony kis fekete ember, odament a portáshoz és így szólt:

- Kérem a 229-es szoba kulcsát, Salgó Jenő vagyok.

A portás meglepetve nézett a vendégre.

- Tessék?

- Salgó Jenő vagyok és foglalt szobám van. A 229-es kulcsot kérem.

- De bocsánat, itt valami félreértés van...

- Itt nem lehet félreértés. Tessék az útlevelem. Salgó Jenő vagyok. Tessék a nyugta: a szálló budapesti irodájában előre lefizettem pengőben nyolc napot. Mi lehet itt félreértés?

- Nagyságos uram, Salgó Jenő úr már elfoglalta a szobáját, felment kicsomagolni.

A kis fekete ember hirtelen dühbe gurult.

- Azonnal kéretem az igazgató urat.

Jött is az igazgató azonnal.

- Mi baj van, kérem?

- Az átok, - felelte a kis ember képéből kikelve, - azaz, hogy ön ezt nem érti. Tessék engem felvinni a 229-es szobába, amelyet hetekkel ezelőtt lefoglaltam.

Az igazgató rendkívül elcsodálkozott. Először is nem értette, hogy mi az az átok. Másodszor a furcsa vendég szokatlan modora is meglepte. De hát a szállóigazgatók sok mindenféle embert látnak életükben. Ment a vendéggel szó nélkül a lift felé. Bent a felvonóban megint elővette útlevelét és nyugtáját. Megmutatta.

- Kérem ez rendben van, - mondta az igazgató, - emlékszem a rendelésre. A szoba rendelkezésére áll.

- Úgy, majd meglátjuk. Igazgató úr nem ismeri az átkot.

Megérkeztek a második emeletre. Az igazgató egyenest a 229-es ajtóhoz lépett, nem kopogtatott, kinyitotta. Ott állt a szoba közepén a nagy marcona ember ingujjban. Nyakkendőjét kötötte.

- Bocsánat, - szólt az igazgató, - ez a szoba le van foglalva Salgó Jenő úr számára.

- Az én vagyok, - szólt az óriás, - tessék, itt az útlevelem. Nevem Salgó Jenő.

Ekkor a vékony kis ember az igazgató háta mögül elédugta a fejét. Nem lépett ki egészen, biztos fedezékben maradt. Onnan kiáltotta:

- Uram, maga az én életem átka! Mindenüvé tíz perccel előbb érkezik és mindenbe beül, ami az enyém. Vegye tudomásul, hogy nekem elég volt. A kietzbüheli eset volt az utolsó, az többet nem fog megisméltődni!

Hiába volt minden. Az óriás nyugodtan kötötte tovább nyakkendőjét és kijelentette, hogy őt innen a rendőrség sem fogja kimozdítani. És addig erőszakoskodott, míg győzött. Övé maradt a jó szoba. A vézna emberkének nagy kinnal szorítottak valami rossz személyzeti szobát. Mialatt bánatosan ment bőröndjei után, maga elé sóhajtotta:

- Én már ezzel az átokkal fogok meghalni. Minden hiába...

BETEGEK

Bámulatos, hogy az emberi lélek mi mindenre tud büszke lenni. Láttam olyan kártyást, nem is egyet, aki egyenesen hiú volt a balszerencséjére. Az ilyen játékos bizonyos diadalt talált abban, hogy bámultatja magát, mint másoktól elütő ritka madarat. A kártyásnyelv meg is különböztet egy kibicfajtát, az úgynevezett „pech-dicsérő” kibicet, aki ott ül az ilyen játékos mögött és olykor hangosan elálmélkodik:

- Hallatlan. Bámulatos. Ilyen pechet még életemben nem láttam.

A játékos hálás büszkeséggel hátra fordul, mintha csak azt mondták volna neki, hogy milyen szép ember.

- Mi? Ugye?

Éppen ilyen büszkék az emberek, mint megfigyeltem, betegségeikre. Szinte minden családban van egy öreg néni, aki egyszer nehezebb operáción ment keresztül. Nincs neki kedvesebb beszédtemája, mint ez a műtét, pedig jó tíz év eltelt már azóta. De az ő gyönyörűsége, hogy beszélhet róla, hervadhatatlan. Ha új ismerőst kaparít meg, annak sorsa meg van pecsételve. Annak a műtétet végig kell hallgatni. Minden udvarias ember természetesen a kellő kíséző zenével járul hozzá a történethez.

- És akkor, - meséli a néni, - azt mondta a tanár, hogy számláljak hangosan. Elkezdtem mondani: egy, kettő, három, négy, öt, hat. Tizenkettőnél éreztem, hogy kezdek aludni. Az egészből semmit sem éreztem. Semmit, de semmit. Arra ébredtem fel, hogy lent fekszem a szobámban. Szép szoba volt, tizennyolc pengőt fizettem naponta, de ahhoz jöttek még a borraivalók. Meg a rettenetes sok orvosság. Egy vagyon.

- Hm, hm. Ejnye, ejnye.

- Bizony. A tanár két csontszilánkot szedett ki a törött bokából. Először az egyik csontszilánkot, aztán a második csontszilánkot. De én meg sem szisszentem. Sőt halljon csodát: dudoltam, mialatt operáltak, álmomban. Mit szól ehhez?

- Hihetetlen. Hallatlan.

És tovább mesél a néni. Az egész lábtörés történetét, részletesen. Különös súlyt vet arra, hogy a részletekből kiderüljön az ő tiszta vére és rendkívül egészséges szervezete. „A tanár is mondta, hogy ilyet keveset látott.”

Az ilyen elbeszélések tele vannak a legrészletesebb orvosi szaktudással. Minden beteg kitanulja a maga betegségét, lehetőleg könyvekben is böngész hozzá, orvosát végnélküli kérdésekkel ostromolja, végül sajtószerű egyoldalú műveltségre tesz szert, mert azt ugyan nem tudja, hogy a máj melyik oldalán van, de fülműtéte következtében olyan szakismerettel beszél az Eustach-csatornáról, a hallócsatornákról, a füljáratokról, hogy ebből az egy tárgyból akár szigorlatozhatna.

Szanatóriumokban aztán se vége, se hossza az ilyen beszélgetéseknek. Ott még kevésbé zavarják a főtémát a külső hétköznapi élet részletei. Semmi másról nincs szó, csak kinek-kinek a betegségéről. Ha ketten leülnek a hall sarkában és beszélgetnek, a dolognak rendesen az a képe, hogy az egyik rendkívüli folyamatossággal és bőbeszédűséggel előad valamit, a másik pedig a fejét csóválja és udvariasan csak ilyeneket szól közbe:

- Nahát!

Az azonban nagy eset, mikor olyanok akadnak össze ketten, akiknek ugyanaz a betegségük van. Mert az epeköves, meg a trombolikus szépen megértik egymást. Mindegyik meghallgatja

a másikat, bólogat hozzá, álmélkodik, s azzal rendben van. Éppen úgy nem konkurrencsei egymásnak, mint a déligyümölcskereskedő és a kesztyűgyáros. De ha egyféle bajuk van, akkor rögtön megindul a vetélkedés. Úgy akarják legyőzni egymást, mint az olimpiai versenyzők.

Azt meséli nekem valaki, hogy az iszapfürdőben hallott beszélgetni két ilyen embert.

- Nekem reumám van, - mondotta az egyik, - magának is reumája van?

- Ugyan kérem, - feleli a másik kicsinylően, - mi az a reuma, az semmi. Nekem csúzó van.

- Eh, csúz. Azt nem is lehet hasonlítani a reumához. Lehet, hogy a csúz fájdalmas, de a reuma ezerszer fájdalmasabb.

- Micsoda? Hogyan mondhat ilyen képtelenséget? A csúz ezerszer fájdalmasabb.

- Igen? Hát hallgasson ide, majd megmagyarázom én magának, mi az a reuma. Képzeld el, hogy a lábát két vaspánt közé teszik. Ezeket a vaspántokat srófolni lehet, szorosabbra és még szorosabbra. Na most. Elkezdnek srófolni. Rettenetesen fáj. De csak srófolnak, srófolnak, srófolnak. Most már iszonyú, borzasztó nagyon fáj. Srófolnak. A maga homlokán kidagadnak az erek a fájdalomtól és kiüt a verejték. Srófolnak. És még mindig srófolnak, pedig maga már nyög és ordít és a fogát vicsorgatja a fájdalomtól. Már nem is lehet több fájdalmat kibírni. És még mindig srófolnak egyet. Na lássa, ez a reuma.

A másik gögösen válaszol:

- Helyes. És még egyet srófolnak, az a csúz.

SZELLEMI MUNKA

Akik Erdélyország híres-nevezetes földjén, a Mezőségen, ismerték a régi világból való embereket, azoktól hallani olykor a nevét Jeney Józsinak. Mezősámsondon lakott Jeney Józsi, hétszilvafás birtokos. Ismerőseinek elmondása szerint bővérű, jókedvű, törzsökös kisenemes, kicsit Mokány Berci, kicsit Baczur Gazsi, de főként eszes és humoros ember. Ravasz László, a püspököm, aki jól ismerte, kivált a humora zamatát dicséri és szívesen mond el róla olyan apróságokat, amelyek a Tóth Béla Anekdotalincskébe is bizvást bekerülhettek volna.

Derék rendet tartott cselédei között ez a Jeney Józsi. Emberséges gazdájok volt, de a rendetlenséget nem kedvelte. A másét nem bántotta, a magáét nem hagyta. Megesett, hogy oláh rablók támadtak a portájára. Nem csapott lármát, nem is menekült fejevesztetten: nyúlt a puskáért és egyet átlukasztott közülök. A többi elszaladt. Ezzel a dolog el is volt intézve. Hogy utólag hatósági feljelentést tegyen, azt már unta. S mivel mindenki tudta, hogy nem igen tréfál, ha nincs a tréfának ideje, ment az ő kicsi birtokán a munka kezesen. Annál is inkább, mert embereit szerette, jó szóval és emberi sorban tartotta.

Csak egy embere volt neki, akiben igen szeretett lázadozni a természet, bizonyos Pista nevű béres. Éppen a leghanyagabb, leggyengébb munkás. Ennek nem tetszett semmi. Mindig talált valami morognivalót. Ha együtt volt két emberrel, mindjárt kezdte nekik szidni az urakat.

Hallja ám egyszer Jeney Jóska a szerű mögül, hogy Pista béres, aki őt nem láthatja, kapálási szünetben fennen viszi a szót.

- Mert nagy disznóság az, emberek, hogy micsoda a mi munkánk az urakéhoz képest. Mink itt kapálunk virradattól vakulásig, az embernek beleáll a görcs a derekába, eső veri, rekkenő nap süti. Semmi öröme egész nap a munkás embernek; ha félholtra dolgozta magát, akkor mondd, hogy Krisztus, osztán dögölj. Nem is szunnyadt az ember jóformán semmit, már felszerken,

kezdi az egészet elülről. Ez a mi munkánk. Az urak munkája? Az mán nem ilyen. Jegyző, fiskális, inzsellér mind egykutya. Reggel jó későn, mán kilenc is elmúlt, szájába veszi a britannikát, rágyujt, maga elé vesz egy liter bort, leül egy árkus papiros elé, arra ráfirkál valamit, fújja a füstöt, nézeget, nagyot nyújtózkodik, osztán kiszól, hogy mi lesz mán az ebéddel. Ezér osztán kap teszem azt, ötven forintot. Hát igazság ez, emberek? Mink csak elvégeznők az ő dolgukat, de ha az uraságnak kapálni kéne, aszt mán megnézném magam is.

A többiek csak hümmögtek erre, a lázítás nem keltett nagy visszhangot. De Jeney Józsit igen bosszantotta a dolog. Ez a Pista béres éppen nála szedte meg magát, volt már házhelye is, a fiát Jeney költségén egy félévig gyógyították a kórházban, a lányát is tisztességesen férjhez tudta adni. A gazda nem mutatta meg magát, sarkon fordult, ment befele. De alkonyattájban kiüzent, hogy Pista béres jöjjön be hozzá.

Beállított Pista, morcos arcán előre elkészített daccal. Jeney eléje tett egy skatulya britannikát.

- Válassz magadnak egy jó ropogósat, Pista fiam, gyujts rá.

Pista elámult, de nem kérette magát. Megforgatta ajkai közt a szivar végét s rápöfékelt. Jeney elébe tett egy liter bort és töltött neki.

- Igyál egy korty bort, Pista fiam, ügyes kis bor ez, magam is ezt szopogatom legszivesebben.

Csodálkozott Pista, de ivott. Ekkor Jeney árkus papirost tett az asztalra, maga pedig leakasztotta a falról a puskát.

- Na most, Pista fiam. Mondok én neked egy mondatot, amit Kolozsvárott tanultam az egyetemen. De jól figyelj. „A középponti hatalom, mint az álladalom jogainak birtokosa, a közgazgatás alakjában vetítvén ki e jogok gyakorlását, e ténykedés folytán azon helyzetet teremti, hogy az álladalom a birtokában álló jogokat önmagára projiciálva hajtja végre.” Megértetted te ezt, édes fiam, hiszen okos ember vagy, és én többször nem is mondom el. Most te ezt a mondatot szép kényelmesen idéfirkáld erre a papirra. Ha kész vagy vele, kapsz ötven forintot. De ha nem írod le, én téged keresztüllőlek, édes fiam. No, mártsad csak be szépen a tollat, édes fiam, aztán kezdjed.

Pista elhült. Rábámult a gazdájára. A szivart kivette a szájából.

- Ne tréfáljon velem a tekintetes úr.

- Én? Hát úgy ismersz te engem, mint aki tréfál? Kezdjed, fiam, mert nem érünk rá.

És megfordítván a puskát, gondosan megnézte a závarzatot.

- Tekintetes uram, ne bántson engem, hadd megyek el békességgel.

- Dehogy mégy, édes fiam. Előbb leírod ezt a mondatot, megkapod az ötven forintot, aztán elmehetsz. Nem mondom, nagyon nehéz az írivaló, de ötven forint is szép pénz. Hát csak fogjál hozzá, Pista fiam, mert ha nem csinálsz, lelőlek gyorsan, aztán nézek más dolgom után, sok mindent el kell intéznem még, az idő meg kurta.

Pista már reszketett, mint a nyárfalevél. Jeney lassan kezdte emelni a fegyvert. Erre Pista rémülten térdre vetette magát és ordítani kezdett irgalomért.

- Hát nem bánom, megkegyelmezek néked, elmondom a mondatot mégegyszer. „A középponti hatalom, mint az álladalom jogainak birtokosa...”

De Pista nem hallgatott oda. Óbégatva rimánkodott kegyelemért. Jeney most már megelégette a leckét. Letette a puskát.

- Na fiam, ez az, amit az urak úgy hívnak, hogy szellemi munka. Látod, még bolondjában le is lőhettelek volna, ha meg lett volna töltve a puska. A szivart meg a bort elviheted.

Pista fogta a palackot és hordta az irháját kifelé. Soha többet nem akart munkát cserélni.

BOZENI HUSZÁROK

Az már magyar szokás, hogyha egy történet elhangzik, nyomban akad testvére. Vidéki adomázó társaságban a legtöbb történet így kezdődik: „Az még semmi, hanem...” Fennebb elmondtam, hogyan tanította boldogult Jeney Józsi a béresét a szellemi munka tiszteletére. Mindjárt itt van a történet testvére a bozeni huszárokról.

Győző barátom ifjú korában huszárhadnagyként szolgálta a világháborút. Ami most Bolzano, azt akkor Bozennek hívtuk. A várost a háború vége felé a mi huszárjaink tartották megszállva. És mivel az úgynevezett helyszüke nemcsak napilapoknál, hanem megszállott városokban is előfordul, a katonaság egy része szállóban tanyázott.

Volt a hadnagy emberei között egy haszontalan huszár. Nevezzük Máténak. Ez a Máté afféle turbulens elem volt. Mindig zúgolódott, mindig piszkálta a többit, magyarán szólva mindig járt a szája. Már pedig a világháború vége felé veszedelmes volt az ilyen ember. Amellett katonának is rossz volt, immel-ámmal végezte a szolgálatot, a lovát hanyagul tisztogatta.

Egy napon Győző a szolgálat dolgait intézte a vendégfogadó előtt. Többek között két huszárnak teljesítette azt a kérését, hogy mentse fel őket a szolgálat alól. Szemrevaló szobalányok minden városban akadnak. A két huszár tehát, mondjuk Kovács és Molnár, kimenőt kapott. Akkor került a sor Mátéra.

- Azt mondják nekem, te Máté, hogy nagyon sokat jár a szád.

Máté kihívóan tagadta a vádat.

- A lovadat sem igen tisztogatod.

Erre is önérzetesen felelt Máté. Hogy emígy, meg amúgy, az ő lova bizony tiszta, mint a patyolat.

- Hozzad csak ide azt a lovat.

Elékerült a ló. A hadnagy gyakorlott mozdulattal odasimította fehérkeztyűs kezét a ló füle mögé. Ott szokás azt megtapasztalni. Csupa por lett a keztyű ujja.

- Na látod, Máté. Nem huszár vagy te, hanem nagyúr. Kovács és Molnár lépjetek elő. Felmentek a szobámba, az asztal előtt áll az a nagy karosszék, hozzátok ki ide az utcára.

A két kimenős nem szerette a dolgot. Ők már indultak volna flangérozni a bozeni lányokkal. De hát a parancs parancs. Felmentek, lehozták a karosszéket és letették az utcán. Mindenki kíváncsian várta, mit akar a hadnagy úr a karosszékkal.

- Máté fiam, te beülsz abba a karosszékbe.

A huszár zavartan és habozva letette magát a karosszék legszélére.

- Nem úgy, fiam. Csak jó mélyen ülj bele. Még hátrább. Úgy ni. Most tedd egymásra a lábadat. Most itt a szivar, erre rágyujtasz és szívod, mint a nagyurak.

Máté hanyattdőlt az utcai karosszéken, egymásra vetette a lábát és szívta a szivart. Bár ezt zavarában nemigen tudta élvezni.

- Jól van, csak szívjad. Kovács és Molnár lépjenek elő. Mivel ez a Máté olyan nagyúr, hogy nem tisztogatja a lovat, a ti kimenőtöket visszavonom. Itt maradtok. És itt helyben, de igen gondosan, megpucoljátok Máté lovát. Olyan legyen nekem ez a ló, mint a tükör.

Itt Győző, amikor beszélt a történetet, befejező módon leeresztette a hangot. Ezt nem értettem.

- Aztán mit csináltál? - kérdeztem tőle.

- Semmit. Elmentem. Szerettem volna megpofozni Mátét csúnyán, de ez tilos volt. Viszont tudtam, mi lesz.

- És mi lett?

- Mi lett volna? Molnár és Kovács a lovat ragyogóra megtisztították, aztán Mátét kirántották a karosszékéből a szivarjával együtt és úgy elverték, hogy három napig nyomta az ágyat.

BÖLÉNY

Mint ahogy az amerikai pusztákon már csak mesterségesen tenyésztett bölény akad, pedig valaha százezerszámra nyüzsgött ott ez az állat, nálunk sincs már úgynevezett „régí vágású” ember az igazi fajtából. Az én nemzedékem még emlékszik rájuk. Van közöttünk, aki színről-színre látta Jókait és Mikszáthot, ennek a fajtának megírót. A mai nemzedék már csak olvassa őket Jókai és Mikszáth könyveiben.

De ezek a nagyok nem írtak meg mindenkit. Olykor hall az ember egy-egy eredeti, furcsa alakról, aki az irodalom feljegyzéseiből kimaradt. Jegyezzük fel ezt is, csapjuk hozzá a világ-háború előtti magyar glóbus aktatárához. Jegyezzük fel például az öreg B. grófot, akiről a minap beszélt nekem egy ifjú rokona.

Ez az öreg gróf legényember volt, magába vonult és bogaras. Mivel volt mit aprítania a tejbe, bogarait nem akadályozta semmi. Így például nem ismert másféle italt, mint a pezsgőt. Hosszú évtizedeken keresztül nem ivott egyebet pezsgónél. De a világért sem kell azt hinni, hogy italos ember volt az öreg. Rendes adagját sohasem lépte túl. Ebédhez megivott egy félüveg pezsgőt, a másik felét már otthagytá a személyzet nagy öröme. Vacsorához is bontott egy üveggel, annak is csak a felét itta meg.

Ezernyi furcsa szeszélye volt s ezekhez körömszakadtig ragaszkodott. Például nem volt hajlandó másként levelet írni, csak karos gyertyatartók világítása mellett, de ezeket a gyertyatartókat inasoknak kellett fogniok. Jobbról-balról állt mellette egy-egy inas gyertyatartóval és világított neki, míg ő írta a levelet. Világos nappal. Mikor a levelet aláírta, befejeződött a szertartás, a gyertyákat eloltották. Mert újságolvasáshoz már nem használt karos gyertyatartókat.

Egy napon szokatlanul sok levelet írt az öreg gróf. Felszólította legközelebbi rokonait, egy-két jó barátját, hogy azonnal jöjjenek Budapestre és megadott napon, megadott órában gyűljenek össze lakásán.

Pontosan megérkeztek valamennyien. Az öreg grófot ágyban találták, ágya feje felől két oldalt kandeláber. Mikor mind együtt voltak, a gróf komoly szavakat intézett hozzájuk.

- Azért kérettelek benneteket, mert közeledni érzem halálomat...

Többen közbeszóltak és tiltakozni próbáltak. Ő felemelte a kezét.

- Ne szakítsatok félbe. Az én időm kiméretett. Vallásom parancsainak már eleget tettem. Végrendeletem ott van az íróasztalom bal felső fiókjában, az ügyvéd úr ott megtalálja. Most még a temetésről akarok veletek beszélni. Tudjátok jól, hogy szertartási dolgokban mindig akkurátus voltam. Most tehát jól figyeljetek minden szavamra. Először is halottkém ide be ne tegye a lábát, se orvos. Erről az ügyvéd úr gondoskodik. A ravatalt a szomszéd nagy ebédlőben kell felállítani, ruhát nem szabad ráadni holttestemre, ebben a hálóköntösben akarok pihenni a föld alatt is, mert ez a legkényelmesebb. Jóságigazgató úr, ide figyel?

- Igenis, méltóságos uram.

- Mihelyt meghaltam, nyomban elmegy a bankba, kivesz hatszáz forintot. Ezt átadja az ügyvéd úrnak a temetés költségeire. Az ügyvéd úr viszont nyomban halálom után érintkezésbe lép a temetkezési vállalattal, ott én már mindent részletesen elintéztem. Megvan a gyászjelentés szövege, az értesítendő névsora, a beérkező koszorúk elhelyezési terve, a temetési menet beosztása. A plébánián intézkedtem az engesztelő szent mise felől, az ügyvéd úrnak oda se kell menni. Ravatalom mellé ezt a két kandelábert kell tenni. Állandóan két rokonom imádkozzék a ravatalnál, három óránként váltjátok egymást, a beosztási terv ott van a végrendelet mellett...

Igy beszélt még jó darabig az öreg gróf a legteljesebb nyugalommal, csak kissé gyöngyhangan. Aztán befejezte.

- Szervusztok.

Ez volt utolsó szava. Félrehajtotta fejét a párnán, meghalt. Az egész társaság kegyelettel megállt mellette. Imádkoztak. Aztán nyomban hozzáláttak az öreg gróf rendelkezéseinek végrehajtásához. Mindenkinek ki volt jelölve a dolga. Inasok kandelábert cipeltek, jöttek a temetésrendező emberek, jóságigazgató és ügyvéd lóttak futottak, a felállított ravatalnál ott térdelt a két ügyeletes rokon.

Az öregúr délelőtt tizenegykor szenderült jobblétre. Délután négy órakor pedig felült a ravatalon.

- Jól van, - mondotta nyugodtan, - látom, minden úgy fog menni, mint a karikacsapás. Köszönöm, most már elmehettek.

A gyászoló társaság majd hanyattesett réműletében. Ő pedig leszállt a ravatalról és pezsgőt kért. Még két esztendőtt élt erőben, egészségben.

BRIDZS-ASZTAL MELLETT

1. Micsoda? Maga rekontrázni merészel? Megkontrázom a nagy szlemmjét és rekontrázni merészel? Fogjanak meg, mert széthasadok a nevetéstől. Ő rekontráz engem, a versenyjátékost. Na gyerünk, lehet készíteni a hidegvizes lepedőt, hogy a párti után elvitesse magát. Persze, maga azt hiszi, hogy károval indulok, mert azt nem mondta senki. Eszem ágában sincs. Pikk a hívás, szegény barátom és fogadja részvételemet. Tudja hányat fog bukni? Ötöt, fiam, ötöt. Bellben, rekontrával, csekélység. Ő rekontráz engem, óriási! Na lássuk az asztalt. Micsoda? Egyetlen pikk nincs az asztalon? Hát jó, akkor nem ötöt fog bukni, csak négyet. Tessék, az asztal következik.

2. Kőrt hív szegény. Nagyon jó. Mi? A kézben nincs kőr? Jó, hát ne legyen kőr. Ez nem fogja megmenteni a katasztrófától. Majd le fogom én magát a rekontráról szoktatni. Négy bukás rekontrával bellben. Úgy kell, fiam. Maga még hátulgombolós nadrágban járt, mikor én már mestereket megvertem. Maga mer engem rekontrázni? Nevetséges.
3. Kőr megint. Szívesen. Kárót dob rá! Szegény. Igazán sajnálom. De megérdemli vesztét. Aki versenyjátékoskal ül le, az tanuljon egy kis szerénységet.
4. Hogy igyekszik azzal a kőrrel! És nem fél, hogy ellopom? Ilyen marha szerencséje is csak kezdő játékosnak lehet, csakugyan van még egy kőröm. És már a harmadik kárót dobja. Hiába, ez nem fogja megmenteni. Maga, fiam, egy versenyjátékost ne rekontrázzon.
5. Csakhogy végre eszébe jutott aduzni az édesnek. Az én fiam második gimnázista, de ha ilyen pocsekul játszik, nem kap ebédet.
6. Hányadik ütés ez? Hatodik? Helyes. Még egy kicsit passziózhat, nem bánom. Aztán majd jön a haddelhadd, fiatalember.
7. Még mindig treff. Nekem már nincs, de lesz a pártneremnek. Mi? Már ott sincs? Hát lapja van, azt nem mondom. Vadállati lapja van. Hiába. Három-négy bukáson alul nem ússza meg. Na gyereink, gyereink, ez nem sakk, gond nem játék.
8. Mi? Tizesre ad impaszt? Ilyen térdigérő módszerekkel dolgozik? Hallatlan szerencse, sikerül neki. És most már deklarálva van a káró. Fantasztikus szerencséje van. De ez nem segít magán, fiam. Tanulja meg, hogy ha én kontrázok, akkor az a kontra ül. Maga évekig nem fog rekontrázni, fiam.
9. Ja, de most már könnyű kárót hívni. Miután már deklarálva van. És milyen büszkén játssza. Mire büszke? Ezt egy gyerek is lejátszhatná. Ez az arckifejezés jellemző a kocajátékosokra. El van ragadtatva a játéktudásától, pedig az egészről fogalma sincs. Egyet-kettőt mégis bukik, barátom. Ez sok pénzbe fog kerülni, de én nem tehetek róla. Maga ragaszkodott a filléres alaphoz, ezért a szemtelenségért most utóléri a büntetés.
10. Mindent lopj, jaj de nagy bölcsesség. Lopni a bolond is tud. Mi az? Nem lop? Ja úgy, a pikk tizes magas volt, bocsánat. Hát jó, bukik egyet. Az nekem elég. Nem akarom én megenni a világot. Maga csak bukják egyet.
11. Adu? Hogy mit dobok? Várjunk, uram, várjunk, ez nem babra megy. Én nem úgy játszom, mint maga, bele a világba, én gondolkozni szoktam. Várjunk, kérem, mondtam már. Ezt nagyon meg kell gondolni. Nem, pardon, mégis kárót dobok, pukkadjon meg.
12. Megint adu? Hát én nem szeretek megjegyzéseket tenni, de a játéka elég ordenaré. Semmi stílus nincs a játékában. Soká kell még magának játszani, öcsém, amíg csak halovány sejtelve fog derengeni erről a játékról. Szóval, hogy mit dobok? Várjunk, kérem, ne sürgessenek, azt kikérem magamnak, elvégre ezen a dobáson múlhatik az egész. Pikket dobok. Nem, bocsánat, visszaveszem, még nem tett rá senki. Kárót dobok. Pardon egy perc. Mégis pikket. Mi? Azt kikérem magamnak. Maga engem ne sürgessen. Maga még túlságosan kezdő ahhoz, fiam, hogy egy versenyjátékost sürgessen. Hogy is kezdődött az egész? Elvitte a pikkemet, kőrt hívott háromszor, aduval kézbe ment... Várjunk, uram, várjunk... Ja úgy. Igen, már látom. Hát most ide nézzen. A maga kezében most már csak egy kis pikk lehet. A veséjébe látok. El-dobom a káró királyt, tessék. Egy bukás bellben rekontrával. Tegye le ezt a boldogtalan pikket és tanulja meg, hogy versenyjátékosokat maga még ne nagyon rekontrázzon.

13. Mi? Káró tizes? Az embernek megáll az esze. A nagy szlemmet megcsinálta rekontrával, de a licitálásról fogalma sincs. Amellett örületes disznaja van. Ilyen bődületes lapjírás ellen nem lehet játszani. Robber? Irja fel. Nekem elég volt. Nem is értem, hogyan ülhettem le ilyen analfabétával.

BRUKI

Vannak az országnak halottai. Vannak Budapestnek. De vannak halottai csak Pestnek. Ilyen volt Bruki, teljes nevén Bruchsteiner Rezső, aki a minap távozott el az élők világából. Vele Pest prizmájának szinképéből tünt el egy árnyalat. Ez a furcsa és egyéni szín nincs többé. A főváros gazdasági életében, amelyhez nem értek, bizonyára jelent valamilyen veszteséget az ő halála, hiszen gyáros volt és tekintélyes közgazdasági egyéniség. De távozását nem ez teszi gyászfátyolos eseménnyé. Bruki, ahogy klubtársai becézték, tipust jelentett: azt a pesti embert, aki az új század első évtizedeiben a fajok, társadalmi osztályok és nyelvek keveredésében még nem érett egészen késszé. Bruki semmiféle nyelvet nem beszélt. Tudott magyarul, németül és valami más nyelveken is, de teljesen egyet se tudott.

Nem volt egyedül. A különös magyar élet más társadalmi osztályokban is termelt hozzá hasonlót. Valóságos legendaköre van annak, hogy az öreg Wenckheim Dénes gróf társalgási nyelve a magyarság milyen bukfenceit vetette. Hasonló mondanakör kapcsolódik a más kasztból való Weiss Manfréd emlékéhez. Bruki nem volt sem mágnás, sem iparkirály; a pesti társadalom középtáján képviselte a még nem teljesen kész magyarosodás mulatságos nyelvi eseteit. Feljegyzem ezeket, mint olyan krónikás, aki idegenkedik a napi politikától, de érdeklik a társadalom apró és jellemző megnyilatkozásai. Száz év múlva Bruki aligha lesz jelentős emléke a magyar gyáripar fejlődésének. De kétségtelen, hogy érdekes példája lesz annak: hogyan kezdte törni a magyar nyelvet egy társadalmi réteg, amelyet a magyarosodását befejező Pest magába igyekezett olvasztani.

Bruki ápolt külsejü, igen csinosnak mondható, borotvált szőke úr volt. Imádta a művészeket és ez a tulajdonsága a Fészek egyik oszlopává tette. Gazda volt a Fészekben és igen büszkén vállalt valami felelősséget a klub játékszobájában is. Egy operaházi énekes játék közben kifogásolta, hogy a kártya nem elég tiszta. Vesztett ez a tenorista és idegesen kifogásolta, hogy a lapok szurtosak. Bruki odament, megtapintotta a lapokat és hivatalos tekintéllyel akarta kijelenteni, hogy nem igaz, a kártyalapok nem ragadnak egymáshoz.

- Tapad sem! - mondotta szigorúan.

Igy kezelte a magyar nyelvet. Valaki, mikor ő kibicelt, hátraszólt hozzá, azt kérdezte, vajjon bmondja-e a négy pikket. Ő egyforma esélyt látott a megnyerésre és elvesztésre. Ezt az igekötők ilyen alkalmazásával fejezte ki:

- Meg lehet veszteni, el lehet nyerni.

A Tátrában találkozik vele egy barátja. Meglepve ismer rá.

- Hát te itt telelsz! Mióta vagy itt?

- Óta tegnap.

- És meddig maradsz?

- Holnap megyek, itt a legkís élvezésem sincs.

Azt akarta természetesen közölni, hogy nincs a legcsekélyebb szórakozása sem. Pedig mint nőbarát, nagyon szeretett szórakozni. Tőle való ez az örök érvényű bölcs mondás:

- Higyjétek el, minden nő egyforma. Egyik ilyen, a másik olyan.

El kellett volna utaznia valami vidéki kirándulásra szép asszonyokkal. Így mondott le:

- Mennék, de az elsőbb az én kényelmem. Nem megyek ezeken a hupás utakon.

Általában a legtöbb nevezetes mondása az ikerszavakkal függött össze. Egy ebédre hívott vendégét felszólította, hogy „máskor is jöjjön el hébe”. Egy estélyről azt mesélte, hogy „régén volt ilyen dinom Pesten”. Pletykára azt mondta, hogy „ezt a sok lárit nem kell komolyan venni”. És az úgynevezett nyelvtani trópusokban sem tudott sehogysem eligazodni. A Fészek nagy báljáról így nyilatkozott:

- Biztos siker. Itt lesz mindenki, aki négykézláb ember Pesten.

Mikor valaki tréfából azzal vádolta, hogy kártya közben szándékosan csinált renonszot, szigorúan tiltakozott:

- Nana, a gyanúsítást árnyékban sem tűröm!

A volt angol király és Simpsonné pesti látogatásakor arról folyt a beszélgetés, hogy túlfigyelmes detektívek kissé terhére vannak az előkelő vendégpárnak. Ő hevesen kikelt.

- Nagyon helytelen. Az ilyen vendéggel úgy kellene bánni, mint a tojás hímjével.

Egy új vállalat alakulásakor, mikor optimisták vérmesen nyilatkoztak a várható haszonról, ő ezt mondta:

- Én azt hiszem, ennek az üzletnek sem tejfeles a fenéke.

Volt a Fészekben egy pincér, aki nagyon vontatottan, de túlhangosan beszélt. Ő arra akarta inteni a pincért, hogy ne beszéljen olyan nehézkesen, hanem frissebben, másrésről ne beszéljen olyan ordítva, hanem lassabban. Szigorúan így szólt tehát:

- Maga beszéljen lassan és gyorsan!

A klub közönségét valami lovagias ügy tartotta izgalomban. Két úr összeszólalkozott, a vita hevében túlkemény szavakat használtak. Bruki így róttá meg a két ellenfelet:

- Á, barátom, ezek nem ismerik a hordképesség annak, amit mondanak.

Boldogult Beöthy Lászlót egy időben üldözte a kártya-balszerencse. Akkor is vesztett, ha a Bruki partnere volt. Bruki udvariasan sajnálkozott.

- Hogy veled nyerjem, Lacikám, csak egyszer szeretnék azt az élvezetben részt lenni.

Ezzel a megemlékezéssel búcsúzom a furcsa Brukitól. Felületesen úgy látszik, mintha kicsúfolnám. Pedig nem. Élnek itt az országban olyanok is, akiknek eszök ágában sincs magyarul beszélni. Bruki nem tudott ugyan tökéletesen magyarul, de ezt a nyelvet használta. Mert magyarul akart beszélni. Ez a szándék már elég ahhoz, hogy magyar földben pihenjen. Legyen neki könnyű a föld. Vagy mint ő mondotta: Isten nyugtázza.

FEGYELMEZÉS

Halasi barátom, akinek sok jóízű percet köszönhetek, a kis Gyurkáról szóló történetet közli velem.

Gyurka hatéves. Szülei elhatározták, hogy mivel meglátogatják Budapesten a tenyészállatvásárt, felviszik Gyurkát is, ideje már, hogy a fővárost meglássa a gyerek. Hozzátartozik a neveléshez, hogy a fiú megismerje a Lánchidat, a Petőfi-szobrot, a Mátyás-templomot, a királyi palotát.

Nosza, erre a nagypapa munkába vette Gyurkát. Mert van Gyurkának nagyapja is, aféle oktató természetű öreg, akinél mindig raktáron áll az intellektus. Mondjuk meg őszintén: igen unalmas ember a nagypapa. Órák hosszat tudja oktatni a gyermeket, ha egyszer keze közé kaparítja. Most is lefoglalta magának a pesti út előtt, térde közé állította és hosszadalmasan fejtegette, hogyan kell egy kisfiúnak ilyen utazás alkalmával viselkednie. A vasuti szakaszban türelmesen üljön a helyén, a kocsis folyosóján ne mászkáljon, érkezéskor apja kezét a sokaságban el ne engedje, az uttesten átmenéskor addig el ne induljon, míg szülei is el nem indultak, satöbbi, satöbbi.

Gyurka jól nevelt gyerek s mindezt a nagyapja iránt köteles tisztelettel türelmesen hallgatta. De egy jó félóra múltán, mikor az intelmek még mindig nem akartak elfogyni, szerényen közbeszólt:

- De nagypapa, hiszen engem Pesten is meg lehet verni.

KÜLFÖLDI GYEREK

Ezt viszont diplomatától hallottam. Hogy melyik nemzet diplomatájától, az már mellékes. Hazájából írták meg neki egy rokon kisfiú dolgát.

Ez a kisfiú a fővárosból vidékre került. Vidéken légi támadás dolgában kisebb veszedelem fenyegeti a gyerekeket. A fiucska tehát falura érkezett s már első nap odagyültek rokonok, szomszédok, ismerősök, hogy a fővárosi dolgok felől, amelyeknek részletei nem olvashatók újságban, kikérdezzék. A gyerek értelmes volt és pontosan felelt a kérdésekre, elmondta a riadókat, a légvédelmi pincékben töltött órákat, a tűzeseteket, mindent.

- És mondd csak, - faggatta az egyik kérdező, - igaz, hogy a székesegyház is felrobbantották?

- Csak akarták, - felelte a gyerek, - de olyan rosszul céloznak, hogy a gázgyárat találták.

HOL A KANONOK?

Egerben jártam, találkoztam régi barátommal, Kriston Endre püspökkel, aki nevezetes jó humorú ember s mindig lehet tőle valami jót hallani. Ezuttal egyik kanonokról mesélt öméltósága. A kanonok feddhetetlen életű, példás tisztaságú papi ember s olyan mesterséget űz, amely papoknál szokatlan: bankigazgató. Egyházmegyei takarékpénztárt vezet, még pedig igen kitűnően vezeti.

Egy reggel fontos ügyfél állít be a bankba. Főbenjáró intézkedésre van szükség, ő pedig nem várhat, mert gépkocsin siet Budapestre. Nagy bajba jött a bank személyzete, mert a kanonok még nem jött be. A cégjegyző elkezd telefonon keresni: keresi a kaszinóban, keresi az érseki udvarnál, keresi minden elképzelhető helyen, a kanonok nincs sehol. Vajjon hol lehetne még keresni? A cégjegyző a homlokára üt: hátha a gőzfürdőben van.

- A kanonok úr nincs itt, - feleli a gőzfürdő telefonja, - de nem is lehet, mert ma női nap van, ma a hölgyek fürödnek.

Az ügyfél türelmetlenül topog. A cégjegyző, aki izgalomban hallotta is, nem is a választ, ideges buzgalommal tovább erősködött:

- Csak nézzék meg jól.

EGY FORRADÁS TÖRTÉNETE

A jobb tenyeremben egy jókora forradás félholdalakú, fehér vonalát hordom. Nem olyan akármilyen forradás ez, hanem pataki forradás. Ezért minden egyéb forradások között külön megbecsülést érdemel. És talán egy kis figyelmet is, ha történetét el akarom mondani.

Ott kezdődött a dolog, hogy egy reggel váratlan meglepetésre ébredtem. Arra, hogy valaki ott ül az ágyam szélén. S ez a valaki sem Szakáll János hetedikes, sem Kecskeméthy Lajos hatodikos nem volt, akik velem ugyanazon szobában laktak. Hanem az édes jó anyám személyesen. Akkor érkezett Eger városából s az állomásról egyenesen a szállásomra jött. Mindenki azt képzelné, hogy ez igen kellemes ébredés volt, hiszen ki ne örülne a rég nem látott édesanya váratlan érkezésének? De én bizony nem nagyon örültem. Megvolt erre nekem a magam jó oka. Ahogy meglepetve felültem az ágyban, jó anyám köszönés helyett ezt a kérdést szegezte nekem:

- Mit csináltál az érettségi díjjal?

Erre csak kétféle lehetett volna felelni. Vagy elővenni a ládafiából az érettségi díjat és felmutatni, vagy elővenni és felmutatni a szabályszerű nyugtát, amely szerint az érettségi díjat Rácz Lajos igazgató kezeihez lefizettem. Sajnos, egyiket sem felelhettem. És némaságom közben átcikázott fejemen a váratlan anyai látogatás megoldása: Rácz igazgató úr megírta anyámnak, hogy az érettségi díjat már mindenki befizette, csak én nem, jó lenne utánanézni a fiúnak.

Csak két pillanatig tartott ez a néma tünődés, hiszen a gondolatok tudvalevőleg villámgyorsak. Anyám is csak két pillanatig várt a válaszra, mert tudvalevőleg az anyai kezek is villámgyorsak. A harmadik pillanatban hangos detonáció reszkettette meg a levegőt. Anyai kéz dördült el a fiúi arcon. Állítom, hogy kevés ekkora pofon dördült el az újabbkor történetében.

És ahogy a felrobbant rakétából százával tűnnek elő a színes csillagok, a nyakleves detonációja után is csak úgy ömlöttek belőlem a töredelmes vallomás részletei. Okosabb mindent elmondani, ha már Cajsz elárult. Cajsz alatt Rácz Lajos értendő, mi őt csak Cajsznak neveztük, tudniillik Zeusznak, de azzal a kiejtéssel, ahogy ő, mint a német nyelv professzora, Zeuszt német órán ejtette. A diákvilág egyik sajátossága, hogy senkit sem a maga nevének hívtak, hanem az egész világot saját gusztusa után keresztelték át. Öreg klasszika-tanárunkat, Zsoldost, csak Beninek neveztük, a kedves Kovácsy Sándort, osztályfőnökünket pedig Pörccinek. A fiúk közül is csak Midinek ismertük Tatárt, Zotyinak Trócsányit és Jofinak Bálintot, a nagytitiztetű úr fiát.

Szóval, hogy a vallomáshoz visszatérjek, elmondtam töviről-hegyire mindent. Az érettségi díjat elköltöttem. De nemcsak hogy úgy egyszerűen elköltöttem, hanem mondjuk ki áperté: eltékoztam, eldorbézoltam, ellumpoltam. Az ilyen összegeknek megvan az a csodálatos tulajdonságuk, hogy mint lyukas zsákból a búza, menthetetlenül peregnek és fogyatkoznak, mihelyt egy kis fogyatkozás esik bennük. Mikor az első két deci bor árát elvettem belőle, még könnyű lett volna kiegészíteni. De a két deciből félliter lett, a félliterből kettő. Nappal aludtam, estefelé az érettségire való tanulás helyett elülről kezdtem a tegnapi. Összevissza, ahol éppen adódott. A Feldmesserből el a Központiba, Központiból el a Vadászkürtbe, Vadászkürtből vissza a Feldmesserbe. Pajtás mindig akadt az innivalóhoz, nóta mindig akadt a pajtáshoz. És ha hajnaltájt már nehezebben tudta elzengeni a hebegő nyelv, hogy nagy Bercsényi Miklós sírdogál magában, következett a hazamenés. Az pedig csak a kapuig volt síma dolog. De az Ellend számtan-professzor házának kapuja szigorúan bezárult este kilenckor. Azon túl igen körülményes dolog volt átjutni azon a kapun. A kapu éle odafenn átkozott díszítést hordott: vaslécei egy sor hegyes vasnyílban végződtek. Éppen az átmászás ellen. Az embernek nyaktörő tornászati mutatványt kellett végezni: fellépni jobblábbal a kapu egy kiálló vasdíszére, ballábbal feljebb hágni a kilincstre, most ismét a jobblábbal felfelé, míg nem lovagló helyzetben lebegett az ember a vasnyilak hegyes sora felett. Elcsúszni egyértelmű lett volna a felnyársaltatással. Óvatosan át kellett most emelni a másik lábat is, kalimpáló cipővel megkeresni a sötétben a keresztrudat és végre nagynehezen leereszkedni az udvar talajára, de már a kapun belül.

Hiszen ez mind érdekes volt, de az nem derült ki belőle, hogy miért lumpoltam. Kivallottam én azt is töredelmesen. Bánatomban ittam, mert szerelmes voltam. Még azt is kinyögtem, hogy kibe. A Radácsy-lányokba. Igy, többes számban. Szemközt laktak Radácsyék az utca másik oldalán s a Radácsy-ház ablakán mindig kinézett egy-kettő belőlük. Egyformán szépek voltak, egyformán imádatraméltóak. Nem lehetett választani köztük, én tizenhét évemnek lobogó fantáziájával valamennyibe egyformán szerelmes voltam egyszerre. Már pedig a szerelmes ember ősidők óta borba fojtja bánatát. Ime, az érettségi díj története. Nem volt meg már belőle egy huncut peták sem.

Anyám tehát elővette az érettségi díjat még egyszer. De most már nem bízta rám, befizette Rácz Lajosnál ő maga. Hosszasan tanácskozott is vele viselt dolgairól és Cajsz nem nagyon biztató dolgokat mondott neki. Mert igen aggasztó dolog az, ha a színjeles diák, aki évközben még Kazinczy-díjat is nyert és azt Széphalmon ünnepélyesen átvette, most egyszerre elveszti magát, elsikkasztja az érettségi pénzt, mulatni jár, az érettségire pedig nem készül. Még eléri az a szégyen, hogy nem lesz jeles érett.

Elővett engem jó anyám és a lelkekre beszélt. Megígértette velem, hogy kocsmába be nem teszem a lábam, míg az érettségi bizonyítványt a kezembe nem kaptam. S azzal hazautazott Egerbe.

Jött a dínom-dánomra a szánom-bánom. Egy vas nem csörgött a zsebemben. Cigaretta is csak úgy tudtam venni, hogy a dárdást a konviktusból hazahozott kenyérral azon nyomban elküldtem Cicu zsidóhoz a Bán-házba. Cicu bonyolította le a pataki zugkereskedelmet két merőben különböző valuta között, amennyiben egy kenyérért két Sport-cigaretta adott magánforgalomban.

Az érettségi közeledett s a tanulás nem ment sehogy. Akinek egy kislány motoszkál a fejében, az sem igen tud tanulni, hát még aki egyszerre annyi Radácsy-lányba szerelmes. Csak ödöngtem az utcákon céltalan semmittevésben. Ültem az iskolakertben és elolvastam századszor, hogy „gratia quam benefacta parent”, pedig már tudtam kívülről álomban is. Vagy elmentem billiárdozni, de hiába csináltam a leggyönyörűbb huszas szériákat, elúntam azt is. Tanulni kellett volna és nem volt hozzá lelkierőm elővenni a könyveket. A tétlen álmodozás nirvána-

szerű hangulatában éltem és vártam az érettségit, mint fatalista a végzetet. És íme: szóbeli is, írásbeli is csodák csodájára remekül sikerült. A magyar írásbelin még azt a vakmerőséget is elkövettem, hogy versben csináltam meg a dolgozatot. Szegény jó Pörci bácsi még meg is ölelt érte.

Végül ment haza a távirat, hogy jeles érett lettem. A tizenhétéves lélekben viharos összevisszasággal keveredett a letett érettségi férfias diadala a méla bánattal, hogy az érettségi bankett után fel kell ülni a vonatra és ki tudja, látom-e még valaha a Radácsy-ház hűvös ablakait a beléje ültetett szívdobogtató szőke és barna virágokkal.

A bankett remekül sikerült. Éjfélután már összekeveredtünk azokkal, akik éppen aznap tízéves találkozájukat ünnepelték. Egy Szabó Zoltán nevű kedves ember mellé kerültem közöttük. Azonnal örök barátságot fogadtunk egymásnak és egymásután ittuk az exeket. S ekkor fátyol kezdett borulni öntudatomra. Hogy mi történt tovább, arra nem emlékszem. Öntudatom első pitymallata az volt, hogy otthon, ágyamban, kínzó fejfájással eszméltem magamra és hatalmas vértócsában feküdtem. Rövid szemle után kitűnt, hogy a vér a jobb tenyeremből ered, amelyen jókora seb éktelenkedik. Zúgó fejjel felöltöztem és elmentem Kun bácsihoz, a doktorhoz. Ő igen csóválta a fejét. Kérdezte, hogy mivel hasítottam ezt az éktelen sebet, de én nem tudtam felelni. Fogalmam sem volt róla. Kimosta, bekötözte, elengedett.

Mélyen tűnődve ballagtam az utcán. Mi történt velem, hol az ördögben sebesültem meg? Nem emlékeztem a világon semmire.

Hát egyszer csak szemközt jön velem az utcán Csillik Balázs. Már messziről nevet.

- Mit nevezsz? - szólok rá zordul.

- Hogyne nevetnék, ha eszembe jut, hogyan mentél haza bankett után. Radácsyéktól hallottam, egészen részletesen.

- Hogyan mentem haza? - kérdeztem elhülve és szíven ütve ideáljaim nevétől.

Csillik Balázs vidáman mesélte a történetet.

- Reggel nyolc óra volt, rekkenő napsütés, a kaputok tárva-nyitva állott. Ahogy nappal szokott állani: egyik szárnya kitérve. A Radácsy-lányok ott ültek az ablakban és nézegették a járókelőket. Hát egyszerre csak látják, hogy bizonytalan lépésekkel megérkezel a kapuhoz és ahelyett, hogy bemennél, elkezdesz a nyitott kapun keresztülmászni. Izgatottan figyelték, mit csinálsz. Már át is értél a kapu tetején, ekkor megcsúsztál, leestél és az egyik tenyerednél fogva, amelyikbe belefűrődött a vasnyíl, függve maradtál a kapun. Ők elkezdtek sikoltozni és kiáltottak az udvarukon dolgozó béreslegénynek, hogy szaladjon át és vegyen le. Az át is szaladt petrencerúddal és leemelt, ahogy az ócskás handlék emelik le rúddal a szegről a ruhát. Látom, be is van kötve a kezed, jól elszakíthatad a tenyeredet. Mutasd csak.

De én nem a tenyeremről akartam beszélni. Hanem a Radácsy-lányokról. Láttak függeni a vasnyílon? Látták, mikor a nyitott kapun átmásztam? Rettenetes szégyen. Gyorsan a föld alá bújni, vagy megsemmisülni. Hol a villám, amely azonnal agyoncsaphat?

A forradás itt van ma is a tenyeren. Ha ránézek, sok mindent olvasok ki belőle, mint valami visszafelé tekintő tenyérjós. Kiolvasom belőle azt az életbölcsest például, hogy mielőtt nagy ügyel-bajjal át akarunk mászni a kapun, nézzük meg, mert talán nyitva van és egyszerűen be lehet sétálni rajta.

De olvasok belőle egyebet is: ifjúságot, nótát, Patakot. És ifjúságért, nótáért, Patakért most is odaadnám a világ minden életbölcsest.

EGY REND RUHA

Mikor a gimnáziumban német irodalmat tanultam, Küzdy tanár úr azt magyarázta, hogy Schiller színdarabjának, a Tell Vilmosnak, tulajdonképpen nem Tell a hőse, hanem az egész svájci nép. Ez jut eszembe, mikor most lent következő történetemre gondolok, amely B... báróról szól, de hőse tulajdonképpen nem ő, hanem egy rend ruha.

A történet idestova húsz éves, de akár ma is megtörténhetett volna. Ma is eléggé nélkülöző időket élünk, jótékony mozgalmak most is országosan szorgoskodnak a bajok enyhítésén.

Akkor is megindult a társadalom körében olyan mozgalom, amely a ruhátlanokat ruhával igyekezett ellátni. Nagyon fűrgén dolgozott ez a mozgalom: minden házhoz eljutott a felszólítás, aki teheti, vegyen elő ruhatárából valami használt holmit és adja azoknak, akiknek nincs mit felvenni.

B. báró gazdag ember volt, dús palotában élt, népes személyzetet tartott, amellet nevezetes volt arról, hogy választékosan és jól öltözködik. Tőle igazán el lehetett várni, hogy valami rendes adakozással járul hozzá a mozgalomhoz. Már csak azért is, mert a báró jól érezte, mire kötelezi vagyoni állása, de meg hazafias ember is volt, aki az ilyen mozgalmaktól soha nem maradt el.

Most is behivatta a magántitkárját, hogy segítsen válogatni. Viseltes ruha alig akadt: volt a bárónak elegendő szegény rokona, aki megkapta a viseltes ruhát. Tiszta új volt a szekrényekben minden, ott sorakoztak a remek angol szövetből készült ruhák, ahogy a gondos inas beakasztotta őket: falkavadászatra való vörös frakktól kezdve a fehér nyersselyem nyári ruháig.

- Válassza ki akármelyiket, - mondta a báró, - aztán adja oda a komornyiknak, hogy vigye el a házmesterhez. Az majd vigye be, ahová kell.

- De melyiket adjuk, méltóságos uram? Valamennyi tiszta új.

- Bánom is én, melyiket. Csak abból tudok adni, ami van.

Azzal a báró otthagya a titkárt. Annak felcsillant a szeme. Régóta irigyelte már a báró egyik ruháját, egy fehér csíkos, sötétkék, kétsoros remekbeszabottat. Mivel ő is ott lakott a palotában, leakasztotta ezt a ruhát, bevitte a saját szobájába és beakasztotta a szekrénybe. Saját holmija közül pedig kiválasztott egy még jó állapotban levő barna zakkót. És csengetett a komornyiknak.

- Mihály, ezt a ruhát vigye le a házmesterhez, a méltóságos úr izeni, hogy el kell vinni a felruházó mozgalomhoz.

A komornyik átvette a ruhát és bevitte a szobájába. Nagyon tetszett neki a ruha. Bár ő jóval kisebb termetű volt a titkárnál, kellő javítással ő is hordhatta. Jó lesz, gondolta, vasárnapi kimenőre. Beakasztotta a szekrénybe. Kivette onnan eddigi kimenő ruháját és levitte a házmesterhez. Meghagyta neki, hová vigye.

A házmester mustrálgatta a ruhát. Jó szürke szövet volt, kicsit kopottas már itt-ott, de még mindig jobb, mint neki bármelyik ruhája. Ő ugyan kövérebb volt a komornyiknál, de hát arravaló a szabó, hogy kieressen belőle. A szürke ruhát beakasztotta a sifonérba, kivett helyette egy kopottas, foltozott ruhát és hívatta a vicit.

- Ezt a ruhát elviszi ide meg ide. Megmondja, hogy ezt a báró úr adományozza.

A vici bölintott és bevitte magához a ruhát. Aztán beszólította Jánost: János afféle fahordó ember volt, földhözragadt szegény, aki alkalmi munkákat kapott ennél a háznál némi borralvaló fejében. Fát hordott, kutyát sétáltatott, küldözgették. A vici most is rábízta a feladatot.

Fahordó János elgondolkozott:

- Muszáj ennek ma lenni, vagy ráér holnap?

- Ráér holnap is.

Helyeslően bólintott erre Fahordó János. Este a ruhát hazavitte nyomorszállására a Csikágóba. Másnap reggel pedig, mikor munkába indult, ezt a ruhát vette fel. A maga összevissza foldozott, toprongyos, szakadozott holmiját pedig szépen összekötözte batyuba. Elment a központi gyűjtőhelyre és letette a nyomoruságos rongycsomót az asztalra.

- Ezt B. báró úr öméltósága küldi.

Az a jótékony hölgy, aki a rongyot átvette, fejcsóválva állította ki a nyugtát. És talán még ma is rosszat gondol az elegáns báróról. Meg nem értheti, hogyan lehet gavallér hire az ilyen szégyenletesen és szemérmetlenül fukar embernek.

ELMESPORT

Úgy tapasztaltam, hogy az olvasót, aki könnyű szórakozásra vágyik nyomtatásban, érdekli az olyan történet, amelyben találós kérdés módjára agyafurt bökkenő foglaltatik.

Hát ha ennyire mulattatja ez az olvasót, tudok én ilyen többet is. Gyerekektől felfelé felnőttekig. A tíz ló elhelyezése kilenc istállórekeszben például inkább az ifjúságot érdekelheti.

Úgy van ez a történet, hogy valaki tíz lóval érkezik vendégségbe olyan házhoz, amelynek istállójában csak kilenc rekesz maradt üres. A vendég kocsisa váltig vakarta a fejét, hogy most már mit csináljon. De a háziúr kocsisa ravaszul legyint.

- Nincs ennél könnyebb, komám. Nézz ide: az első rekeszbe ideiglenesen beállítok két lovat, csak ideiglenesen, mondom, mert a végén, ha üres rekesz marad, oda ebből a kettőből átviszek egyet. Na már most a harmadik lovat beteszem a második rekeszbe, a negyedik lovat a harmadik rekeszbe és így tovább, a nyolcadik rekeszbe tehát a kilencedik ló kerül, de még van egy rekeszem, oda tehát az első rekeszből áthozom a tizedik lovat.

- Igen ám, de a kezdő rekeszben az első meg a második ló volt, komám.

- Hiszen úgy kezdtem én is. A második rekeszbe tettem a harmadikat és így tovább, a nyolcadik rekeszbe a kilencedik lovat. Marad még a kilencedik rekeszem üresen, abba jön a tizedik ló.

- Hogyan lehet, hogy egy lovam mégis szállás nélkül maradt?

- Akkor több lovad van egyel.

Megolvassák, bizony ott nincs, csak tíz. Fel tehát, ifjúság, megmondani: hol az elbeszélésben a hiba. Ámbár biztosan tudom, hogy felnőtt is akad, aki nem tud rátapintani az okoskodás gyengéjére.

Egy fokkal magasabb Mari néni és Zsuzsi néni dolga az almával. Jó almaszürete volt mind a kettőnek, mégis a Mari nénié jobb. Olyan szép almája termett (nem az idén), hogy két almáért elkérhetett tíz fillért. Zsuzsi néni almája azonban már nem volt olyan szemrevaló, ő hármat adott tíz fillérért. Minden reggel kivittek a piacra hatvan almát, eladták, hazamentek. Mari három pengővel, Zsuzsi kettővel.

Egy reggel azt mondja Mari néni:

- Nézze csak, szomszédasszony, az állampolgárságom után kell járnom, az pedig nem tréfa. Adja el az én almámat is. Maga három almáért kap tíz fillért, én kettőért. Adjon öt almát húsz fillérért, nekem mindenesetre adja ide a három pengőmet, mert sietek. Magáé marad kettő.

Zsuzsi néni végiggondolta a vásárt, nem talált benne hibát egyet se. Vállalta. Odaadta a három pengőt. Mari néni elment sort állani a minisztériumba. Másnap reggel alighogy meglátják egymást, azt mondja Zsuzsi néni:

- Hallja-e, jól megjártam. Húsz fillérről nem tudok számot adni magamnak.

- Hogyhogy?

- Úgy, hogy eladtam százhusz almát, öt darabját húsz fillérjével. Kaptam érte négy pengő nyolcvanát. Magának előre odaadtam a három pengőjét, nekem maradt egy nyolcvan. Kettő helyett. Hiába töröm a fejem, számolom erre, számolom arra, így van.

Pedig gyerekség ez is, a hiba hamar kiderül. De most a felnőttek tűnődjenek. Ennek a találós kérdésnek már a régi görög irodalomban múltja van. Elmondom mai adatokkal.

Nurmi, a finn futó, társaságban ül erdei kiránduláson. Azt mondja egyik barátja:

- Látod azt a gyíkot? Most indul. Ha hagyod száz méterre menni, bebizonyítom neked, hogy nem érheted utól.

- Én a gyíkot? Erre kíváncsi vagyok.

- Figyelj ide. Mondjuk, hogy tízszer olyan gyors vagy, mint a gyík. Tehát míg a gyík tíz métert fut, te szaladtál százat. De a gyík tíz méterrel előbb van. Befutod a tíz métert, de azalatt a gyík megint szalad egy métert. Befutod a métert, a gyík ezalatt előbb van tíz centiméterrel. Ha azt a tíz centimétert is befutod, a gyík még mindig előbbre jut egy centiméterrel.

- Akkor utólérem.

- Dehogy éred. Futsz egy centimétert. A gyík előbbre van egy milliméterrel.

- Futok egy millimétert. Azt csak győzöm.

- Győzöd, hogyne. De a gyík azalatt előbbre jut egy tized milliméterrel. És így tovább. Ha egy százézed milliméterrel előbbre jutsz, a gyík még mindig előtted lesz egy milliomod milliméterrel. Akármilyen kevéssel, szabad szemmel nem láthatóan, de előtted lesz.

Nurmi ugyan utól tudta érni a gyíkot, de vitatkozni nem tudott. A cáfolatot nem találta meg. Én majd megmondom, hogy az olvasó ne bosszankodjék sokat. A matematika tudja, hogy egy számsor hiába végtelen, attól az összege még lehet véges. Előbb-utóbb elkövetkezik az a pillanat, mikor a gyík végtelen kis előnyeinek összege véges számot tesz ki. Abban a pillanatban Nurmi elhagyja a gyíkot.

Ezek nagy csacsiságok, tudom. De érdekesebb rajtok gondolkozni, mint máson. Mert ezekből ki tudunk okosodni.

ELŐRE

Emlékébe idézem a szíves olvasónak hogy egyszer már elmeséltem Désen való tartózkodásomat és a Vármegyei Közélet című lapnál teljesített irodalmi működésemet. Ehhez szeretnék kapcsolni egy további visszaemlékezést. Mert az irodalommal való összefüggésem aztán Kolozsvárott folytatódott. Elhanyagolt egyetemi tanulmányaimat szándékoztam ott folytatni, de a vége nem az lett, hanem költészet.

Egy napon lakótársam, Vass Béla, azzal jött haza, hogy azt mondja:

- Pénzt fogsz keresni. Találtam neked egy állást.

- Miféle állást?

- Be fogsz lépni az Előre szerkesztőségébe.

Azt sem tudtam, mi az Előre. Nyilván lap volt, de nem nagyon ismert. Kitünt, hogy az iparoskör elnöke, Laskay nevű paplanosmester, fenntart egy krajcáros napilapot az iparos érdekek védelmére. Oda kellett munkatárs. Jelentkeztem tehát a paplanosüzletben. Laskay nyurga, ádámcsutkás, derék, zavart modorú ember volt. Azt sem kérdezte, ki fia-borja vagyok, azonnal felvett a szerkesztőségbe. Közölte, hogy havi tizenöt korona fizetést fogok kapni.

- Most jöjjön velem, - mondta.

Azzal elvitt a szerkesztőségbe. Ez a szerkesztőség a vasút felé vezető Wesselényi-utca egy kis mellékközében feküdt, félig-meddig szemközt a Fészl-vendéglővel. Három rozszant lépcsőfok vezetett fel az utcáról nyíló egyetlen kis lyukba. Ez volt a szerkesztőség: gyalumatlan nagy asztal, néhány szék, telefon és rengeteg papiros. Kutyanyelvek, régi lapszámok, vidéki cserepéldányok, hulladékpapirok. A szűk ablakon olyan kevés világosság jött be, hogy alig látott írni az ember. A temérdek papiros között egy vad tekintetű, hirtelenfekete ifjú tett-vett. A szerkesztő. Felső-Magyarországról szakadt az egyetemre, Langernek hívták és nem tudott jól magyarul. Ezzel kettesben kellett csinálnom az Előret.

- A legelső dolog, - mondta a paplanos, - hogy regényről kell gondoskodni. Keressenek az urak valami regényt és közöljék le folytatásokban.

- Igenis, - feleltem szolgálatkészen, - holnapra lesz.

A paplanos ezzel megnyugodva eltávozott. Kettesben maradtam Langerrel. Ő gyanakodva rámnézett és harciasan így szólt:

- Megjegyzem, a színházjegyet nem adom. A kritikát ezentul is én fogom írni.

Erre vállat vontam. Langer megkönnyebbült. Látszott, hogy harcot várt. Most már nyájasabban fogott hozzá, hogy beavasson a lapcsinálás fogásaiba. Az Előre négy oldalból állott. A szerkesztés úgy kezdődött, hogy az ember elévette a Szeged és Vidékét és ollóval kivágta belőle a vezércikket, ráragasztotta egy kutyanyelvre, ráírta, hogy „cic”, ami a ciceró-betűtípust jelentette és ezt odaadta a nyomdászgyereknek, aki bejött anyagért. Aztán el kellett menni a rendőrségre Rimóczy főkapitányhoz. Rimóczy szobájában állott a sajtókönyv, benne az indigó-papírral írott aznapi híryanag: hóstáti bicskázás, zsebtolvajlás a templomban, elveszett nyaklánc, kéménytűz. Ezekkel az ember visszament a szerkesztőségbe, a híreknek címet adott, a címetet kétszer aláhúzta, hogy vastagabb betűvel szedjék. Langer írta a kritikát a tegnapi színházi előadásról ilyen stílusban: „Ekkor a hős megnézi a filigránban, hogy mit csinálnak ott azok a ketten.” Filigrán, az filagóriát akart jelenteni, de Langer gyakran összevételte a szavakat. A hirdetésekét ügynök adta le egyenesen a nyomdába. Ha a szedőgyerek azt mondta, hogy kevés a kézirat, gyorsan kivágtuk az Aradi Közlönyből a „Tengervíz csodái” című ismeretterjesztő cikket. Így készült az Előre.

Nem volt sem nehéz munka, sem izgalmas. Lassanként mindent én vagdostam, Langer rámtolta az egész munkát és csak a színházi kritikát folytatta, írván: „Berky Lili ismét jeleskedte, tanujelét csillogtatva a legszebb melódiáknak.” De a tanév befejeződött, Langer levizsgázott az egyetemen, nagy szívfájdalommal átadta nekem az állandó színházjegyet és kivált a szerkesztőségéből.

Én ekkor már Török Gyulával laktam együtt. Akkor még nem volt szőke szakáll, mint később, elismert regényíró korában Budapesten, tejképu fiú volt, még nálam is fiatalabb egy

esztendővel, vagyis húszéves. Őt ajánlottam a paplanosnak Langer helyett. A paplanos tanácskozott az Iparoskör alelnökével, Klaszovitt bőrdössel és elfogadta Török Gyulát. Az én fizetésemet felemelte huszonöt koronára, Török kapott tizenötöt. Ketten csináltuk tehát az Előret és minden elsején felvettünk negyven koronát. Titokban sokallottuk.

A regény még mindig folyt. Azt ugyanis elfelejtettem megmondani, hogy szegődésem napján nem gondoskodtam regényről. Kiment az eszemből. Az utolsó pillanatban úgy segítettem magamon, hogy elévettem egy Désen megjelent novellámat, a befejező kikezdést elhagytam és odaírtam: Folytatása következik. És mindennap új folytatást írtam. Úgy nyúlt, mint a rétes-tészta. Ez volt életem első regénye. Semmire sem emlékszem belőle.

Ebbe az időbe esik életem egyetlen panamája. Adorján Dezső nevű barátunk, Aradi Aranka primadonna férje, bejött a szerkesztőségbe és így szólt:

- Gyerekek, nincs egy vasam sem. Itt van ez a közjog, próbáltam eladni, de nem veszi meg egy könyvkereskedő sem. Találjatok ki valamit. Ha el tudjátok adni, fele a titek.

Én tehát kitaláltam valamit. Elmentem Laskayhoz és megmagyaráztam neki, hogy nem lehet lapot szerkeszteni közjog nélkül. Minduntalan felmerülnek olyan kérdések, hogy a horvát szábor milyen viszonyban van a magyar országgyűléssel és hogy mi a politikai hatásköre a főispánnak. Laskay riadtan hallgatta ezeket a bonyolult dolgokat és két koronáért megvette a közjogot. A közjog ettől fogva ott hevert a szerkesztőségben, mint egyetlen berendezési tárgy, az asztalon, székeken és telefonon kívül.

Már vagy egy esztendeje szerkesztettem így az Előret, mikor Erdély legnagyobb politikai napilapjának, az Ujságnak tulajdonosa, Gombos Ferenc, izenetet küldött. Feltűntek neki színházi kritikáim és megkérdezte, nem akarnék-e az Ujságba dolgozni. Akartam. Egy-kettőre megállapodtunk. Gavalléros fizetést ajánlott és érdekes munkakört. Elhatározásomról értesítettem Laskayt.

- Ejnye, ejnye, - mondta, - nagyon sajnálom. És mikor akar kilépni?

- Holnap.

- Már holnap? Szent Isten, mi lesz a regénnyel?

- Éppen holnap lesz vége, - hazudtam azonnal.

Illetve nem hazudtam, mert csakugyan vége lett: egyetlen folytatással a regény összes szereplőit révbe vezéltem, mindenki megházasodott, férjhezment vagy meghalt. A regény nincs birtokomban, de tartok tőle, hogy a téma felépítése bizonyos szerkezeti következetlenséget mutat. Őszintén szólva nagyon szeretném elolvasni.

AZ EVÉS-IVÁS BÖLCSESÉGE

Aki történelmi regényeket ír, annak a jó pap módjára holtig kell tanulnia. Senkisem tudhat mindent. És még az is, aki minden keze ügyébe került könyvet elolvasott, fel kell, hogy frissítse emlékezetét, mikor részletkérdésekről van szó, mert nem emlékezhetik mindenre. Hát még annak mennyire kell kutatnia a szükséges részleteket, aki sok mindent elmulasztott, mint például jómagam. Hogy mikor volt a mohácsi vész, azt megtanultam és tudom. De hogy a mohácsi vész korában mit reggeliztek az emberek, azt nem tanultam soha. Nem tudom. Ha tehát le akarom írni egy akkori ember rendes hétköznapját, egész könyvtárakat kell végig-

bújnóm, amíg meg tudom állapítani, hogyan és mit étkeztek a magyarok a XVI. század első felében.

Az ilyen tanulmányok rendkívül mulatságosak, nemcsak hasznosak. Varázsukat nem is főként az adja meg, amit munkájához felhasznál az ember, hanem azok az apróságok, amelyeket elhullat munkája mentén, mint asztalos a gyaluforgácsot.

Ime: azt kutatván, hogy hajdani korokban, hogyan áldoztak az emberek az evés-ivás gyönyöreinek, számtalan nyomát találtam a különböző idők életfelfogásának. A terített asztal kéjének gazdag irodalma van. Brillat-Savarin nevét mindenki ismeri, de igen sok ínycenc-író van, akit nem ismerünk. Ezekből akarok összeállítani egy bokrétát. Természetesen terített asztalra valót. Grimod de la Reynière-től kezdve Berchoux nevezetű szakíróig a tollforgatók egész serege volt az a terület, ahonnan ezeket a virágokat szedtem.

Azt mondja az egyik: a Teremtő legjobban azzal kötelezte le az embert, hogy az embernek az életben ennie kell. Az étvágy a Teremtő áldásos meghívása. A jóllakottság az ő áldásos ajándéka.

A legáltalánosabb öröm - mondja a másik - az asztal öröme. Minden korban, minden országban, minden napszakban megvan, hozzáadható minden más örömhöz és az összes öröмок közt ez hagy el bennünket legutoljára.

A józanság - mondja a harmadik - a rossz gyomor lelkiismerete.

Hadd sorolok fel csak úgy kapásból néhány olyan hajdani konyhabölcséseséget, amellyel tanulmányaim folyamán találkoztam.

A bölcs ember a meghívás és a vacsora közt nem hagy eltelni kevesebbet négy napnál és nem hagy eltelni többet két hétnél.

Az igazi ínycencnek ismernie kell fogai erejét, mint ahogy a szobrásznak ismernie kell vésőjét.

Az ízlelés csak egyik része az evés-ivás gyönyöreinek. A szaglás legalább olyan fontos. Az orr az igazi ínycenc delejtűje az öröмок tengerén.

Igazi vacsoránál a házigazda udvariassága a legfontosabb fogás. Igazi életművésznek udvariatlan házigazdánál a legfínomabb étel sem ízlik.

Amíg az első fogás el nem tűnt az asztalról, fínom érzésű ember nem kezd társalgásba.

Nincs olyan érdekes téma, amelyet azonnal abba ne kellene hagyni, ha a szarvasgombával készített pulyka megjelenik az asztalon. Ez a tisztelet jár a konyhaművészet örömeinek.

Ha rosszgyomrú embert vacsorára hívsz, háborúba küldöd a rokkantat.

Az ürücombot olyan gonddal kell előkészíteni, mint az első szerelmi találkát. Legyen puha, mint a tettenért bűnös, aranyszínű, mint a szőke nők haja és véres, mint egy kannibál.

A birkasült úgy viszonylik a báránysülthöz, mint a dúsgazdag nagybácsi a koldús unokaöccshöz.

A malac olyan, mint a farsangi szépség: hiába ölt százféle álruhát, ráismerünk, kívánatosnak találjuk és már előre sajnáljuk, hogy húshagyó kedden el kell búcsúznunk tőle.

Aki a mainzi sonkához más bort iszik, mint rajnait, nem lehet tisztalelkű ember.

Az a szőlőlevél, amelyben jó konyhán a sült foglyot takarják, annyi bölcséséget rejt magában, mint Diogenes hordója.

A spenót maga nem igazi étel, de olyan, mint a jó idegenvezető: minden egyéb ízt kitűnően segít élvezni.

Ebéd után derül ki a vendéglátókról a legfontosabb dolog: a pálinkáról megismerjük a jó házigazdát, a feketéről megismerjük a jó háziasszonyt.

Aki félig hagyja a pezsgős üveget, sajátmagával szemben nevetlen.

Az a pince, amelyben nincs tokaji, olyan, mint az az óra, amelynek nincs mutatója.

Ha nincs sajt, nem teljes a vacsora. Ha sokat esznek a sajtból, nem volt jó a vacsora.

Meghívtál valakit vacsorára? Felelősséget vállaltál Isten és ember előtt, hogy néhány óráig tökéletesen meg lesz elégedve.

Azt hiszem ennyi elég is lesz. Én már jóllaktam.

ÉGŐ VARJÚ

Sok embert ismerek ezen a tiszaháti vidéken. És ahányat megkérdeztem, hogy csakugyan olyan jó puskás-e az a Hegyegi, mind vállvonogatva ugyan, de a legnagyobb elismeréssel szavazott.

- Puskásnak remek puskás, azt nem lehet tőle elvenni.

- Igaz, hogy az egész környéken a legjobb?

- Ami igaz, az igaz. Nála jobb mifelénk nincs.

Minden válaszból látszott, hogy nem szívesen részesítik Hegyegit ebben a dicsőségben. Elismerték, de immel-ámmal. Nyekeregve jött belőlük a szó, de hazudni nem akartak. Hanem aztán beszéltek Hegyegiről a puskára való tekintet nélkül. Ekkor már csak úgy ömlött a szó a tiszahátiakból. Elmondták, hogy igen buta és rosszindulatú ember, szerfölött irigy és hiú. Ha másról egyetlen jó szót mondanak előtte, elsápad. És azzal a puskával is görbe azért a dolog. Kapásból le tudja löni a repülő fecskét, az igaz. De le is lövi. Vad gyönyörűsége telik a gyilkolásban. Egerésző macskától, elkóborló komondortól sincs békén, mihelyt találkozik eggyel, serétet ereszt beléje. A tanyán sorra szedi le az énekes madarat is az ágról. Talán még a borjút is lelőné, ha nem félné a kártérítéstől. A vadászkerkölsre füttyül, nem is szeretik vadászatra hívni, mert ha ott van, a legszebb körvadászat szabályossága is posványgyá válik.

- Mért nem tanítjátok móresre?

- Néha azért megkapja. A nyáron is Polgár Laci jól megleckéztette a varjúval.

- Hogyan volt ez a varjú-lecke?

Erre elmondták nekem a varjú-leckét.

Volt neki a házánál a rengeteg trofea és vadászemlék között egy ritka varja. Olyan varjú volt ez, mint akármelyik más varjú, de aki jobban megnézte, megláthatta, hogy a madárnak egyik lábán több ujja nőtt eggyel. Szerette ezt is mutogatni, mert ehhez még az éles szemével is kérkedhetett.

- A legmagasabb jegenyén ült ez a varjú, - mondta, - de az én szemem olyan, mint a sasé. Szabad szemmel megláttam, hogy egy ujjával többje van. Lelőttem, kitömettem.

Nem volt ebből igaz egy szó sem. Lelőtte ezt a varjút is, mert nem férhetett tőle. Akkor látta csak a madár rendellenességét, mikor felvette a földről. De az ilyet sem cáfolni, sem bizonyítani nem lehet.

A nyáron névnapi ebédet rendezett Hegyegi. Ott volt Polgár Laci is a meghívottak között. Ez a Polgár Laci már régóta szálla volt a Hegyegi szemében. Tudnivaló ugyanis, hogy Polgár Laci tavaly bögéskor olyan tizenhatos bikát lőtt, hogy annak nem volt párja messzeföldön. Az agancs súlya felülmulta a Hegyegi tizennyolcasát, győngyözése meghatott gyönyörűségre indította a legöregebb vadászokat is. Hegyegi tehát az irígységtől nem szűnt meg Polgár Lacit piszkálni. De olyan kíméletlenül becsmérelte, hogy házigazda így nem is beszélhet vendégével. Polgár csak nyelte a kicsinylő megjegyzéseket. Nem szeret veszekedni, inkább lefeküdt ebéd után egy óracsákára, míg a többiek az asztalnál tovább poharaztak.

Késő délután járkáltak egyet a vendégek. Akkor már Polgár is megint ott volt köztük. Hegyeginak puska a vállán.

- Nini, - mondja Polgár és felmutat egy jegenyére, - annak a varjúnak is több ujjja van eggyel, innen látom.

- Ugyan ne add a bankot, - fitymálta Hegyegi, - fenét van annak több ujjja.

- Már pedig több van. Az én szemem jobb, mint a tiéd. Fogadjunk ötven pengőbe.

- Fogadjunk, - felelt Hegyegi.

Vette a puskát gögösen, jó formán oda se nézett, belelőtt a madárba. És megtörtént a csoda. A varjú nem esett le, nyugodtan ült tovább az ágon. Hegyegi meghökkent. Elpirult. Nem hagyhatta a dolgot magán száradni. Belelőtt a varjúba még egyszer. A madár meg sem moccan.

- Mi a fene ez? - szitkozódott elámulva Hegyegi.

Lőtt megint. Semmi hatás. Lőtt megint, most már dühösen és csikorgó foggal. És most csodálatos dolog történt: a hatodik lövésre lángot vetett a jegenyén ülő varjú. A társaság álmélkodva kiáltozott, ilyet még nem láttak. A babonás madár erős lánggal lobogott a jegenyén. De még mindig nem repült el.

- Add ide azt a puskát, - mondotta Polgár felsőbbbségesen.

Gondosan célzott és lőtt. Ellőtte az ágot. Az égő madár a földre hullott. Odafutottak mind. Alig volt már valami az égő madárból. Lángoló kóc fordult ki belőle, egyik üvegszeme már ki is esett. De hogy egy ujjával csakugyan több van, azt még meg lehetett állapítani. Mert a Hegyegi saját kitömött madara volt az. Polgár alvás ürügye alatt ellopta és pengőt adott egy béresgyereknek, hogy kötözze oda az ágra. A társaság tízfelé dőlöngött a kacagástól.

- Ide az ötven pengőt, hékás.

Hegyegi a dühtől és szégyentől sápadtan fizetett. Hetekig nem lehetett szavát venni. De hallom, már megint olyan szemtelen, mint azelőtt volt.

ÉLETKOR

1.

Váratlan fordulat

Ez a történet egy barátom elbeszélése, aki igen jóképű ember, s noha a bajsza már deresedik, hölgy társaságban még mindig érdekes gavallérnak számít.

Barátom üdülőhelyre utazott. Ahogy kicsomagolt, megborotválkozott, kicsinosította magát és lement a társalgóba, hogy szétnézzen, kik vannak itt, hátha akadnak kellemes hölgyismerősök, akikkel kedélyesen el lehet szórakozni.

Ahogy kilép a felvonóból az előcsarnokba, máris ismerőst talál, még pedig igen szép asszonyt.

- Nini, maga az, Béla? Nagyszerű, hogy maga is itt van. Az uram is mennyire fog örülni.

- Én is örülök maguknak. Hogy vannak? Mióta vannak itt?

- Köszönöm, megvagyunk. Tegnapelőtt érkeztünk. Különbén jó, hogy találkozunk: el akarok mondani valamit, aminek biztosan fog örülni.

- Ki vele gyorsan.

- Szép asszonyról van szó.

Barátom azonnal kihúzta magát. Hagyományos mozdulattal bajszához nyult.

- Mondja már, ne izgasson. Ki az a szép asszony?

- A kis Bálintné. Unokahúgom. Jól ismeri.

- Ismerem, hogyne, - felelt a barátom, még délcegebbre húzva magát, - elragadóan csinos. Rég tetszett így nekem asszony. Mit mondott?

- Elmondom, de el ne bízza magát.

- Nem, nem, csak mondja már.

- Azt mondta, hogy még sohasem ismert olyan kellemes, vonzó, elmés, művelt embert...

A barátom szeme felcsillant. Megint pedert egyet a bajszán. Arcán az a bizonyos szerény primadonnamosoly jelent meg. A hölgy pedig befejezte a mondatot:

- ...mint a maga fia.

2.

Barátnők

Két barátnő beszélget telefonon. Tizenöt év korkülönbség.

- Ja igaz, szerda délután tartsd magad szabadon.

- Miért?

- Benkőéknél nagy cocktail lesz és megígértem, hogy elviszlek.

- Ez nem fog menni, drágám. Felvilágosítlak, hogy ezek a Benkőék már három éve üldöznek bennünket meghívással, mert a Benkő üzleti dolgai a minisztériumban az uramtól függenek. Már pedig ismered Viktort, az ilyenekben a gyanú árnyékát sem túri. Kimondta, hogy Benkőékkel nem fogunk közlekedni. Sajnálom, de én ehhez tartom magam.

- Ugyan ne legyetek ilyen merevek. És ne hagyj engem a pácban. Benkőné tudja, hogy jó barátnők vagyunk. Még ennyi befolyásom sincs nálad? Nézd, ne adj most rögtön választ, keddig ráérsz gondolkozni, kedden hívjál fel.

- Én hívjalak fel? Hívj fel te. Annyival mégsem vagy öregebb.

3.
Születésnap

Egy úrnak el kellett menni Mihályiékhöz, üzleti dologban. Valaki, akinek ezt az autobuszon elmondta, figyelmeztette:

- Jó, hogy mondd, kitűnő tanácsot adok. Mihályiéknál az anyós döntő személyiség a családban, és éppen ma van a születése napja. Jó benyomást fog tenni, ha igen melegen gratulálsz neki. Különb is érdemes megismerni, nagyon öreg, de éleseszű, eredeti, karakán vénasszony.

- Kitűnő. Köszönöm a jó tanácsot.

A látogató beállít Mihályiékhöz. Azonnal az anyós iránt érdeklődik.

- Hallottam, hogy éppen születésnapja van, szeretnék gratulálni. Különb, hallottam, milyen érdekes öreg dáma.

- Lássá, ez kedves, - mondja rendkívül megnyájasodva a háziasszony, - jöjjön, beviszem a mamához.

És beviszi a vendéget az öregasszony szobájába. Ott ül karosszékében az agg hölgy, hófehér hajú, élénk tekintetű, pattogó szavú.

- Szeretnék gratulálni nagyságos asszonyom születésnapjához. Nem is tudom, mi szépet kívánjak. Talán azt, hogy tartsa meg a jó Isten százéves koráig.

Erre váratlan dolog történt. Az öregasszony szikrázó szemmel, dühösen kiáltott rá a látogatóra:

- Takarodjék ki innen, szemtelen fickó, micsoda tréfákat enged meg magának?

És már nyult a bot után, amely oda volt támasztva karosszékéhez. A vendég visszahőkölt és elhülve nézett a háziasszonyra. A háziasszony elkényszeredett mosollyal szólalt meg:

- Kicsit kellemetlen a dolog. A mama éppen ma százéves.

A FUKAR EMBER

A történet két főszereplője Csaszí és a fukar ember.

Csaszínak nem ez az igazi neve, de az egész Kaszínó csak így ismeri. Mivel felvidéki családból származik, valaki régebben kieszelte, hogy tót is, nemes ember is, tehát joga volna Szvatopluk trónjára. Ezért elnevezték tót császárnak. Aztán csak császárnak. Majd ezt is becézni kezdték s most már mindenki csak Csaszínak hívja anélkül, hogy a szó értelme ismeretes volna. Csak én néztem utána, mint gondos oknyomozó történész, kitéve magamat annak, hogy viszonzásul engem is megtréfál. Mert ennek a Csaszínak, aki különben igen derék osztálytanácsos egyik minisztériumban s hivatalon belül nagyon komoly ember, hivatalon kívül csak a tréfán, meg az ugratáson jár az esze.

A fukar emberről már nem mondok semmi közelebbit, mert még ráösmernek. Csak azt mondom el, hogy istentelenül fukar. Más az, hogy valaki takarékos, ami nem vétek, sőt honpolgári kötelesség a mai világban. De ez az ember lármát csap, ha a szivaros nem tud neki egyetlen fillért visszaadni, ebédmeghíváskor nem ad borraivalót a személyzetnek, ha pedig

este társaságban távozik, gyík módjára siklik a kapu alatt, csak hogy tíz fillérrel be tudja csapni a házmestert. Pedig mindenki tudja, hogy gazdag ember.

De mikor legutóbb az egész társaság hivatalos volt egy vidéki kastélyba, a fukar ember a szokottnál is csúfabban viselkedett. Vadászat volt, miegyéb s ő egész programokat felborított, hogy húsz fillért lezsugorgasson.

- Csinálj már vele valamit, Csaszi, - mondta valamelyik.

- Meglesz, - bólintott Csaszi.

Vonaton jött vissza a társaság. Útközben elkezdtek kártyázni. Huszonegyest játszottak more patrio, pengős alapon. Csak a fukar ember zavarta a játékot a maga kétfilléres tétjeivel. Folyton vissza kellett neki adni kilencvennyolcat vagy kilencvennégyet. Játék közben Csaszi odakacsintott félszemével a többieknek, kiment egy kicsit a folyosóra, majd feltűnés nélkül a helyére ült vissza.

Kisvártatva bejött a szakaszba a kalauz. A fukar ember fülig piros volt éppen az izgatott boldogságtól, mert tizennégy fillért nyert már.

- Kérem a kártyapénzt, urak, - mondta a kalauz.

Senki sem lepődött meg. Csaszi odavetve kérdezte:

- Mennyi is az? Nyirszoboszlón szálltunk fel.

- Akkor fejenként kilenc pengő hatvan.

Valamennyien fizettek, közömbös arccal. Csak a fukar ember boldog pirossága változott sápadtsággá.

- Miféle kártyapénzt? Vasúton kártyapénzt kell fizetni? Ezt még az öregapám sem hallotta. Ez lehetetlen.

- Dehogyan lehetetlen, - mondta Csaszi, - mikor utaztál legutóbb?

- Hat hete voltam a sógoromnál Szentesen. Akkor is kártyáztunk a vonatban és kártyapénzről szó sem volt.

- Hat hete még nem. Két hete jött ki a rendelet.

A fukar ember fogcsikorgatva szurkolta le a kilenc hatvanat. S mivel még futott is a pénze után, elvesztett negyven fillért. Dühösen, elkeseredve haladt a kijárat felé, mikor megérkeztek. Még káromkodott is a foga között.

- Nincs igazad, - jegyezte meg Csaszi, - elvégre csak apró kellemetlenség az egész. A betétet végül visszakapja az ember.

- Miféle betétet?

- A kártyapénzt. A rendelet szerint az csak óvadék. Leszállás előtt valamennyien visszakaptuk a kilenc hatvanat.

Ez igaz is volt. Csaszi ezt már így főzte ki a kalauzzal.

- Visszakaptátok? És nekem nem szóltatok?

- Nem kérdezted. Na szervusz.

Mindenki gyorsan elbúcsúzott tőle és taxiba szállott. A fukar ember rettentő haraggal indult a villamos felé. Amazok pedig elégedetten robogtak hazafelé, kiki a maga otthonába. Örvendeztek, hogy a derék magyar kalauz ilyen könnyen keresett kilenc hatvanat. És éppen a fukartól.

GOMBA

Az a társaságbeli hölgy, akiről a gomba-történetet hallottam, vendégeket hívott vacsorára, még pedig öt házaspárt. Így voltak összesen tizenketten, ami az ebédlő arányainak legjobban megfelel.

A vacsora napján délelőtt kihívták a ház úrnőjét a konyhára.

- Ez az asszony gombát hozott eladni, - mondta a szakácsné, - arra gondoltam, hogy ha a méltóságos asszony megveszi a gombát, akkor inkább gombás előételt csináljunk estére.

- Abban igaza van, Mari, hadd látom csak azt a gombát.

A sváb asszony kitette a kosarat a konyhaasztalra.

- Tessék. Gyönyörű szép, kitűnő gomba, magam szedtem az erdőben.

- De aztán biztosan jó ez a gomba?

- Ugyan, hát csak nem hozok bolondgombát eladni? A gyermekeimnek is ebből adtam. Ha én azt mondom, hogy jó gomba, akkor csak tessék megvenni. Szakácsné, szóljon maga is bele, magának érteni kell hozzá.

De a szakácsné csak a vállát vonogatta. A felelősséget nem akarta vállalni. A háziasszony habozott. Városi asszony, nem nagyon tudja megítélni a növényeket. Végül mégis csak megvette a gombát. De ezzel tönkretette saját lelki nyugodalmát. A délután folyamán kétszer is felkerekedett, hogy kimegy a konyhába és leinti a gombás előételt, aztán mégis csak abba hagyta. Aztán már öltözködni kellett, a fodrászhoz is be kellett szaladnia a városba, a gombaaggodalom kiment a fejéből.

Fél kilencre szóltak a meghívások, nem mondott le senki, negyed tízkor megjött az utolsó házaspár is, lehetett tálalni. A gombás előétel általános sikert aratott. Maga a háziasszony is kitűnőnek találta. Ízében semmi baljós árnyalatot nem lehetett felfedezni.

Mikor a sült járta körül az asztalt, a háziasszony észrevette, hogy a szobalány szeme ki van sírva. Mi lelte ezt a leányt? Szemével magához intette. A szobalány odament, közel hajolt hozzá és ezt súgta fülébe:

- A Pufi megdőglött.

Pufi volt a ház kutyája. A háziasszony zsidbasztó ütést érzett szíve táján. Mégis mérges volt a gomba, a kutya már meg is dőglött tőle. Itt nyomban intézkedni kell, mert az egész társaság holtan fog lefordulni a székről.

- Annus, - mondta a szobalálynak remegő, félig síró hangon, - hagyja abba a kínálást, és menjen ki.

A szobalány kiment. A vendégek felfigyeltek.

- Nem is tudom, hogyan kezdjek bele ebbe a borzasztó vallomásba, kedveseim. Nekem az a gyanúm, hogy a gomba mérges volt. Most mondja a szobalány, hogy a kiskutyám már meg is dőglött. Szeretnék a föld alá süllyedni, rettenetesen szégyellem magam, de inkább őszintén feltárom a helyzetet, hiszen az életünkről van szó.

Az asszonyok elkezdtek sikoltozni, egyik el is ájult. A férfiak egyike azonban felpattant és szónokolni kezdett:

- Hölgyeim és uraim, fő a nyugalom. A kocsik itt vannak. Azonnal valamennyien bemegyünk a Rókusba és gyomormosást kérünk. Ha a személyzet evett a gombából, visszük magunkkal. Ha nem evett, nem szólunk semmit. Kínos lenne, ha a dolog a lapokba kerülne. De veszteni való idő nincs, minden másodperc számít. Siessünk.

A szobalány s a szakácsné még nem ettek. A háziasszony eltiltotta őket a gombától. A vendégek hanyatthomlok rohantak a kocsikhoz. Percek alatt az egész társaság ott volt a Rókusban. Tizenkét gyomormosást kellett alkalmazni. A gyomormosás nem valami kellemes dolog, de nem részletezem. Elég az hozzá, hogy mind átmentek rajta szmokingban és kivágott ruhában. A vacsorát ilyen körülmények között nem lehetett folytatni, aki kész lett a gyomormosással, hazament.

A vendéglátó házaspár maradt utoljára. Az asszony hazamenet keservesen sírt a kocsiban. Férje alig tudta vigasztalni, ő folyton csak hajtogatta, hogy milyen szégyen és hogy ő ezt nem fogja túlélni. A szegény Pufi halála is az ő lelkén szárad. Mikor hazaértek, az asszony kiment a konyhára.

- Mi van az én szegény Pufikám holttestével?

- A házmester már elkaparta. Az autót már fel is jelentette, mert a számát megjegyeztük.

- Miféle autót?

- Amelyik szegény Pufikát elütötte.

- Hát nem a gombába pusztult bele?

- Dehogya. Hiszen nem is evett belőle. De ehetett volna nyugodtan. Ideát volt a szomszédból a kertész, megnézte a gombát. Azt mondja, hogy ilyen szép gombát régen látott. Meg is kóstolta. De úgy megkóstolta, hogy nekünk alig maradt. Mert mi már megvacsoráztunk, kezitcsókoltam.

- Ne telefonáljunk mindenkinek, hogy ne aggódjanak, vaklárma volt az egész?

Az asszony kétségbeesve fordult az urához:

- Rettenetes dühösek lesznek, hogy ok nélkül csináltattunk gyomormosást. Magam sem tudom, mi volna jobb.

Azt hiszem, még mindig tanakodnak azóta is, mit tegyenek. De jelen közleményemmel eldőlt a kérdés. A gyomormosottak innen fogják megtudni, hogy a gombás előételnek semmi baja sem volt a világon.

GYERMEK A BOLTBAN

Tömve volt a bolt vevőkkel. Könyvesbolt ez, s a magyarok az idén még többet olvasnak, mint tavaly. Tömve: ez nem azt jelenti, mintha moccanni sem lehetne. A sűrű vevők között azért akad hely egy futkosó gyermek számára.

Ez a gyermek fehér gyapjúba csomagolt kislány. Kétéves már elmult, három még nincs. (Az élet elején még könnyű kort becsülni. Ötven év múlva már nehezebben mondja meg a jószemű ember is, hogy negyvennégy éves-e, vagy harminckilenc.) A kötött gyapjúsapkából gömbölyű kis koponyájának csak arca látszik ki, a külső hidegtől tulipirosra csipett selyemtapintású arcocska. Mamájától, aki könyvet válogat, függetlenítette magát, a lábak között botorkálva futkos egyik pultról a másikhoz, a kirakott könyveket megfogdossa, kíváncsian megnézi, bizonyára ezerfélét szeretne kérdezni, de a kökényszemében még csak hajnalló értelemről egyelőre kérdésekre sem telik. Csak izgatottan tesz-vesz, hasonlít az idegen szobába került és mindent megszaglászó kiskutyához.

A könyveladó kisasszonyok felfedezik. Arcukon megvillan a minden nőben azonnal megszólaló anyai ösztön. Két könyv között megszólítják, babusgatni kezdik.

- Hogy hívnak?

- Veja.

- Hány éves vagy, Vera?

A csöppesség tünődik. Aztán vakmerően kivágja:

- Nóc.

Nyilván hallotta már ezt a számot és arról is van halvány képzete, hogy a „nyolc” felnőttebb, mint a „kettő”. Hamiskás gyerekpillantásában benne ficáncol a füllentés. Egy segéd bácsi kézenfogja, odavezeti egy asztalhoz, kihúzza a fiókot, elévesz valami színes tetejű árjegyzék-félét és neki adja ajándékba. Ez roppant boldoggá teszi. Nem nézegeti az ajándékkönyvet, hanem erősen melléhez szorítja és boldog. Köröskörül vevők. Gondterheltek, rosszkedvűek, lökdösődők, felnőttek.

- Hogy kell mondani? - szól oda a mama, aki észrevette az ajándékot.

Vera úgy hajtja meg magát, mintha fából volna és csak derékban hajlanék.

- Totonom, - mondja engedelmesen.

- Szívesen, - mondja a segéd bácsi, - de most pacsit is kell adni. Ide a tenyerembe. Nagyon erőset, úgy, hogy megijedjek.

A gyerek nagyot csap a tenyérbe. A bácsi mímeli, hogy az ütés fájdalmas volt. Még sziszeg is hozzá. A gyerek boldog, elragadtatott kacajra fakad. Szinte könnyes lesz a szeme, olyan gyönyörködve hahotázik.

- Jaj, de medijjedt!

Egy öregúr, aki mellettök áll, odafordul, tartja a tenyerét, pacsit kér. Vera nagyot csap bele. Az öregúr jajgat és rázogatva fájlalja a kezét. A kislány fuldokolva kacag:

- Te méd jobban medijjedtél!

Most már ketten is nyújtják a tenyerüket. Vera szorgalmasan csapkod a tenyerekbe. Egyre jobban erőlködik, túl akarja szárnyalni önmagát. Most már liheg. Liheg, kacag, sikolt és boldog.

- Mind medijjednet!

A könyvvásárlás megszűnik. Senki sem törődik a könyvekkel, csak a kisgyerekekkel. Gyűrű képződik körötte. Mindenki a tenyerét tartja. A kisgyerek dolgozik, mint a favágó. És kacag, hogy fulladozik belé. Kövér öreg néni odaszól:

- Várjál csak, most te tartsd a kezedet és én adok pacsit.

Vera készségesen tartja csöpp tenyerét. Az öreg néni nagyot csap belé. A gyerek felsikolt az örömtől:

- Jaj de medijjedtem!

Mindenki nevet. Verát kézenfogja a mamája, most már el kell menni. A könyvvásár lassan újra megindul. Az arcokon még a mosoly emléke. Az emberek nyájasak, vidámak és jóindulatúak. Vajjon miért olyan hirtelen?

Mert a kesernyés hétköznapi élet ürömébe belecseppent egy kis ártatlanság, gyengeség, kiszolgáltatottság, tisztaság. A háború kellős közepén állítom, hogy az emberiség nincs elveszve.

HÁROM CIPÓ

Allah növelje meg szakálladat, kedves olvasó.

Nyilván te is jól ismered a kucsuk cipót. Azt, amelyet három darabból ragaszt össze a pék, aztán kisüti. Ha kezedbe veszed, három kis kucsukra lehet eltörni. A legjobb szmirnai lisztből készül, de ami fontos: porrá őrölt száraz halat kevernek hozzá. Ennél jobbat a hurik sem igen esznek a paradicsomban.

Nos tehát, az emberséges Mehmet, háremfelosztási főellenőr, tehát jobbfajta úriember, gyalogszerrel nekivágott a sivatagnak. Rokonokat ment látogatni, tevéi megbetegedtek. Gondolta: nem sok az az egy napi járóföld gyalog sem. Ment, mendegélt a tűző napon.

Hát egyszer csak Lüle-Hisszár felől távoli pontot lát közeledni a sárga homokon. Közelebb jön a pont: ember. Még közelebb jön: Hasszán ő, a lülehisszári varga. Színtiszta, becsületes ember, csakhát földhözragadt szegény pára. Mikor odaér, tisztességtudóan köszön.

- Úgy látom, Bündzsük felé tartasz, emberséges Mehmet.

- Valóban oda mennék, jó Hasszán.

- Akkor menjünk együtt, ha nem bánod.

Jól van, mendegéltek együtt a forró napon. Így értek el déltájban a birnai oázishoz. Mindenki ismeri a birnai oázist: három szál pálmafa egy kút körül. A kút tövében le lehet telepedni, rendszerint nincs ott senki. Kevés ember jár ezen a vidéken, háborítatlan lehet itt ebédelni.

Igen ám, de most volt ott valaki. Egy parafasisakos gyaur. Ült a kút tövében és homlokát törölgette. Ezek tisztességtudóan üdvözölték és melléje telepedtek. A gyaur nagyot sóhajtott.

- Bajban vagyok, jó emberek. Eleség dolgában elszámítottam magam. A bogarakon járt az eszem. Mesterségem szerint ugyanis bogarász vagyok, a híres büdzsüki poloskákából szeretnék egyet beszerezni. De hogy a lényegre visszatérjek: roppant éhes vagyok, élelmem azonban nincs. Viszont van egy-két piaszterem. Minden pénzt megadnék valami harapnivalóért.

Ezek éppen kezdték kirakosgatni, ami ennivalót hoztak. Mehmet nyolc-kucsuk cipót hozott magával. Földhözragadt Hasszán ötöt. Ezért Mehmet így szólt:

- Tudjátok mit: tegyük a cipókat egy csomóba és gyűj meg testvériesen együtt.

A gyaur mohó örömmel húzódott közelebb:

- Az nagyon jó lesz. Nekem tizenhárom piaszterem van, azt mind nektek adom, osszátok el.

Azzal nekiláttak az ennivalónak. Széttördelték a cipókat, mindegyiket három kis kucsukra s az egész jó csomót jóétvággyal bekebelezték. Aztán nagyot húztak a kút vizéből. Majd pedig készülődtek tovább menni. De előbb el kellett osztani a pénzt.

- Add ide a hat és fél piaszteremet, - mondta a varga, - régen láttam ennyi pénzt együtt.

- Hogyan hat és fél piasztert? - csodálkozott Mehmet. - Csak nem képzeled, hogy egyenlő arányban osztjuk el a pénzt?

- Miért ne képzelném? Kiki odaadta, amije volt. Tehát igazságos lesz felelni.

- Ugyan ne nevettesd ki magad. Ha erőszakos vagy, erőszakkal felelek: a pénz nálam van, megtartom az egészet.

- Jól van, döntse el a kérdést a gyaur.

- Helyes, ő lesz a döntőbíró. Gyaur, dönts el napnyugati bölcsességeddel a kérdést.

A gyaur jó darabig töprengett, majd fejét rázta.

- Én csak bogarakhoz értek, algebrahoz nem. Különb is nagyon melegem van.

Nem maradt más hátra, mint felfüggeszteni a kérdést Bűdsükig. Köztudomású, hogy ott igen éles eszű kádi működik. Még senki sem csalatkozott, aki hozzá fordult. Elindultak tehát a felfüggesztett kérdéssel. Alkonyatkor beértek Bűdsükbe. A gyaur azonnal elment a poloskát keresni, többé nem törődött velök. Ők elmentek a kádihoz.

A kádi végighallgatta az előadást, nem töprengett semmit, hanem csuda nagy eszével azonnal kihirdette az ítéletet:

- Hasszán kap két piasztert, Mehmet megtart tizennégy piasztert. Elmehettek.

Mehmet ment volna boldogan, de a megdöbbent Hasszán nem akart menni.

- Bocsáss meg, kádi, legalább magyarázd meg a borzasztó ítéletet.

- Csodálom, hogy ilyen egyszerű kérdésen fennakadtok. Mikor széttörtétek a cipókat, Hasszán adott öt cipót, vagyis tizenöt darab kucsukot. Mehmet adott nyolc cipót, vagyis huszonnégy kucsukot. Lett így összesen harminckilenc kucsuk. Ezt megették hárman. Napnál világosabb, hogy jutott mindenkire tizenhárom kucsuk. Mehmet tehát adott huszonnégyet, de megevett tizenháromat. Eladni valója nem maradhatott, csak tizennégy. Hasszán adott tizenöt kucsukot, de tizenháromat megevett maga. Nem kaphat pénzt, csak kettőért. A gyaur adott tizenhárom piasztert, mert számár volt, hiszen eggyel is megelégedtetek volna. De a gyaurokról rég megvan a véleményem. Tizenegy meg kettő, az tizenhárom. Elmehettek.

Eddig van a történet. Allah növessze meg ellenséged szakállát, kedves olvasó, hogy borotvátlan legyen és senkinek se tessék.

HITTANÓRA

Ismert ember a budapesti társaságban técsői Móricz István barátom. Már csak arról is nevezetes, hogy noha tizenhárom próbás magyar és valóságos ábrája a gentry-származásnak, annyi közgazdasági tehetség szorult bele, hogy örmények is tanulni járhatnak hozzá. Ez a képessége nem a legutóbbi társadalmi átalakulás során derült ki; már sok évvel ennek előtte jelentős sikerre vitte a pénzügyi világban. Ez bizony ritka hírnév s én most éppen ezt a hírnevet fogom megtépezni. A fia javára. Mert a fia pillanatnyilag híresebb a társaságban, mint ő, mégpedig annál a történetnél fogva, amelyet széltében beszélnek róla.

A gyermek hatéves mindössze és most jár első elemibe. Helyes és okos kisfiú, a tanulással nincsen semmi baja. Ha az apja efelől érdeklődött, mindig megnyugtató választ kapott. És ha ellenőrzésül valami számtani vagy más efféle kérdést intézett a gyermekhez, a felelettel meg volt elégedve. Az iskola dolga tehát nem okozott semmi aggodalmat, a fiút nyugodtan rá lehetett bízni oktatóira.

Egyszer csak mi történik? A gyermek beszélget apjával s a következő mondatot használja:

- Ma öten nem tudtak számtanból felelni s ezért nagy gezeresz volt az osztályban.

Az apa súlyt helyez arra, hogy a fiú szépen beszéljen magyarul s most kedvetlenül kapta fel a fejét.

- Mi volt az osztályban?

- Nagy gezeresz.

- Mi az a gezeresz? Miféle szó az? Hol tanultad ezt?
- Az iskolában tanultam. Hittan órán.
- Hittanórán? Ki használta ezt a szót hittanórán?
- Egy gyerek mondta a rabbi bácsinak.
- Micsoda? Hogy kerül a rabbi bácsi a te hittanórásra?
- Úgy, hogy ő tanít hittanra.

Itt félbeszakítom az egészet, hogy hitelesen folytathassam. Mert a minap egy vacsorán találkoztam az apával. Rögtön szóvátettem előtte a gyerekéről szóló és első szóra kissé valószínűtlen történetet. Elmondtam neki, hogyan hallottam s megkérdeztem, igaz-e.

- Kicsit kicifrázva mondták el neked, - felelte, - de körülbelül igaz.
- És hogyan került a fiad a rabbi bácsi hittanórájára?

Móricz István készségesen elmonda, mi történt. A különös felfedezés után másnap hivatala helyett elment az iskolába, hogy kiderítse az ügyet. Ott aztán nyomban kitűnt a tévedés. A tanév elején a tanító felállította az ujonnan összeverődött osztály gyerekeit és három csoportba szervezte őket.

- Ide álljanak a katolikusok, - rendelkezett, - ide a protestánsok, ide a zsidók.

Azért osztotta be a nebulókat, hogy szétossza őket a hittanórák kellő csoportjaira. Egy jóképű, eleven szemű kisfiú aki nem hallotta vagy nem értette a felszólítást, tanácstalanul csetlebotlott a többiek között.

- Hát te miért nem állasz a helyedre? - kérdezte tőle.
- Tanító bácsi, kérem, - felelte a gyerek illedelmesen, - nem tudom, hova kell állni.
- Hogy hívnak?
- Técsői Móricz.
- Akkor állj oda a harmadik csoportba.

A Móricz-gyerek beállt a harmadik csoportba. Ennek a csoportnak aztán megmagyarázta a tanító, hogy melyik napon hány óraker, melyik tanteremben fognak hittant tanulni. Azóta a gyerek rendszeresen járt hittanra a rabbi bácsi keze alá. A tévedés most kiderült, a fiút áttették saját felekezete hittanórájára. A rabbi bácsi hír szerint nagyon sajnálja a veszteséget: a gyerek nagyon élénk felfogású és egyik legjobb tanulója volt.

JUON ÉS AZ ERŐD

Úgy kezdődik a történet, hogy a mi katonaságunk a bécsi döntés után bevonult Erdély egy részébe. Az oláh katonaság erről a területről előbb kitararodott és mindent magával vitt, amit lehetett. De volt, amit semmiképpen nem vihetett magával. Azt otthagya. Például katonai építményeket. Még erődöket is. Mert az természetes, hogy ellenünk erődöket építettek. Afféle Maginot-vonalat kicsinyben, csak ők másképpen hívták. Mikor kivonultak, a szép beton-építményeket ott kellett hagyni.

Így aztán a mieink egy helyen, amelynek részint nem tudom a nevét, részint úgy sem írnám ide, megtalálták az erődítések egy részét. Mindenféle betonfedezékeket, földalatti cement-

folyosókat kilövési nyílásokkal, mit tudom én. A bevonuló magyar katonai erő parancsnoka elrendelte, hogy ezeket fel kell robbantani. Mindez eddig nyilvánvaló és természetes. De az már nem természetes, hogy a parancsnok előtt, mikor javában borotválkozott, megjelent egy altiszt és illő vigyázz-állásban azt jelentette, hogy az erődöt itt és itt nem lehet felrobbantani.

- Dehogyan nem lehet, miért ne lehetne?

- Azért jelentem alássan, mert laknak benne.

- Laknak? Ki az ördög lakik az erődben?

- Jelentem alássan, a kisebbség. Egyetlen oláh család él a faluban. Telepesek, földet kaptak. Azok laknak benne. És nem akarnak kimenni.

A parancsnok befejezte a borotválkozást és elindult, hogy maga nézzen utána a dolognak. Ezt annál könnyebben megtehetette, mert tökéletesen jól tudott oláhul. Kiment a szóbanforgó erődhöz. Nem volt ez valami nagy várépület, csak betonból épített földalatti üreg. Valóban laktak benne. Oláh parasztember a feleségével, öt porontyával és két kecskéjével.

- Hogy hívnak?

- Bratyilla Juon.

- No hát, Bratyilla Juon, szedd a sátorfádat és takarodj ki innét, hogy bajod ne essék. Ezt mi itt felrobbantjuk.

Juon meglepő nyugalommal a fejét rázta.

- Ezt ugyan nem robbantják fel, domnule.

- Nem-e? Aztán miért nem?

- Azért, mert az enyém.

- Ördögöt a tied. Ha beleköltöztél, az még nem jelent semmit. Ez az oláh katonaságé volt, de mi most elfoglaltuk és fel fogjuk robbantani. Hát csak szedd a gyerekeket, meg a kecskéket és iszkolj kifelé.

- Nem megyek, domnule, ez az erőd az enyém.

- Nézd Juon, ne bosszants. Hogyan lehetne ez a tiéd?

- Úgy domnule, hogy megvettem.

- Kitől?

- A kapitány úrtól. Ő maga kínálta. Már egy éve itt lakom. Megkérdezte, van-e megtakarított pénzem. Mondtam, hogy van, háromezer lei. Annyiért ideadta. Ha nem hiszi, domnule, megmutatom az írást. A kapitány úr előbb nem akart írást adni, de megmondtam, hogy másképp nem fizetek.

Bratyilla Juon elészedte rongyai közül az adásvételi okmányt. Az okmány oláh nyelven a következő szöveget tartalmazta: „Alulírott hivatalosan igazolom, hogy Bratyilla Juon, aluj Gyorgye helybeli lakos a IV. 7. számú erődöt 3000 (háromezer) lei vételárért megvásárolta. Kelt 1939 június 5. Olvashatatlan aláírás, kapitány.”

- Hát csak robbantsák a többi, domnule, de ezt nem, mert ez az enyém.

A magyar parancsnok csak nézte az írást álmélkodva. Juon pedig habozva megszólalt:

- Ha maguktól is meg kell venni, domnule, nem bánom. Egy kis pénzem még akad...

A tiszt elnevette magát.

- Nálunk ez nem szokás, Juon. Te csak takarodjál ki szépen. Kapsz másfél órát, de többet nem, mert mi sietünk.

Bratyilla Juonnak csakugyan ki kellett költözködni. Ebből egész Európa láthatja, hogy Juon esetében szó sem lehet korrupcióról, hiszen ő az erődöt a legbecsületesebben megvásárolta. És azt is láthatja Európa, hogy a magyarok erőszakos és barbár emberek, mert az erődöt csakugyan felrobbantották, pedig az a Juoné volt.

Robbantáskor kitűnt, hogy az erőd falának csak vékony felszíne volt betonból. A többi homok volt. De háromezer leít így is megért, ezt nem vonhatta kétségbe senki. Ha Juonnak egy kis esze van, az egészet feljelenti a Népszövetségnek.

KAROSSZÉK

- Milyen kényelmes, jó karosszék ez, igen kellemesen el lehet benne helyezkedni. Jól esik a fáradt és álmos embernek. Egész éjjel nem aludtam semmit, vonaton töltöttem az éjszakát és megvan az a rossz szokásom, hogy a hálókocsiban nem tudok aludni. Igaz, hogy a levetkezés és a kinyújtózás sokat tesz, de az alvás mégis csak alvás. Szörnyű, mennyire tud hiányzani ilyen átkinlódott éjszaka után. Az ember minden tagjában külön érzi a fáradtságot. Milyen jó lett volna otthon érkezés és fürdő után nem felöltözni, hanem befeküdni a vágyvavágyott ágyba és az elalvásban megdicsőülni. De nem lehetett, mert el kellett jönni erre az ülésre. Fél-tizenegyre tették, mit lehet csinálni kilenctől tízig? Az ember beül a kávéházba, hogy elolvassa a lapokat és mivel az álmoság éhessé tesz, rendel egy pár debrecenit. Hozzá szórakozottságból egy üveg sört. Ez nagy hiba volt, inkább erős feketét kellett volna kérni. A sör álmosít. Most itt ülök hatodmagammal az elnöki emelvényen, a karosszék igen kellemes, a sör még külön elkábította a fejemet, micsoda gyötrelem lesz ezt végigülni. Vajjon meddig tart? Becsülöm fél egyre. Micsoda boldogság lesz utána kiszaladni, taxival hazarohanni és azonnal az ágyat keresni. De addig még két óra van. Hát fogjunk neki, kínlódjunk végig. A terem tele van, a széksorokban sok ismerős. Integetni nem illik, az ember csak szemhúnyással köszön ilyenkor. Nem, nem, ezt most ne. A szemhúnyás nagyon veszedelmes. Egyéb sem kellene, mint hogy itt elaludjam a közönség szemeláttára a dobogón. Isten őrizz. Figyeljünk, figyeljünk. Az elnök megnyitja az ülést. Sajnos, nem érdekes, amit mond. Valljuk meg, inkább unalmas. Hősies erővel kell küzdeni az álmoság ellen. A szemet erősen mereszteni kell, akkor nem lehet elaludni. Igaz, hogy a szemnek is pihenni kell egy kicsit, nem lehet percekig mereszteni lehúnyás nélkül. Nem húnyom le, csak egy pillanatra. Ah, milyen jól esik. A szemhéjak mintha imádkoznának hálójokban. Buta gondolat, hogyan tudhatna egy szemhéj imádkozni? Ámbár ezt az ember nem tudhatja. Hátha egy testrésznek öntudatunktól független külön élete is van? Tegyük fel, hogy a Naprendszer, mint olyan, önálló egyéniség. Ez nem lehetetlen. A földgolyónak mégis külön élete van. Pörög önmaga körül, mint a megcsapott csiga és pörög a Nap körül a Végtelenségben. Csodálatos dolog a Végtelenség, ahol semmi a minden és minden a semmi. Olyan elringató dolog, az öntudat lassan, lassan megadja magát...

- Nem, ezt nem szabad. Most elszenderedtem egy pillanatra. Ebből még botrány lehet. Figyeljünk oda nagyon erősen. Mit mond az elnök? „Felszólítom a főtitkár urat, hogy jelentését terjessze elő”. Ajjaj, ez nem jó lesz. Csupa adat van benne és szám. Itt van ni, mondom. „Az elmúlt év folyamán forgalmunk huszonhárom egész négy tized százalékkal emelkedett, ami a tavalyi tizenhét és fél százalékos emelkedéssel szemben erős haladást mutat, de el kell készülnünk arra, hogy ez az emelkedés a jövő év folyamán a gazdasági viszonyok miatt apadni fog”.

Apadni fog. Apad, pedig eddig dagadt. Apály és dagály. Istenem, milyen régen voltam a tengeren. Nagy kék síkság, a felületet fodrozza a szellő. A szálló ablakába éjszaka felhallatszik az egyenletes, örök morajlás...

- Milyen gyötrelmes ez. Megint elszunnyadtam. Szerencsére csak egy pillanatra. Vagy több pillanat volt? Már nem a főtitkár beszél, hanem a pénztáros teszi meg évi jelentését. Borzasztó, hogy csak ilyen száraz dolgokról van szó. „Dologi kiadások nyolcezerszázöt pengő huszonkilenc fillér. Annuitásos törlesztés a Maglódi-számlára hatezerszázötvenegy pengő hatvan fillér”. Hatezerszázötvenegy. Három egyes egymás után. Akkor már miért nem tizenegy fillér? S miért nem az egész pénztári jelentés csupa egyes? Miért nem az egész világ csupa egyes? Ahová néznék, csak egyes. Millió és millió egyes, egymásután, sorban, tömegben, elvonulnak lassan, véget nem érő sorban, örökké egyformán...

- Mit csináljak ez ellen az irgalmatlan álmoság ellen? Most már harmadszor aludtam el. Csak legalább cigarettázni lehetne, az biztosan segítene. De évi közgyűlésen rágyújtani, az már igazán lehetetlenség. Legalább ezt az átkozott karosszékét ki lehetne cserélni valami kemény, kényelmetlen székre. Ez nagyon feltűnő lenne. Vagy nem volna jó rosszul tettetni és kimenni? Nem, ez is túlságosan feltűnő dolog. Majd csak kibirom még valahogy. A felügyelőbizottság elnöke beszél. „Mindent a legnagyobb rendben találtunk”. Ez helyes. Minden rendben van, a nyugalom teljes, az egész világ csupa nyugalom, általános csendesség, némaság, mint valami óriási, beláthatatlan vízfelület...

- Borzasztó, már észrevették, hogy mindig elszundikálok. Az első sorban ketten is rámnéznek állandóan és nevetnek. Mit kellene csinálni? Az elnök előtt vizes üveg. Remek volna érte menni, a markomba önteni és a homlokomat megnedvesíteni. Nem lehet, nagyon feltűnő. Hopp, most meg vagyok mentve. „Van-e valakinek hozzászólása az évi jelentéshez?” Igen, Moravek feláll. Mindíg ő szokott felállani. Szereti a szójátékokat, úgynevezett vicces ember. HálIstennek, ez ébren fog tartani. Halljuk, halljuk. Miért beszél ez most ilyen egyhangúan? A hangja mintha végtelen messziről jönne. A tréfái gyengék. Megint elbóbiskoltam. Onnan látom, hogy már sokan nevetnek. Moravek azt hiszi, hogy a derűtség neki szól. Micsoda egy birka. Nyájba kellene sorozni. Este menne haza és a gazda számba venné őt is, mikor a kis faajtón bemenne a többi között, birka, birka, egymásután végtelen sok andalító birka...

- Mi ez? Valaki a vállamra tette a kezét. Felriadok. „Tessék hazamenni, vége a közgyűlésnek”. Megdöbbenve körülnézek. Mindenki elment. A terem üres.

RÉGI VILÁG

A gróf húsz éves volt, mikor atyja halálával átvette a vagyont, a birtokot, a kastélyt. A kiöregedett személyzetet nagyrészt nyugalomba küldte. Közvetlen személyes szolgálatára ekkor vette maga mellé Mihály inast. Ez a Mihály nem volt tanult inas, addig csak afféle szolgálégyként ténfergett a kastély körül. Az ifjú grófra háramlott a feladat, hogy belső szolgálatra kinevelje. S ez nem ment nehezen. Mihály még elég fogékony volt, mindössze harminc esztendő.

Este, mikor már minden elcsendesedett, s a ház nyugovóra készülődött, a gróf becsengette Mihályt.

- Mind eloltottad a lámpákat?

- El, méltóságos uram.

- Az ajtókat mind bezártad?
- Be, méltóságos uram.
- Az órát felhúztad?
- Fel, méltóságos uram.
- Jól van, akkor lefekhetel.
- Igenis. Jó éjszakát, méltóságos uram.

Így ment ez minden áldott este. Egy-két hétig. De akkor a gróf a rendszerben újítással lépett elő.

- Nézz ide, Mihály. Fölösleges szópazarlás, hogy én minden este mindent végigkérdezzek tőled.
- Igenis.
- Ezentúl úgy lesz, hogy te magadtól jelentesz mindent lefekvés előtt, kérdés nélkül: a lámpákat, az ajtókat, az órát. Aztán mehetsz feküdni.
- Igenis.
- Nos, hát kezd el.

- Méltóságos uram, a lámpákat eloltottam, az ajtókat bezártam, az órát felhúztam. Jó éjszakát, méltóságos uram.

A gróf bólintott. Az új rendszer, amely egész sor mondatot megtakarított, bevált. Ezentúl ez volt az esti inasi jelentés hivatalos szövege. Így ment ez egyetlen betű különbség nélkül évről-évre, évtizedről-évtizedre, kivéve olykor azt az időt, mikor a grófnak el kellett utaznia. De ez elég ritkán történt. A gróf otthonülő ember volt, emberkerülő és jó gazda. Nem házasodott meg soha. Mihály sem házasodott meg.

Így éldegéltek egymás mellett ötven esztendeig. Akkor a gróf hetvenöt éves korában meghalt. A temetésre összecsendült az egész nagy rokonság. A ravatalt rengeteg koszorú borította. A résztvevőknek feltűnt a koszorúk között egy, amelynek virágai szerények és olcsók voltak, de szalagja annál nagyobb, és szokatlanul hosszú rajta a felírás. Megnézték. Elolvasták. Ez állt rajta:

„Méltóságos uram, a lámpákat eloltottam, az ajtókat bezártam, az órát már nem húztam fel. Jó éjszakát, méltóságos uram.”

Ezt csak az inas tehette a ravatalra, a nyolcvanöt éves vén Mihály. Meg akarták keresni. Meg is találták. A szobájában, holtan. Felakasztotta magát. Az órát már nem húzta fel.

KUTYA-SÍRKŐ

New Yorkban külön kutyatemető van. Rengeteg apró sír. De nem is csak apró: még mauzóleum is akad benne, amelyet milliárdos állított kedvencének.

A szerényebb sírkövek egyikén ez a felírás olvasható:

„Itt nyugszik Bobby, aki, mint rendesen, három lépéssel most is megelőzi öreg gazdáját.”

ÚTITÁRS

Indul a vonat. Ketten vannak a szakaszban. Egyik sarokban mogorva külsejű idősebb úr ül. Kopasz fején útisapka, lábán takaró, kezében újság. A szemközti sarokban egy izgó-mozgó fiatalember. Kandi arckifejezése van és olyan orra, mint a szalonkának, amelyet mintha mindenbe bele akarna ütni. Neki nincs újságja. Nem olvas. Sőt, unatkozik.

Nem is habozik sokat, alig indult el a vonat, már beszédbe akar ereszkedni az idős úrral.

- Még szerencse, hogy ilyen szép időnk van az utazáshoz.

Az idős úr felnéz az ujságból és ennyit felel:

- Mhm.

Aztán olvas tovább. De a fiatalember pár perc múlva új kísérletet tesz.

- Most lassított a vonat. A kanyar miatt.

- Mhm, - felel a másik és olvas tovább.

Megint eltelik pár perc. A fiatalember megszólal.

- Nincs kifogása uraságodnak, ha kinyitom az ajtót? Kissé fülledt a levegő.

Az idős úr gondolkozik, vajjon válaszoljon-e. Végül úgy dönt, hogy mégis válaszol.

- Tessék.

De látszik az arcán, hogy már unja a társalgási kísérleteket. Igen ám, csak hogy a fiatalember csökönyös természetű. Izeg-mozog, felkel, visszaül, odasandít útitársára és öt perc múlva megint nekifohászkodik.

- Bocsánatot kérek, hány óra?

Erre az ujságolvasó úriember felnéz és gondol egyet magában. Leteszi az ujságot.

- Nézze, fiatalember, én nem mondom meg magának, hány óra. Mert ha megmondom, hogy hány óra, akkor maga folytatja a társalgást és megkérdi, hova utazom. Ha megmondom, hogy hova utazom, megkérdezi, mi a mesterségem. Akkor pedig kiderül, hogy az illető városban tekintélyes és gazdag nagyvállalkozó vagyok. Akkor maga a családom iránt fog érdeklődni és kisül, hogy egyetlen leányom van, éppen eladósorban, még pedig nagyon szép és nagyon művelt. Erre maga megkérdezi, hogy nem tehetné-e tiszteletét a házamnál. Már pedig én a lányomat olyan embernek, akinek még órája sincs, nem adom. Végeztünk.

Felveszi az ujságot és folytatja az olvasást, ahol abbahagyta.

KUTYAVÁSÁR

Egy úriember azt olvasta az ujság apróhirdetéseinek között, hogy Szigetvári-út 162. szám alatt a VI. emelet 3. számú lakásban fajkutyát vesznek. Nagyon megörül ennek az olvasó, mert a pulija megkölykezett és szívesen eladna belőle. A kutya családfája nagyon jó, a kis puliért el lehet kérni akár harminc pengőt is, már pedig harminc pengő komoly pénz a mai világban.

Fogja tehát a kutyát és taxit hivat. Megmondja a címet. Megérkezik, csenget a liftért. Hát uramfia, ki jön elé: János, a volt inasa, aki azért ment el tőle, mert megházasodott és házmesteri állást kapott.

- Nini, hát maga az, János? Hogy megy sora?
- Köszönöm, nagyságos uram, megvolnék. Látom, a nagyságos úr is jó színben van.
- Hálistennek nincs semmi bajom. Megy a lift?
- Megy, nagyságos uram. Hova tetszik?
- A hatodikra.
- A kutya miatt?
- A kutya miatt.

A házmester gondolkozik, aztán bizalmasan közel hajlik volt gazdájához.

- A nagyságos úr mindig jó volt hozzám, nem venném a lelkemre, hogy becsapjam. Ne tessék felmenni. Nem vesznek ott semmi kutyát. Ámítás az egész.
- Miféle ámítás?
- A lift pénzt felezem a lakóval. Eddig fejenként tizenhárom pengőt kerestünk.

KIS MACSKA A HÁZTETŐN

Úgy kezdődött az egész, hogy légvédelmi okon néhányan felmentek a padlásra és ott kétségbeesett nyivákolást hallottak. Az állati hangról azonnal meg lehetett állapítani, hogy az macskától ered, mégpedig egészen kicsitől. A gyereksírás mindenkit gyors segítségre izgat, még ha állattól ered is. A házparancsnok megszűnt zordon lenni és keresni kezdte a bajba jutott kis macskát. Nem volt sehol. A többiek is keresték, nem találták. Hiába mentek a hang után is: mihelyt a gyanús sarok felé siettek, már máshonnan jajdult fel az elkeseredett macskai panasz. Tüvé tették a padlást, macska sehol.

Ahogy mentek lefelé a lépcsőn, megszólítja a házfelügyelőt egy ötödik emeleti lakó, hogy csináljon valamit, mert itt valahol órák óta nyávog egy macska, nem lehet megmaradni tőle. Most is világosan lehet hallani. A házfelügyelő sorra vette a lakásokat, macska nem volt sehol. De ekkorra már a földszinten is keresték a házfelügyelőt. Két labdázó kis gyerek jött be izgatottan jelenteni, hogy cica van a háztetőn. Ott mászkál a háztető peremén és hangosan sír segítségért.

Ez déltájt történt. Kora délután már tekintélyes csoport verődött össze az utca másik oldalán, ahonnan a macskát jól lehetett látni. Szép kis fehér cica volt és jajveszékelve hirdette a háztető pereméről a mindenségnek, hogy valami panasz van. Mivel a csoportosulás láttára minden járókelő megáll és segít felfelé bámészkodni, a csoport egyre szaporodott. És mivel minden csoportban akad egyfelől olyan ember, aki a többinél okosabbnak tartja magát, másfelől olyan, aki szenvedélyesen szeret intézkedni, itt is csak úgy röpködtek az ötletek.

- Ki kell nyitni az összes padlásablakokat és egeret, vagy tejet tenni oda! - intézkedett egy idegen.

Ezt lehurrogták. A padlásablak már rég mind nyitva volt, de tejet senki sem volt hajlandó adakozni a nemes célra, arra pedig, hogy azonnal menjen egeret fogni, nem akadt vállalkozó.

- Különb is láthatja uraságod, hogy ez egészen fiatal macska, ennek az egér még nem jelent semmit. Ez rossz ötlet.

- Ha rossz, - szólt vissza a csoport sértett bölcse, - mondjon maga jót. Különben mit diktál itt? Annyi köze van a macskához, mint nekem.

- Azt nem mondhatnám. Mert én itt lakom. Talán ön is itt lakik?

- Igenis itt lakom a Ferencvárosban, ha tudni akarja.

- Az semmi. Én a házban lakom. Ne tessék a lakókat zavarni, ez a mi ügyünk.

A letorkolt ember mérgesen távozott; de jött helyette három. A csoportosulás egyre nőtt. A ház lakói összetartottak és külön tanácskoztak. Egyik azt javasolta, hogy kössenek hosszú madzagra papírgombócot és valaki a padlásablakon át dobja ki a macska felé, az rögtön játszani fog vele, követi a gombócot, s így be lehet csalni a padlásra. A másik úgy vélte, hogy keresni kellene valahol egy felnőtt anyamacskát, azt kiereszteni a háztetőre, az anyamacska biztosan gondjaiba fogja venni a kicsit. A harmadik azt ajánlotta, hogy telefonálni kellene a tűzoltóknak, azok majd hoznak akkora létrát, amely túlér az ötödik emeleten, a tűzoltó majd lehozza a kesergő állatot. Ment is mindjárt telefonálni, de visszajött a lehangoló válasszal, hogy a tűzoltóság közhatóság és nem ér rá ilyen gyerekségekre. Így folyt a tanácskozás sokáig, a csődület közben tömeggé növekedett. Az újonnan jöttek megkérdezték, mi van itt. A régebbiek, vagyis a törzsáldogálók hosszasan magyarázták a kis macskát. Végre jött egy első emeleti lakó. Büszkén hirdette ki a tömegnek:

- Intézkedtem. Összeadtuk néhányan a pénzt, telefonáltam egy cserépfedő vállalatnak. Mindjárt jönnek a munkások.

A báméskodók már erőt vett a tömeghisztéria. Izgatottan várták, mi történik. Mindenki elfelejtette, hogy már fáj a nyaka. A fehér cica ezalatt állandóan ott mászkált a háztető szélén, olykor megállt, majd megint tovább mászott és állandóan szivettépően nyávogott.

- Ott jön! - kiáltott valaki.

A padlásablakban valóban megjelent egy tetőfedő-munkás. Már este hétre járt az idő. A munkás lassan, szakavatottan mászott ki az ablakon, lehetett látni a kötelet, amelynek segítségével a padláson elhelyezkedett társai tartották. A munkás lassan mászott a macska felé. Feltartóztathatatlanul közeledett hozzá.

- Mindjárt megkapja! Éljen!

- Most meglesz!

A tömeg minden mozdulatot izgatott kiáltásokkal kísért. A cserepező ember végre odaért a cicához. Kinyújtotta érte a kezét. Ekkor a kis macska hirtelen felpúpozta a hátát, ellenségesen meggömbült és szitkozódva ráförmedt a munkásra. Ez az ő nyelvén így hangzott:

- Tfff!

Azzal kapta magát és egyetlen szökkenéssel odairamodván a háztető széléhez, leugrott a szomszéd négyemeletes ház tetejére. És ott nyomban el is tűnt. Volt macska, nincs macska.

KURTA EBÉD

Az a ház, amelynek Andrea barátnőm az úrnője, nevezetes arról, hogy ott a vendéglátás művészi magaslaton áll. Vendéget hívni egyszerű dolog, de ellátni már nehezebb, mert ehhez a jómód nem elég; szív is kell hozzá. Figyelem, ötlet és magának a vendéglátásnak szeretete. Hát az itt mind megvan a szépen terített asztaltól, amelynek már képzőművészeti rangja van, a remekbe készült feketéig. Az ételsor mindig gazdag és érdekes, még nekem is feltűnik, pedig az evéshez nincsen semmi tehetségem.

Történt, hogy azon a vidéken bérmlásra került a sor s a bérmlást nem kisebb ember végezte, mint maga Serédi Jusztinián hercegprímás. Nagy izgalom vett erőt a katolikus közönségen az előkelő látogatás folytán. Arrafelé éppen Andrea apósa a katolikus világi vezetője, ezért a családra hármlott a megtisztelő feladat, hogy a hercegprímást ebédre vendégül lássa.

A háziasszonyt elképzelhetően boldoggá tette ez a feladat. Lázás örömmel kezdte magában is összeállítani az ünnepi ételsort. A legérdekesebb és legritkább ételek egész tömege tolongott gondolatai között, a konyhaművészet diadalhymuszát akarta összeállítani az egyház hercegének tiszteletére. Nekiült az íróasztalnál is és hosszan dolgozott a tervezeten, két napi fejtörés, mérlegelés, tünődés után végre el is készült vele. Fejedelmi udvarok konyhászati szakértői is büszkék lehettek volna reá. Ekkor jött a fordulat: a hercegprímási udvar egy tagja udvariasan figyelmeztette a háziasszonyt, hogy ő eminenciája étkezés dolgában nagyon igénytelen és egyszerű ember, az asztal pompáját nem igen kedveli és legjobban annak örül, ha ízletes, kurta ebéd kerül elébe.

Andrea tehát vérző szívvel eldobta a remekbe készült ebédtervezetet és másikat csinált: húsleves, gombás előétel, sült csirke és torta. Ennél egyszerűbben már igazán nem traktálhat egy egyházfejedelmet.

Eljött a nagy nap, a hercegprímás egész délelőtt bérmlt, aztán elég fáradtan megjelent a vendéglátó háznál. Minden emberi számítás szerint éhesnek kellett lennie, hiszen kora reggel óta nem evett semmit, sőt voltaképpen tegnap este óta, hiszen köztudomású, hogy Isten szolgálói, ha misét mondanak, előtte az ostya iránti hódolatból nem étkeznek.

Leült az asztalhoz a társaság, vendéglátó ház, hercegprímás, előkelő egyházi és világi személyek. Mindenki elé odatette a személyzet az aranysárga és remek illatot terjesztő húsleveset. Nagyszerűen sikerült a leves, a vendégek az utolsó cseppig kikanalzták. Csak éppen a prímás nem. Ő a háziasszony meglepetésére megevett belőle három kanállal és többé nem foglalkozott a levessel.

- De eminenciás uram, - szölt a háziasszony, - nem izlik a leves? Miért nem parancsol többet belőle?

- Köszönöm, - mondta a főpap, - nagyon jó, de nem kérek többet.

Lehet, hogy nem szereti a levest, mondta magában sajnó szívvel a háziasszony. Nem baj, majd az előétel helyreüti a csorbát. Jött az előétel. Úgy sikerült, mint még soha. Volt vendég, aki háromszor evett belőle, mert a pompás jóíznek nem lehetett ellenállni, de íme, a prímás akkora mennyiséget vett ki, hogy két villaszúrással megehetette. Többet nem evett.

- Csak ennyit eszik eminenciád? - kérdezte Andrea megütődve.

- Köszönöm, ráérek. Majd eszem egyebet.

Ebbe bele kellett nyugodni. Jött a csirke. Gyönyörű pirosra sült darabok, még a szem is jóllakhatott vele. A vendégek hatalmas étvággal fogyasztották rogyásig. A hercegprímás kivette a tálban lelhető legkisebb darabot és azt sem ette meg egészen.

- De eminenciás uram, hát egyáltalában nem eszik? Nem izlik az ebédem?

- Dehogyan nem, nagyságos asszonyom, minden kitünő. De még ráérek.

- Hogyan érne rá, mikor nincs egyéb? Éppen eminenciád kedvéért ilyen kurta az ebéd.

- Igen, igen, - bólogatott jókedvűen a hercegprímás, - mindig ezt szokták mondani.

- De komolyan mondom, hogy nincs egyéb.

- Tudom, tudom. Ismerem én az ilyen ebédeket magyar úri házaknál. Még ráérek.

Még legyintett is hozzá őminenciája. Lehetetlen volt vele tovább vitatkozni. De jött az egyetlen döntő érv: maga a torta. A hercegprímás nagyot nézett. Amit nem akart elhinni, valóban bizonyult: nem volt egyéb. A háziasszony hol sápadtra, hol pirosra változtatta a színét. Az egyházfejedelem pedig vette a tortavágó ezüstlapátot és hogy mentse a menthetőt, hatalmas darab tortát szelt magának.

A történelem számára feljegyzem, hogy alighanem ez volt a legnagyobb torta, amelyet őminenciája valaha is megevett.

A KÜSZÖB

Mindenki ismeri Zsiga bácsit, nem kell őt külön bemutatni. Ha netán mégis akadna olyan ember, aki őt nem ismeri, annak elmondom, hogy nagy szál öreg ember, vagyis mondjuk inkább, hogy középkorú, mert hatvan esztendő, az még nem jelent éppen öregséget. Széles vállú, dörgő beszédű alak Zsiga bácsi, beszédmodora katonás, az ellentmondást - valljuk meg - nem nagyon szereti. Ha nagyon makacsul vitába bocsátkozik vele valaki, hamarosan indulatba gerjed. És bár máskülönben jólelkű, hirtelen pulykamérgében gyakran mond olyasmit, amit aztán később ő maga bán meg legjobban. De nem vonja vissza a herköpáternek sem, kutya nyakas természet szorult beléje.

A legtöbb baja ezzel a természettel persze Miskának akadt, a fiának. Egész gyermekkora állandó szabadságharc volt a zsarnoki túlerő ellen. Mert Miska úgy hasonlít az apjához, mint egyik tojás a másikhoz. Külsőben is, természetben is. Míg Miska kicsiny volt, egyenlőtlen volt a küzdelem is és mindig az apa akarata győzött. De ahogy Miska cseperedni kezdett, belőle is kiütközött a nyakasság és akaraterő. A két éles kard nehezen fért egy hüvelybe. Akkor lett a baj legnagyobb, mikor Miska bejelentette apjának, hogy nősül. Ebből rettenetes nagy csata származott, mert a leányról kitűnt, hogy református. Már pedig Zsiga igen harcos katolikus és ilyen dolgokban nem ismeri a tréfát. Különben is volt már jelöltje a fia számára, csak még nem szólt róla. Most aztán a fiú bejelentése halomra döntötte volna az egész tervet.

Az apa hevesen kijelentette, hogy ebből a házasságból nem lesz semmi. A fiú még hevesebben kijelentette, hogy ő ezt a leányt feleségül veszi, saját szavai szerint: „ha fene fenét eszik is”. Az apa még erősebben felelt és megfenyegette a fiút, hogy minden anyagi támogatást megtagad tőle. A fiú visszavágott, hogy füttyül az apja támogatására, megél ő a maga emberiségéből, legfeljebb meghúzódik a feleségével mostani kétszobás legénylakásán. Addig lícitáltak egymásra, míg Zsiga bácsi vérben forgó szemmel az asztalra vágott és felugrott.

- Rendben van, vedd el. De ha elveszed, én ezt a küszöböt át nem lépem, ezt becsületszavamra kijelentem.

Azzal elvágatott nagydühösen fia lakásáról. Miska szavának állott: elvette a leányt az apai fenyegetés ellenére is. De Zsiga bácsi is szavának állott: feléje sem nézett a fiúnak. Egyszerűen olybá vette, hogy Miska az ő számára nem létezik többé. Ha akadt bátrabb ismerős, aki szóba hozta előtte a fiút, arra mérgesen ráírvált:

- Nem ismerem az illetőt. Nekem nincsen fiam.

De ahogy multak a hónapok, persze nagyon megbánta azt az elhamarkodott becsületszót. Félfüllel meghallotta, hogy a fiatalok nagyon boldogok, galambok módjára élnek, az asszonyka elragadó teremtés és amit eddig senkisé tudott megcsinálni, leszoktatta Miskát a túlzott cigaretáról, meg a napi tíz feketekávéről. Azonfelül pedig kisbabát várnak.

Ez már nagyon belenyilallott a Zsiga szívébe. Nemsokára megtudta kerülőúton, hogy a kisgyerek szerencsésen megszületett. Fiú lett, szokatlanul nagy és izmos kölyök, úgy ordít, mint a trombita, az ismerősök csodájára járnak.

És ha Zsiga bácsinak titokban sajtott a szíve, ugyanúgy sajtott a fiáé is. De ugyanolyan makacs ember lévén, mint az apja, az első lépést semmi áron nem volt hajlandó megtenni.

No már most: mi történt karácsony előestéjén, Jézuska napján? Az történt, hogy Miskáék lakásán megjelent egy ácsmester két legénnyel, szerszámokkal és deszkákkal.

- Az öreg méltóságos úr küldött bennünket, - mondta az ácsmester, - hogy a küszöb helyett újat csináljunk. Azt mondta a méltóságos úr, hogy a nagyságos úr már tudni fogja, miért.

Miska nagyot nyelt, de azért ábrázata komorságát megőrizte.

- Hát csak csinálják, - mondta zordon hangon, - de miért jönnek egyszerre hárman ilyen nyavalyás küszöbért?

- Így parancsolta a méltóságos úr. Azt mondta, hogy nagyon sürgős. Ahogy befejeztük a munkát, azonnal jelentsük neki. Lent várakozik a szemközti házban a kávéházban.

Miska erre még komorabb arcot vágott. És hirtelen levette a kalapját.

- Hát mit tátják a szájokat, miért nem sietnek, ha sürgős? Gyerünk, gyerünk, egy-kettő, én is segítek, amit lehet.

LELTÁR

Szétnézek emlékeim között, leltárt csinállok: mit kell megkeresnem, ha majd lemegyek Kolozsvárra.

Elmegyek a Bethlen-utcába, megkeresem a kilences számú házat. Annak első emeletén van egy hónapos szoba. Ott húzódtunk meg hosszú ideig hárman, Török Gyula, az öreg orvos Szabó, meg én. A szobában három fekvőhely találtatott: az ágy, a dívány és a padló. Viszont a hónap második, nagyobbik felében létünket egyetlen menzajegy támogatta s ezenfelül csak egy óriási láda alma. Hármasközárságunk alkotmánya szerint felváltva éltünk a jólét e tételével: aki elment a menzára rendes ebédet enni, az a földön hált; aki almát evett, a díványon alhatott; aki nem ebédelt, annak joga volt az ágyhoz. Igen boldog korszaka volt ez életünknek. Még az is csak kevéssé zavart, hogy lakásadónk, a borbély, akitől csak egy szekrényel elállított ajtó választott el, minden áldott éjszaka eldöngötte a nővérét. Nem akartunk családi ügyeibe avatkozni, de lovagiasságunk végül is felülkerekedett: bementünk a borbélyhoz és felszólítottuk, hogy nővére eldöngöztetését szüntesse meg. A borbély megszépep a szobaurak hármasközárságától és mentségül megvallotta, hogy a vele lakó hölgy nem a nővére, hanem a felesége. E leleplezés után felszólítottuk, hogy akkor inkább váljanak el, de ne verje az asszonyt. Ezt azonban nem lehetett teljesíteni. Nem válhatnak el, mert még nem esküdtek meg. Erre felszólítottuk a borbélyt, hogy frigyének adjon törvényes formát. Most azonban az asszony elegyedett bele a vitába s bennünket, önkéntes védelmezőit, kiutasított otthonából azzal, hogy törődjünk a magunk dolgával. Szeretném látni a balhiten élő borbélyt és borbélynét, ha még megvannak. Látom ma is a falépcsőt, amely a vaskorlátos folyosóra vezetett s látom azokat a színházi trikókat, amelyeket a szomszédunkban éldegélő kóristaházaspár aggatott ki oda száradni. S amelyekkel a hónap eleje táján különböző gonosz tréfákat eszeltünk ki, rendszerint reggel négy és öt között, mert ilyenkor fatányérost vacsoráztunk a Nyehóban, pezsgőt rendeltünk hozzá és magunkénak tudtuk az egész világot.

Az egyetemre is elmegyek. Azon az oldalon, ahol a lángelméjű pedellus lakott. Azért becsülöm elméjét ilyen nagyra, mert találékonysága nem ismert határt. Lakása egy szobáját ő is kiadta s az egyetem kapujára ragasztott cédulán a hirdetéshez csalogatásul odatette: „Egyetem a házban.”

Majd bekukkantok a rektori hivatal ajtaján. Ott álltam egyszer borzasztó váddal terheltén: pajkos verset írtam egy Budapesten megjelenő vicclapba. A versben bölcsészhallgató volt a szerelmi kaland hősnője. Az egyetemi hölgyek ezért nagyon megharagudtak és elégtételként sulyos megbüntetésemet kérték Márki Sándor rektortól. Sápadozva hallgattam a hírneves történettudós zordon korholását, mint tizenhétéves költő. Márki Sándor nagyon haragudott. Csak két év múlva békült meg, mikor elnöklete alatt az Erdélyi Irodalmi Társaságban novellát olvastam fel, mint vendég. Kiskorú voltam miatt tag még nem lehettem. Akkor megbocsátott Márki Sándor. A novella tetszett neki. Remélem, a hölgyek is megbocsátottak. Ez úton fejezem ki most utólag hírlapi sajnálkozásomat s ha valamelyiknek férfihozzátartozója provokálni akarna utólag, már eleve kijelentem, hogy a költemény, amely „A kulcs” címet viselte, nem volt kulcsköltemény, hanem minden alapot nélkülözött.

- Ezután be kell nézmem a Nyeho billiárd-termébe, hogy megvizsgáljam a bejárattól számított második asztalt. Annak zöld posztóján, a tulsó jobbsarokban lyuk van. A lyuknak annakidején nem akadt gazdája. Most már megmondhatom, hogy én hasítottam ki a posztót egy igen szerencsétlenül sikerült masszélökéssel. Amennyiben a kávéház-vállalatnak valami anyagi elégtétellel tartozom, rendelkezésre állok.

Innen rögtön el kell mennem a Kőkert-utcába. Ott a tizenötös számú házban lakott Kun Terus. Oda kísértem haza minden áldott nap, mialatt egyetemi tanulmányaim idejét az ő lelki világának tanulmányozására fordítottam. Terus nem engedte ugyan, hogy megfogjam a kezét, de csökönyösen azt állította, hogy csak engem szeret. Ezt elhittem neki, mint mondani szokás, lelkem egész melegével. Mígnem rájöttem az orvosszigorlóra.

Ezután a Thália-kávéházba megyek és megkeresem a szeparét. Ennek ajtajában vártam Rajnai Gábort, aki mint híres fővárosi művész lejött Kolozsvárra vendégszerepelni. Töltött revolver volt a zsebemben és azzal a gondolattal foglalkoztam, hogy esetleg öngyilkos leszek Rajnai miatt, de esetleg netán tegyük fel, őt előbb megölöm. Rajnai meg is érkezett a szeparéban felterített banketthez, egyenesen felém tartott és vidáman így szólt: „Rajnai vagyok, szervusz, azt hallom, hogy meg akarsz ölni.” Erre egymás nyakába borultunk s azóta egyik legjobb pajtásom.

Még van dolgom: el kell mennem az Óváry Elemér házához, őt és családját szeretettel üdvözölöm, majd megkeresem az udvar végén azt a vendégszobát, ahol Hunyay Sándor lakott s ahol én nála laktam egyszer, mint a vendég vendége. Az éjjeliszekrény alsó polcán van ott egy detektívregény. Csak a felét olvastam el. A megoldás fúrja az oldalamat. El kell olvasnom a második felét is.

Aztán még vagy ötven helyre kell mennem, hogy egy hajdani egyetemi hallgató nyomait kíváncsian megkeressem. Legvégül elmegyek a Házsongárd egyik villájának kertjébe. Ezt már késő estére hagyom, hogy vaksötét legyen, mint akkor volt. Megkeresem a filagóriát, leülök benne a falócára, amelyet olyan jól ismerek, hogy a vaksötétben is meglátom. És szívdobogva hallgatom a mély csendet, vajjon neszelnék-e a fűvön halkan osonó lépései annak, akit várok?

De aztán begombolom a felöltőt, hűvös az este és nyirkos ott a Házsongárdban, öregedő embernek nem jó a meghüléssel tréfálni. Különben is balgaság azokra a halkan osonó lépésekre várni. Hiszen jól tudom, hogy akit várok, az nem jöhet többé. Mert az maga a fiatalság.

A LELEPLEZÉS

Szegény Mészáros Ervin, a bajnok, aki nemrég költözött el, roppant sokat tartott arra, hogy tagja a Nemzeti Kaszinónak. Maga ugyan nem volt mágnás, de a született grófnál is fontosabbnak tartotta a történelmi nevet s a történelmi kaszt zártkörű jellegét.

Történt, hogy egy ismert arisztokrata társaságban nyári vendéglőben vacsorázott a bajnok. Ahogy ott eddegéltek, figyeltek arra, hogy a szomszéd asztalnál ülő ismeretlen fiatal párt a pincérek külön figyelemmel szolgálják ki. „Igenis, méltóságos báró úr” - mondta folyton az italos. - „Parancsára, méltóságos báróné” - mondta a szivaros. A bajnok és az arisztokrata feltűnés nélkül szemügyre vették az ifjú párt. Nem ismerték sem a szmokingos férfit, sem az estélyi ruhás hölgyet. Odahívták tehát a főpincért, hogy megtudják, kik ezek, mert különösnek találták, hogy legyen olyan bárói házaspár, amelyet nem ismernek.

- Báró Esterházy Emil őméltósága és a felesége, - felelte a főpincér, - ők magok rendelték az asztalt a főnök úrnál erre a névre.

A bajnok megsóválta a fejét. Az arisztokrata is.

- Küldje csak ide a tulajdonost.

Jött a tulajdonos. Az megerősítette a főpincér adatait. Az illető úr nem más, mint báró Esterházy Emil, ő maga rendelte délután az asztalt maga és felesége számára.

- Itt valami nincs hendben, bahátom, - mondta az arisztokrata.

- Ilyen nevű ember nincs, - mondta a bajnok is, - ennek mi a végéhe jáhunk. Hozassanak taxit, beszaladunk a Kaszinóba, az asztalt addig tahtsák fenn.

Igy is történt. A két úr felállt az asztaltól, kiment és taxiba ült. A Nemzeti Kaszinóba siettek. Ott a góthai almanachból rögtön megállapították, hogy ilyen nevű magyar mágnás nincs, de egy igazi Esterházyt is találtak ott, aki maga is igazolta, hogy a családnak nincs bárói rangú és Emil keresztnévű sarja. Ők tehát ugyanazzal a taxival visszahajtottak a vendéglőbe. Egyenesen a fiatal pár asztalához léptek. A bajnok is bemutatkozott, mint a mágnáskaszinó tagja, az arisztokrata is megmondta a nevét. A szmokingos férfi lángvörös arccal állt fel. Mélyen meghajlott és ügyefogyottan hebegte:

- Nevem Eppinger Emil, telekügynök vagyok Mátészalkáról. Parancsoljanak az urak.

- Szehetnének felvilágosítást kapni, ugye, - mondta komoran és méltóságteljesen a bajnok, - miéht neveztetni magát uhaságod báhó Estehházy Emilnek.

- Kérem, hebegte tovább a szmokingos ember, - én most nászúton vagyok a feleségemmel. Kétnapos házasok vagyunk. A feleségemnek nagy vágya volt eljönni a divatos helyre vacsorázni, ahol annyi az érdekes és híres ember. Telefonáltam, hogy ma estére tartsanak fenn Eppinger Emil névre egy kétszemélyes asztalt. Azt felelték, hogy már nincs asztal. Akkor gondoltam egyet és öt perc múlva telefonáltam: tartsanak fenn asztalt báró Esterházy Emilnek. Rögtön volt asztal. És most nagyszerűen szolgálnak ki. Nem tudtam, uraim, hogy ebből még baj is származhatik.

A telekügynökön látszott, hogy nagyon meg van szeppenve. A kétnapos asszony már csak-nem sírva fakadt. A bajnok és az arisztokrata egymásra néztek.

- Hát váhjanak egy pillanatha, mi mindjáht megbeszéljük ugye, hogy mi a teendő.

Azzal komoran és méltóságteljesen visszaültek asztalukhoz tanácskozni, mint zord becsület-bírák. Tanácskoztak vagy jó öt percig, mialatt a fiatal pár rettenetes rosszul érezte magát. Szerettek volna kint lenni már a vendéglőből; úgy bánták már az egész kalandot, mint a kutya. Ekkor a bajnok és az arisztokrata megint felálltak és odaléptek az asztalhoz.

- Hatáhoztunk, - közölte a bajnok a verdiktet, - mahadhatnak. Sőt, ez nagyon ügyes kis thükk volt, ugye.

Azzal mind a kettő megbiccentette a fejét. Visszaültek és folytatták félbeszakított vacsorájukat. Fínoman, késsel és villával remekül bánva, arcukon a kérlelhetetlen előkelőség és a jóindulatú elnézés kevert kifejezésével.

LÉLEKJÁRÁS

Sokat hallani mostanában természetfeletti jelenségekről. Nekem is van egy „okult” történetem.

Régesrégén egyszer hosszabb időt töltöttem falusi háznál. A házigazda csendes beszédű, sokat tűnődő, keveset mondó öreg úr volt, afféle hétszilvafás pipakedvelő. Nála szolgált immár több mint húsz éve Örzse néni, jámbor szakácsné, elég öreg maga is. Nem volt különösebben babonás ez az Örzse néni, de olyan hiszékeny, mint a tátott szájú kisgyerek. Szentül hitt a hazajáró lélekben. Lúdbőrös lett a háta, valahányszor ilyen történetet hallott. Ilyenkor mindig a testvéröccsét emlegette, aki sok évvel ezelőtt felakasztotta magát idegenben. Örzse néni rövidesen elsírta magát, ha ezt a testvért emlegette. Keservesen felpanaszolta, hogy nem kapott tőle búcsúlevelet.

- Egyiküknek se volt senkije, - szipogta, - annyit megérdemeltem volna, hogy elbúcsúzzék tőlem. De még ma sem tudom, mér kötötte föl magát.

Ezt a történetet az akasztott öccséről már mindenki tudta a házban. Részvétellel bólogatott, aki hallotta, de különben nem sok ügyet vetettek rá. Hiszen már húsz esztendeje sopánkodott fejét ingatva és pityeregte, hogy öccse ennyire nem vette semmibe.

Hogy ne sokat szaporítsam a szót, Örzse néninek egyszer el kellett utaznia. Valami fájdalmak kínozták s a körorvos ajánlatosnak találta, hogy Budapestre utazzék, mert bonyolult műtétet látott szükségesnek s ő maga azt nem vállalta. Örzse néni szabadságot kapott a gazdájától, elegendő pénzt is és szekeret, hogy bemenjen a legközelebbi állomáshoz. Mindenkitől tisztességtudóan elbúcsúzott s a szekér elporzott vele a tanyai országúton. Egy negyedóra múlva már otthon volt megint. Képéből kikelve kászolódott le a szekérről. Arca sápadt volt, keze reszketett.

- Látomásom volt, tekintetes uram, - hebegte a kilépő házigazdának a verandán.

- Miféle látomása?

- Ahogy ülök a szekéren, tekintetes uram, egyszer csak túlvilági hangot hallok. Az öcsém hangját. Azt mondta: „Örzse, ha az életed kedves, fordulj vissza.” Nézek jobbra, nézek balra, nincs sehol. De jól hallottam a hangját, olyan közélről, mint most a tekintetes úrét. Hát én bizony visszafordultam. Akkor se ülök vonatra tekintetes uram, ha a félvilágot nekem adják.

A kocsis a túlvilági hangot nem hallotta. Csak annyit tudott mondani, hogy Örzse néni egyszer csak minden ok nélkül kiabálni kezdett. Annyira magánkívül kiabált, hogy ő kénytelen volt visszafordulni.

A házigazda ráhagyta, hogy jól van, ha most nem akar menni, ne menjen. Az orvos úgymint megmondta, hogy közvetlen veszedelem nincs. Örzse néni tehát maradt. De a vacsorát tönkretette. A nagy lelki élmény tulságosan kihozta a sodrából. Az igazi izgalom azonban csak másnap következett be. A felnőtt fiú, aki korábban kelt és korábban olvasta a frissen érkező ujságokat, mint az apja, kiáltozva szaladt be az apja hálósobájába, kezében az ujság. Abban az volt olvasható, hogy a budapesti személyvonat kisiklott. Öt halott, sok sebesült. A fiú a bámulatos eset hatásától dadogva olvasta fel a hírt felriasztott apjának, aztán szaladt ki a konyhába, hogy Örzse nénivel is közölje.

- Tudom, - kiáltott Örzse néni, - tudom! Mégis jó öcsém volt ő nekem. Mikor ilyen borzasztó veszedelem fenyegetett, visszajött a túlvilágról, hogy megmentsen. Hát nem csodálatos ez, ifiúr? Ó szegény, jó testvérem, hát mégis a síron túl is gondot viselsz a te szegény, öreg Örsédre. Mindig fájt ez nekem, ifiúr, tessék elhinni. De most már nem halok meg keserűséggel a lelkemben. Eljött hozzám a lélek. Áldja meg a jó Isten halóporában is.

Szaporán, boldogan sírdogált Örzse néni, mindenki őt vigasztalta és cirógatta. És mindenki csodálta a történetet. Akkor aztán a fiú visszavitte az ujságot apjához, aki már felöltözködött. A fiú az izgalomtól lihegve magyarázta a csodát. Az öreg bólogatva hallgatta, majd így szólt:

- Nagy számár vagy te, édes fiam. Hát annyi eszed nem volt, hogy meglásd: a tegnapelőtti vonat siklott ki? Nem az Örzse vonata?

A fiúnak torkán akadt a szó. Zavartan az ujságba meredt. Valóban úgy volt, ahogy az apja mondta. Ha az Örzse néni vonatával esett volna a baj, az még nem is lehetne benne a lapban. A csoda összeomlott. Szó sem igaz a túlvilági lélek láthatatlan és rejtelmes látogatásáról a szekéren. Örzse néni képzelődött, ennyi az egész. Mikor ő a titokzatos hangot vélte hallani, az előző napi vonat már rég kisiklott. Semmi veszedelem nem fenyegette.

- Szegény Örzse néni, - mondta szégyenkezve a fiú, - ez nagyon fog fájni neki. Ez a vakeset most elveszi élete utolsó nagy vigasztalását.

- Nem veszi el, - szólt csendesen az öreg, - ne szóljatok neki. Higye a csodát, legyen boldog.

Igy is történt. Arrafelé nem igen utazgattak az emberek, nem volt senki, aki Örzse nénit a tévedésről felvilágosította volna. Két hét múlva pedig hiába szólt volna akárki, a dátumok ilyen tanyasi helyen hamar összefolynak. S a fiú tévedése helyére a megtörtént csoda lépett. Örzse néni halálig mesélhette, hogy őt öccse lelke mentette meg a biztos haláltól. Szerette is mesélni évek során át, mindenki álmélkodott rajta.

Pár év múlva, mikor már rég elkerültem onnan, hallottam, hogy Örzse néni meghalt. Tüdőgyulladásban. A műtétre nem lett szükség: gyomorfájdalmai maguktól elmúltak. Vele sokkal nagyobb műtéte sikerült az életnek: saját képzelődése adott enyhületet egyetlen nagy bánatára. Ennél szebb csodát nem kereshetünk.

MENYASSZONYOKNAK

Régi írást találtam. Ez nálam nem különös ujság, minduntalan ócska papirosok között kotrászok, ha tehetem. De legtöbbször csak a szakmabeli történettudóst érdekelné, ha elmondanám. Ez azonban mindenkit érdekelhet.

Idestova százötven éves ez a sárga, elfakult írás. Címe a kéziratnak ez: „Dévai Csáki Barbárának ki házasítására írott, és abban életinek folytatására ki adott Atyai Regulák.” Az atya, aki aláírta, Stephanus Csáki de Deva. Ezt a családot, mely nyilván jó erdélyi familia, nem ismertem eddig. Leszármazási könyveim tudnak a körösszegi és adorzáni gróf Csákyokról, a

Csáky-Pallavicini-családról, a kihalt mihályi Csákiakról, de a dévai Csákyakról nem. Mind-egy, nem ez a fontos. Bármilyen családból való valaki, aggódik férjhezmenő lánya sorsán. Ez a Csáky István felsorolta tizenkét pontban, hogyan kell élnie férjes asszonyoknak, hogy élete sora rendben legyen.

Mindenekelőtt azt tartja fontos regulának Csáky István, hogy az asszony reggel-este imádkozzék. El ne mulasszon hálát adni, jövendő jókért könyörögni és „kisírtetek ellen imátkozni.”

A második regulát így fogalmazza az örömapa:

„Minden órában eszedben jusson Férjedhez hittel való nagy kötelességed, annak mindenkor kedvét keressed, soha ellene ne járd; ha mikor haragszik, szid, megver, te akkor vissza ne felelelj, házadban ülő, szelíd és engedelmes légy, mert a gonosz férfi a szelíd és Istent féltő Asszonyi állapotban megszelídül és szenteltetik. Mindenek ideje lévén, lészen órátok egymással való szelíd beszélgetésekre, meg győzvén magatokat.”

Nagyon tetszik nekem Csáky István harmadik regulája: „Uradat haragra soha senki ellen ne ingereljed, ha pedig idegenyre, cselédre, vagy jobbágyra haragszik, te akkor okosan kérdegedeljed, engeszteljed.” Pletykáról, barátnőkről, új kuplékról is intézkedik a negyedik regula: „Az napoknak csak egy óráját is úgy heverésre ne fordítsd, hogy vagy Asszony rendeket szólly, vagy szomszédiddal kotzóggyál, nyelveskedgyél, vagy fajtalan éneke, trágár beszédekre szád, nyelvedet ki ne nyissad.” Ötödik regula: a ház takaros tisztántartása. Hatodik: takarékoság. Egy mondat ebből: „Kamarád zár alatt legyen, kólcsa (ha Urad rejád bízza) magadnál s nem imitt-amott álljon.”

Hetedik regula a szemérmesség, a női jó hírnév gondos megőrzése. Ezzel szemben a nyolcadik: „Ha mi gonosz erkölcsöt, feslett életet Uradban észre vennél, szép csendesesen véle beszél-gess, okosan fedgyed, fogyatkozásit tőrjed... az borozástul elvonjad.” A kilencedik regula egy mondata: „Házunknak szomorúsága feslett erkölcsöddel vénségünket koporsóban tatszíttya.” A tizedik regula arra inti a leendő menyecskét, hogy válogassa meg társaságát. „A büszkéket, csélcsapokat, éretlen ifjakat kerüllyed, az eszesekkel társalkodgyál.” A tizedik regula ma nagy ellentmondást váltana ki. Az apa erre inti leányát: „Légy gazdag és kövér, mintsem kívül cifra és keskedékeny.” A tizennegyedik regulában még egyszer összefoglalja elvi tanácsait. De amit írt, azt ő maga nyilván igen sikerültnek tartja, mert utóiratban hozzáteszi: „Méltók ezek a Regulák, hogy nem ilyen hányt-vetett Papirosra, hanem minden Istenfélő Asszonyember szívének táblájára felírassanak és megtartassanak. Ha megtartatnának, sok jó férfiak nem emésztődnének feleségeik nevezetes fogyatkozásai miatt.”

Ifjú vendégek jártak nálam a minap, s köztük éppen egy asszony. Történetesen ez az ódon, elfakult levél feküdt az íróasztalomon. Odaadtam neki elolvasni. Különösen ott csóválta a fejét, ahol Csáky István szerint az asszonynak még csak vissza sem szabad felelnie, ha az ura veri. Mikor aztán végigolvasta a régi írást, így szólt:

- Először szeretném tudni, hogy ennek az embernek a felesége boldog volt-e. Másodsor szeretném látni azokat a tanácsokat, amelyeket Dévai Csáky Istvánné adott házasulandó fiának.

MILTI ÉS A GYORSFÉNYKÉPÉS

Békebeli emberek még emlékszünk Milti, teljes nevén Mannó Miltiádes, kedves és tehetséges torzrajzaira. Mint huszár, kivált huszárokat rajzolt, olyan mulatságos jellemző készséggel és ötletességgel, hogy muszáj volt nevetnie annak, aki rápillantott. Törzsökös magyar zamatja is volt annak, amit a görög vérű családnak ez az itt termelt sarja rajzolt, de ezen csak az csodálkozik, aki nem ismeri a magyar talaj olykor bámulatos áthasonító erejét.

A történet Milti pelyhedző bajszerű fiatalember korából való. A ligetben őgyelgett egy pajtásával. Megálltak a bódék során és nézegették a járókelők nyüzsgését szép nyári délután. Egyszer csak valaki rájuk kiált:

- Ne zavarják itt a forgalmat, mit ácsorognak. Menjenek innen a fenébe, egy, kettő.

A fiatalemberek visszaneztek. Egy gyorsfényképész sátra előtt állottak, de olyan kicsi volt a sátor, hogy abban a gépen és a fényképezésen kívül alig férhetett el valaki. A sátor gazdája gonoszképű kis ember volt, házsártos és hepciás. Tovább gorombáskodott.

- Vagy csináltassanak képet, vagy tisztuljanak innen. Elállják itt a forgalmat, miféle disznóság.

Ők nem feleltek, odébb álltak szó nélkül. A pajtásnak viszkedett a tenyere, de Milti csillapította.

- Ne heveskedjél. Ha nyakon teremjük, belekerülünk a lapokba. Majd megbüntetjük másképpen. Csak álljunk itt és várjunk valamivel odébb.

Megsuhogtatta a nádpálcáját és várt. A másik is. Nemsokára jött egy cingár mesterlegény. Füle mellé tűzött drámacigarettájával és karjára öltött, feltűnően testes babájával. A micisapkás gavallér illendően köszönt a két fiatalembernek.

- Nem tetszik tudni, jó fényképész ez?

- Kitűnő. Azonfelül igen vicces ember. Tessék csak bemenni, felvételt csináltatni és megfigyelni, milyen mókát csinál ez abban a pillanatban, mikor a gépet elkattantja.

Mert Milti ördögi terve már kész volt ebben a pillanatban. A párocska kíváncsian bement a sátorba. A fiatalemberek odasettenkedtek hallgatózni. Minden szót hallhattak, hiszen csak a sátor vékony vászna választotta el őket. A mérges kis kecskeszakállú nagy bőbeszédűséggel megtárgyalta a gyorsfelvétel árát. Aztán megkezdődött maga az ünnepélyes művészi munka.

- Tessék még hátrább húzódni, hogy mind a ketten rajta méltóztassanak lenni a képen.

A szűk kis sátor lebernyegén két domborulat jelent jelent meg. Egy kisebb és nagyobb. Jelül annak, hogy a szerelmespár behátrál a sátor vásznába.

- Még mindig nincsenek elég messze. Még hátrább. Még. Úgy.

A két termet vonalai világosan kirajzolódtak a külső szemlélők előtt. Milti felemelte a nádpálcát.

- Most nagyon méltóztassék vigyázni, - hallatszott bentről, - szíveskedjék mosolyogni... Úgy... most nem mozdulni... feszült figyelmet kérek... egy... kettő... most!!

A „most” szónál Milti hatalmasat sózott a nádpálcával arra, ami kidomborodott a vászonból. A következő pillanatban női sikoltás hallatszott, majd rögtön utána egy férfihang, amely dühösen és szaporán káromkodott, majd csak a gyorsfényképész hangja, amely óbégatva jajveszékelt.

Milti óvatosan félrevonta a sátor bejáratát és benézett. A bekötöttfejű kövér hölgy dühösen tapogatta magát. A gonosz gyorsfényképész már a földön feküdt, hasán térdelt a mesterlegény és sűrű pofonokkal illette.

- Vicces vagy, te piszok? Na majd adok én neked viccet. Nesze. Nesze.

Milti bólintott. Nyugodtan összeeresztette a vászonbejárat nyílását.

- Rendben van, - mondta közömbösen, - mehetünk.

NEM KELL FÉLTENI

Kedves barátom, Lala, a vasárnapot vidéken töltötte. De estére már bejött s mialatt együtt vacsoráztunk, azon frissiben elmondotta élményét.

Úgy adódott a dolog, hogy nem lehetett gépkocsit használni. Manapság az ördögszekér-tulajdonosok is ráfanyalodnak a helyi érdekre a benzintakarékosság miatt. (Tekintetes Nyelv-művelő Bizottság, kérek a benzinre magyar szót.) Az ozsonnázó társaság egy része tehát elindult a villából a helyi érdekű állomására. Hárman voltak: egy hölgy, annak szobalánya és a barátom. A hölgy bőrönddel utazott. Lala aféle régimódi ember, javíthatatlanul udvarias és lovagias. A nőt akkor is nőnek veszi, ha szobalány. Nem engedte tehát, hogy a bőröndöt a szobalány vigye. Fülönragadta a bőröndöt, ahogy kiléptek a vendéglátó házból és vitte. Hárman bandukoltak a ropogó kavicsos gyalogúton. Elül a hölgy, mellette a cipekedő gavallér, mögöttük a szobalány.

De alig tettek néhány lépést, már mellettök termett egy parasztfiú. Amolyan tíz-tizenkétéves süvölvény, eleven nézésű, tatárképű fiú.

- Elviszem a csomagot, nagyságos uram.

Lala méltóságos ugyan miniszteriumi állásánál fogva, de a címzést nem javította ki. Máson járt az esze. Azon, hogy ha nőnek nem engedi a bőröndöt cipelni, akkor gyereknek sem hagyja. Viszont azonban rossz érzést keltett benne, hogy a gyerek most elesik a kis alkalmi keresettől. Gondolkozva nézte a lurkót, aki ott ment előtte, mohón várakozva az üzlet megkötését jelentő döntésre.

- És mennyit kérnél a munkáért?

A gyerek a bőröndöt becsülgette tekintetével.

- Meddig kell elvinni, nagyságos úr?

- Egészen az állomásig.

- Az nagyon messze van, - mondta a gyerek, - oda csak tíz fillérért vihetem.

- Jól van. A bőröndöt magam viszem ugyan az állomásig, de az üzletet megcsináljuk. Elvben te viszed a bőröndöt. Az állomáson megkapod a tíz fillért.

- Igenis.

A gyerek nyomban átvette elvi megbízatását. Ez a gyakorlatban csak annyit jelent, hogy mendegélt a bőrönd-hordó felnőtt mellett és hivatalos arcot vágott hozzá, mint valami főispán, akit már beiktattak.

Lépkedtek tehát most már négyen: elül a bőrönd-hordó úriember a hölgy és a parasztyerek között, hátul a szobalány.

- Hogy hívnak? - kérdezte Lala.

- Szakács Istvánnak, - felelte a gyerek.

De csak mellékesen felelte, mint akit munkája közben zavarnak. Buzgón figyelte a bőröndöt, minden módon kifejezésre juttatta viselkedésével, hogy ő, noha a bőröndöt más viszi, elvben mégis hivatalos minőséget visel.

- Hány éves vagy?

- Tizenegy.

Ezt is úgy felelte, mint a kocsivezető, akit fontos és felelősséggel teljes munkájában szabálytalanul megszólítanak. Közben erősen figyelte a bőröndöt.

Igy érkeztek az állomásra. Ott Lala hordárért kiáltott. A hordár már ott is termett. A gyerek megszólalt:

- Tessék átvenni ezt a bőröndöt, - mondta a hordárnak a felelős intézkedő hangján.

Majd Lalához fordult, aki éppen most nyult nadrágzsebébe, hogy elővegye a tíz fillért.

- Nagyságos úr, - mondta a gyerek, - én egész úton néztem ezt a bőröndöt.

- Nos?

- Ez nagyon nagy bőrönd. A nagyságos úrnak egészen lehúzta a vállát. Ez sokkal nehezebb, mint gondoltam. Ezért nem elég tíz fillér. Ezért legkevesebb húsz fillér jár.

Lala ránézett a villogó szemű, eleven képű kis magyarra. Komoly maradt.

- A bőrönd csakugyan nehéz, - mondta, - a kérés teljesen méltányos.

Odaadta a húsz fillért. A gyerek megbökte a kalapját és a munkás önérzetével ment tovább. Azt hiszem, az életben ezt a gyereket nem kell féltetni.

AZ ÓCEÁNJÁRÓ

Gizi néni férjhez adta legkisebbik leányát is. A boldogság ugyan nem volt teljes, mert a leány egy amerikai magyar fiatalemberbe szeretett bele. A fiatalember nagyon gazdag, már társként dolgozik apja nagy iparvállalatában és egyetlen gyerek: reá néz az egész tekintélyes vagyon. Rokonok látogatására jött haza Magyarországra, így találkozott Gizi néni leányával és azonnal beleszeretett, de fűlig. A leány is teljesen elvesztette a fejét. Nagyon jó házasságnak ígérkezett az egész, de hát mégsem csekélység az: a legkisebb, legdédélgetettebb gyereket olyan szörnyű messzire, tengeren túlra kiengedni az otthoni fészekből. Gizi néni sokat pityergett, és a sok pityergésnek fele esett a boldogságára, fele a bánatra.

De pityergés közben is igyekezni kellett a munkával: a fiú azonnal házasodni akart, hogy már asszonnyal térhessen haza Amerikába, ennél fogva a leány kelengyéjét gyorsan kellett összeállítani. Gyorsan is, meg illő bőkezűen is: meg ne szólják a családot azok odakinn. Reggeltől estig járták a boltokat Gizi néni és a menyasszony is, de még a két férjes nővér is. Éppen hogy elkészültek utolsó napra. Az esküvőt megtartották az amerikai követségen, s a fiatal pár még aznap elutazott Olaszország felé. Rengeteg poggyászt vittek, a fiatal asszony teljes kelengyéjét. S mikor az itthon maradt szülők az ebédlőasztalnál számolgatták, hogy a fiatalok most indulnak Genuából, Gizi néni hirtelen éleset sikoltott.

- A portörölők itthon maradtak!

Az ám, a csomagolásnál baj történt. A portörölőket nem csomagolták be. Gizi néni azonnal hangos sírásra fakadt. Férje alig győzte vigasztalni. Csak azzal nyugtatta meg végül, mikor megesküdt, hogy még másnap elmegy a követségre és ott módot keres, hogyan lehessen a portörölőket, szám szerint huszonnégyet, a fiatal pár után küldeni.

Másnap délben a családfő csakugyan eredménnyel tért haza.

- Lásd, ki vagyok. Mindent elintéztem. Béalák vállalatánál egy dán ember van itt tárgyalni, innen egyenesen utazik New Yorkba. A délelőtt folyamán felkerestem és megkértem, hogy vigye el a csomagot. Készítsd a portörölőket, még ma el kell küldeni a szállóba. A dán holnap

indul. Semleges hajóval megy, valami Torquemada nevével. Holnaphoz két hétre New Yorkban vannak a portörölők. A fiataloknak már feladtam rádió-távíratot a hajóra.

Gizi néni megnyugodott. A portörölőket még délután eljuttatta a szállóba. Az udvarias dán ember másnap még értesítést küldött, hogy a csomagot megkapta és készségesen kézbesíteni fogja. Most már nem volt semmi hiba.

- A szememet kiszégyeltem volna, - mondta Gizi néni, - ha a fiú szülei látják, hogy nincs portörölő. Micsoda szégyen, borzasztó. Pláne remek portörölőket találtam. Akármilyen gazdag ház az, ilyen remek portörölőik nincsenek, azt fogadom.

Egy hét múlva vendégek voltak Gizi néniéknél. Férfivacsorát kellett rendezni, a családfőnek olyan dolgokat kellett letárgyalnia, amelyre a magánlakás alkalmasabb, mint a hivatali szoba. Nyolc urat hívtak, az éppen kitesz a hivatalos dolgok megvitatása után két bridge-asztalt.

Gizi néni régimódi asszony: vacsora előtt szeret sajátmaga szétnézni a konyhán. A férfi-vendégek fogadását mindig rábízta az urára, maga csak közvetlen tálalás előtt jelenik meg. Így volt most is. Az urak egymásután érkeztek, ürmöst iddogáltak és beszélgettek. Miről beszélgettek volna? A világháborúról. Mind tele volt az estilapok és a délutáni rádió híreivel. A beszélgetés a tengeri veszedelmekre terelődött. Hogy milyen borzasztók azok a tengeri repülőátadások. És a tengeralattjárók. És az aknák. Hány száz, hány ezer ember veszedelme. Robbannak, megégnek, megfulladnak, ottvesznek. Annak a sok ezer embernek mind családja van. Az a sok ezer család hogyan remeg otthon, mikor a családfőt az aknák, repülőbombák, robbanások, fulladás, égés borzasztó veszedelmei veszélyezik.

Ekkor lépett be Gizi néni. Sorra üdvözölt mindenkit, aztán megkérdezte, miről beszélgetnek.

- A hajózás veszedelmeiről, - felelték neki, - arról a sok ezer családról, amely...

De ezt a mondatot Gizi néni nem hagyta befejezni. Rémulten csapta össze a kezét és fel-sikoltott:

- Jézusmária, a portörölők!

KÁDÁR

Gyakran megfordulok egy hivatalban, amelyet miniszteri tanácsos jóbarátom vezet. Ott sűrű-forog, liheg és szolgálatkészen buzgólkodik Kádár. Kádár, az altiszt. A született ügyetlenség és a született odaadás együttléve. Nincs a világon senki, aki ilyen buzgón pattan, hogy a kabátot feladja. De ilyen rosszul sem tudja feladni senki. Lesegíteni is alig lehet rosszabbul kabátot, mint Kádár teszi. A minap is dolgom volt a barátomnál. Kádár, ahogy feltüntem, rendkívüli szerénységgel nekem rohant, kezdte rólam a kabátot lecibálni, s percekig dolgozott azon, amit magam, ha békén hágy, egy pillanat alatt megcsináltam volna. Aztán felakasztotta a kabátot. Illetve akarta. Mert a fogas helyett a fogas mellé függesztette a levegőbe. A kabát természetesen lehullott a földre.

- Hogyan jutottál ehhez a bámulatós Kádárhoz? - kérdeztem a tanácsost, mikor bejutottam.

- Ennek története van. Volt nekem egy altisztem előtte, nagyon ügyes, derék legény. Egy szép napon megjelenik nálam lihegve ez a Kádár. Aktát hozott egyik hozzánk tartozó segéd-hivatalból. Mivel főnöke, a főigazgató megmondta neki, hogy az akta sürgős, úgy rohant velem, hogy alig kapott lélegzetet. Kinyitom az aktát. Az van benne, hogy a főigazgató kéri Kádár Lajos altiszt sürgős nyugdíjaztatását. „Tudja maga, mi van ebben az aktában? - kérdezem

Kádárt. „Nem tudom, méltóságos uram - felelte ő, - csak nagyon siettem vele, mert azt mondták, sürgős.” Szemügyre vettem Kádárt. Csak úgy ragyogott lihegő arcáról a hűség és szorgalom. Kiküldtem az előszobába, hogy ott várakozzék. Felhívtam a főigazgatót. „Miért akarsz te elcsapni ezt a Kádárt!” Azt mondja: „Azért, mert olyan ügyetlen, hogy lehetetlen hasznát vennem.” Erre én azt mondom: „Nézd, itt van nekem egy igen ügyes, derék altisztem, odaadom neked, én majd elkínlódok itt Kádárral.” Örömmel beleegyezett. Kádárt azonnal itt tartottam. Itt ügyetlenkedik most már nyolc éve.

- S ő tudja, hogy te mentetted meg az életét?

- Fogalma sincs.

Mikor elmentem, Kádár ruhasegítés közben természetesen elejtette a kalapomat. Felvette és nagy buzgalommal hozzáverdeste a térdéhez. Úgy nyujtotta át, a szolgálatkészségtől szinte toporzékolva. És büszkén tündökölte attól, hogy ő milyen jó altiszt.

MÚVELTSÉG

Társaságban évszámokról volt szó. Ehhez a kérdéshez az emberek különféleképpen viszonylanak. Van, aki csak a mohácsi vészt tudja. Mások már az aranybullát, Amerika felfedezését és a harmincéves háborút is tudják. Viszont van, aki csak úgy szórja Odoaker lefejeztetésének, Nagy Sándor halálának, a pozsareváci békének, a Stuartok kihalásának, a Ratio educationis kiadásának és Eötvös József születésének évszámait.

Megszólal valaki, akiről köztudomású, hogy nagyon kicsi kanállal ette a tudományt. Butácska az illető, mondjuk meg nyíltan.

- Én kivétel nélkül minden évszámot tudok.

Szavait kényszeredett csend követte.

- Te? - kérdezte végre valaki leplezetlen csodálkozással.

- Én hát. Ha akarsz azonnal végigmondom valamennyit Krisztus előtt négyezertől egészen máig. Csak azt nem tudom mindig egész pontosan, hogy melyik évben mi történt.

PÁLINKÁS

Pálinkás abból az áldott jó hevesi földből került fel hozzánk. Nem hogy várost, de még falut sem látott eddigelé, tanyai gyerek volt, a viszneki határon túl sem valóságos, sem lelki szemével nem látott túl soha.

Az anyja hozta fel, aki komenciós cselédasszony a tanyán. Hogy azt mondja: ha lóto-futó kis fiúcselédet keresünk, az ő fiánál ne is keressünk jobbat, hamar bele fog tanulni mindenbe, olyan ennek az esze, akár a tüzláng, csak keményen tessék fogni, kezit csókolom, mert hamar elszemtelenkedik.

Hát szóval bejött Pálinkás András a szobámba bemutatkozni. Keménykötésű, zömök, kicsattanó képű parasztfiú volt, a két pufók orcája, mint a bazsarózsa. Két irdatlan nagy csizma a lábán, a törpe-ujjú két nagy mancsa meg mindig az útjában, hol előre dugdossa, hol hátra. Ahogy alulról felfelé konyított beszéd közben, mint a héjját sejtő kotlós, mindenre kész

gyanakvás, figyelem, éles értelem és lélekjelenlét volt tekintetében. Feszült figyelemmel végig hallgatta, hogy mi lesz a dolga, aztán kiment a két nagy csizmájával, mint valami földön járó hidrolán.

Másnap odakinn elkezdtek oktatni. Mi a törékeny, mit hogyan kell kinyitni, megtörölni, elmozdítani, hol állnak a cipők, minek hol a helye a fürdőszobában. Félszemmel figyeltem. Elkészültem, hogy sajnálni fogom titokban, mint ahogy a fogságba került riadt kis kölyök-rókat sajnálja az ember. De nem lehetett sajnálni. Elszántan, mindig éber és ellenséges figyelemmel járt-kelt a szobákban, nem félt semmitől és mindent figyelt. Az ablakon kibámult a Józsefvárosra. És mélyen eltűnődve figyelte az egyik Magdolna uccai ház negyedik emeleti ablak sorát.

- Aztat az ablakot csak valami nagyon hosszú bottal tudják alólrul kinyitni meg becsukni, úgy gondolom.

Azt hitte tudniillik, hogy a ház belülről üres. Nehezen kapiskálta az emeletek fogalmát, de végre is megértette. Aztán az fürta az oldalát, hogy a mi folyosónkon minden lakásnak elromlott az ajtaja, mindegyiken hiányzik a külső kilincs. Aztán fürdőszoba-takarítás közben sztoikus nyugalommal ment ki a konyhára ujságolni, hogy rossz itt mán a tető, becsurog az esővíz. Tudniillik egy kicsit megcsavarta a tus csapját.

De három-négy nap mulva már megtanulta valamennyi csapot, srófot, villanygombot. A modern technika vívmányaiban mennyei gyönyörűsége tellett. Egy vasárnap délután, mikor egyesegyedül maradt otthon, arra jöttem haza, hogy végig az egész lakáson valamennyi villanyláng ég, szobában, konyhában és minden elképzelhető helyen, minden vízcsap kinyitva zuhog, ő pedig áll az ebédlőben, nyomja a csengőt és átszellemült kéjes arccal hallgatja, hogy szól.

Egy hét múlva azon kaptam, hogy cigarettázik. Megnéztem a cigarettáját, nem az enyém volt. Maga vette a trafikban. Vallatóra fogtam, hol vette a pénzt. Kiderült, hogy a szemközti ház kapujában székelő zöldségárussal barátkozott össze és megállapodást kötött vele: a zöldséges vele hordatta haza a megrendelt zsák krumplikat.

- Mikor érsz te rá arra?

- Mikor a kutyát viszem sétálni. A kutyának mindegy, merre sétál.

Ez igaz volt, azonban a zöldségüzletet mégis leintettem. Ettől kezdve akárhova küldtük, órákig maradt el. Nem használt a felelősségre vonás, szidás, még pofonnal való fenyegetés sem. Nagysokára derült ki, hogy mindenüvé gyalog megy, a villamospénzt pedig zsebrevágja.

Hat héten belül már pontosan ismerte Budapest lényeges útvonalait és irányjelző középületeit, ormótlan csizmáiban is majomügyességgel ugrált fel és le a robogó villamoson, már ismerte a járást a színházak igazgatósági irodáiban, a szerkesztőségekben és a könyvkiadóvállalatoknál. Mindennek a nevét is tudta, de a saját etimológiája szerint átstilizálta. A Pallast palacknak mondta, a Bristol-szállót pedig nem tudta másképpen mondani, csak pisztrágnak.

Két hónap mulva olyan ügyes volt már, hogy kioktattam a telefonra. Becsengettem és megparancsoltam neki, hogy hívja fel az ujságot.

- Igenis, - mondotta, habozott egy darabig, majd hozzátette, - csakhogy nem tudom ám, milyen számot kell forgatni azon a micsodán.

- Ott a telefonkönyv, keresd ki.

Vette a telefonkönyvet, én dolgoztam. Egy negyedóra múlva arra ocsúdtam fel a munkából, hogy még mindig keresi a számot. Megnéztem, mit csinál. Azt csinálta, hogy elkezdte olvasni a telefonkönyvet az elejétől kezdve. „A távbeszélő használatára vonatkozó szabályok” című

fejezet közepénél tartott. Az Ujság addig még nem fordulván elő, buzgón olvasott tovább. Magyaráztam neki a betűrend szabályszerűségét és praktikus használatát.

Ez nagy fordulópont volt az életében. Másnap egy alkalmas pillanatban már felhívta egy hevesmegyei nagybirtokos budapesti lakását, mert ott inasi sorban egy viszneki pajtása szolgált. Azzal vasárnap délutánra találkát beszélt meg. A pajtása már régen Pesten szolgált és ismerte a mozi intézményét, de nem volt pénze. Pálinkásnak volt. Elmentek moziba.

Pesti tartózkodása harmadik hónapjában már nem hordott csizmát. Addig könyörgött levélben az anyjának, míg az feljött és vett neki egy rend pantallós ruhát. Pálinkás András úriforma ruhában járt és mikor kiadtam a rendeletet, hogy ha megint jön az a részeges kéregető, aki ellopta a lábtörlő pokrócot, el kell kergetni, Pálinkás András szóról-szóra ezt felelte:

- Tegnap már itt vót, megmondtam neki, hogy ezentúl idejönni „teljesen fiatal”.

Négy hónap mulva már azt vettem észre, hogy a napilapokat reggel már olvasta valaki előttem. Össze van gyűrve. A megejtett nyomozás során kiderült, hogy Pálinkás András minden nap elolvassa a napilapok színházi és filmrovatát. Egyeben már nem járt az esze. Ha valamelyik színházhoz küldtem kottával, levéllel, miegymással, izgatottan csillant fel a szeme. Dolgozni nem akart már, lépten-nyomon meg kellett szidni, mert a házi dolgait rohamosan kezdte elhanyagolni. Egy szép napon fellázadt. Saját munkakört akart kikötni magának: a kályhák, cipők és ruhakefék minden ügyét végezze a szobalány, ő csak a színházi és az irodalmi küldönc-dolgokat végzi. A mérték betelt, kitettem a szűrét. Anyja feljött érte a viszneki tanyáról. Azzal is szembe szállott.

- Hiába visz haza édesanyám, úgyis „fiatalra állítom”. Mihint lehet, meglógok, visszaszökök Pestre, oszt állásba megyek.

- Milyen szándékod van? - kérdezte meghökkenve az anyja.

- Ilyen „vas”. Színházaknál vagy filmgyárnál irodaszolga leszek.

Az ablakból még utána pillantottam. A gyerek dacosan ment elől és a legújabb slágert fütyülte, két kezét mélyen nadrágzsebébe dugva, fejét jasszlegényesen leszegeve. Utána ment az anyja a ládával és csodálkozva követte fiát.

PINCEGÁDOR

Apai nagyanyámat nem ismertem, mert meghalt, mielőtt születtem volna. De apám és nagybátyám elbeszéléseiből elég elevenen áll előttem. Szakáll-Nagy Róznak hívták és lánykorában - a fennmaradt képekről ítélve - nagyon csinos volt, de később, mikor sorra jöttek a gyerekek, már csak a feje maradt szép, különben hatalmas és idomtalan kemencévé hízott. Gyerekei közül nem apámat szerette legjobban, hanem Elek nagybátyámat, aki csenevész és beteges gyerek volt, folyton fürdőhelyekre kellett vinni, úgyhogy a család félig-meddig nomád életet élt. Nagyapám Pesten lakott, mert a bakabányai kerület képviselője lévén, a fővárosban telepedett le, nagyanyám pedig hol Pesten tartózkodott, hol a tótkomlói kurián Békésben, hol éppen egyik fürdőhelyről utazott a másikkra, de nem ám vasúton, mert azt gyűlölte és nem is ült rá mindhaláláig, hanem kocsin. Az elsőn ment ő Elek fiával, a másodikon mentek Ödön és Róza a cselédekkel, a harmadik kocsit hozta Mari kulcsárné felügyelete alatt a podgyászt. Így baktatott a három kocsin az országúton; ha megeredt az eső, legfeljebb felhúzták a fedelet.

De azért akadt egy-két hónap az esztendőben arra is, hogy megüljön Tótkomlóson a nyughatatlan nagymama. Dolga volt éppen elég, a gyerekek roppant elevenek és csintalanok voltak, a gazdaságnak is utána kellett nézni, a belső cselédséggel is minduntalan akadt baj. Már pedig nagymama nevezetes volt arról, hogy nagyszerűen bánt cselédeivel. Húsz meg harminc évig szolgált egy-egy cseléd a háznál, némelyiknek a szülei is ott szolgáltak már. Nagymamának külön családja volt a cselédség. Aki beteg volt, azt maga ápolta, aki férjhez akart menni, azt ellátta kelengyével, akinek vagyoni viszálya volt a rokonaival, azért maga ment a törvényre, aki már nagyon elszemtelenedett, azt úgy vágta nyakon, hogy csak úgy durrant.

Történt egyszer, hogy a fentemlített Mari kulcsárné és Janó, a tót kocsis, összezőrdültek. Valami apróságon különböztek össze, nem beszéltek egymással. Mind a kettő nyakas volt, a békülést egyik sem akarta kezdeni. A végén talán már meg sem tudták volna mondani, miért acsarkodnak egymásra ilyen istentelenül, de csak tartották a haragot keményen. Ez pedig mindenféle kellemetlenséget okozott a házirendben, mert ha például a nagymama meghagyta az ámbituson matató Marinak, hogy a kocsissal fogasson be, akkor Mari ahelyett, hogy egyszerűen átkiáltott volna az istálló felé, inkább elindult konyhalányt vagy valaki mást keresni, hogy az úrnő parancsát megizenje a kocsisnak. Hasonlóképpen a kocsis, ha deák-flastromra volt szüksége fájós ujjának, de nagyanyámnak vendégei voltak, a világ minden kincséért sem ment volna Marihoz, hanem kivárta a vendégeket és addig nem dolgozott. Nagymama elhatározta, hogy segíteni fog ezen az áldatlan állapoton. Előbb Marit vette elé. Ráparancsolt, hogy béküljön ki Janóval.

- Én tekintetes asszonyom, inkább világgá megyek.

No ezzel nem lehet bírni. Elévette tehát a kocsist. De az is szenvedélyesen tiltakozott.

- Mán pedig tekintetes asszony, én inkább meghalok.

Fejét csóválta nagymama és egy álló napig gondolkozott, hogy mit csináljon ezekkel a megátalkodottakkal. Másnap aztán hívatta Marit.

- Mari, lemégy a pincegádorba és megkeresed az almárium kulcsát, ott ejtettem el tegnap.

Szaladt Mari a gádorba, nagymama pedig a kocsist hívatta.

- Lemégy a pincegádorba, Janó, megkeresed nekem a faggyúgyertyát, mert azt neked akarom adni.

Indult Janó is mit sem sejtve a pincébe. De nagymama lopva azonnal utána sietett, hamar becsapta a pinceajtót, megfordította a kulcsot a lakatban kétszer, aztán visszajött. A ház népnek kihirdette, hogy akármilyen dörömbölés és kiabálás hallatszik a pincéből, senki még csak arra menni se merészeljen.

Ez volt reggel nyolc órakor. Este fél kilenckor a konyhalány nagymama elé járult:

- Tessék mán lemenni a pincéhez, tekintetes asszony. Úgy könnyörögnek azok odalent, hogy a szíve megszakad az embernek.

Nagymama felemelkedett hatalmas termetével a karosszékből és lement a pinceajtóhoz. Belülről szívettépoen hallatszott ki mind a két fogoly hangja, hogy szóljon valaki a tekintetes asszonynak, a jó Isten is megáldja. Nagymama rájok kopogott.

- Én vagyok itt. Mit akartok?

- Tessék kiereszteni, - felelt rimánkodóan mind a kettő, - szörnyű éhesek vagyunk.

- Az nem úgy van. Csak akkor jöttök ki, ha már kibékültetek.

- Már kibékültünk, - kiáltott élénken mind a kettő.

- Még az sem elég. Esküdjetek meg mind a ketten, hogy soha többet nem veszekesztek. Majd én mondom az eskü formát.

És hangosan mondta az eskü szövegét három szavanként. Azok bent hűségesen és buzgón utána mondták. Mikor elhangzott az „Isten engem úgy segítjen”, nagymama kinyitotta a lakatot. A két fogoly kijöhetett. Mari is kijött, de Janó végigese a küszöbön.

- Be van ez rúgva, - mondta Mari, - nincs ilyen részeges gazember az egész környéken. Legalább az éléskamrába zárt volna be tekintetes asszony, akkor még hetekig bírtam volna.

- Most esküdtél és már szidod?

- Dehogyan szidom, Isten őrizz. Részeges disznó ez, de nagyon derék jó ember.

Tényvaló, hogy soha nem veszekedtek többet.

A PÜNKÖSDI NYERŐ

Jelen történetem igen alkalmas volna arra, hogy fiatal emberek levonják tanulságát, ha fiatal emberek tanulságokat egyáltalában le szoktak volna vonni. Tapasztalatom azonban az, hogy kiki csak a maga kárán tanul, a másén nem. Sőt, még a magáén sem mindig. Hiszen, ha az emberek tudnának a magok kárán tanulni, ma nem volna háború. De ne kalandozzunk el, hadd meséljem a történetet.

Színhely: balatonparti fürdőhely. Idő: az elmúlt nyár.

A balatonparti fürdőhelyen megjelent egy fiatal ember. Hogy megjelent, azt eleinte nem is lehetett észrevenni, olyan akármilyen fiatal emberke volt ez, se csinos, se csunya, nem nagy valaki, de nem is senki. Budapesti bankhivatalnok, havi fizetése kétszáz pengő. Az ilyen nem vevődik észre a sokaságban, vagy ott van, vagy nincs. Jelenlétéről csak akkor kezdett tudomást szerezni a nyilvánosság, mikor a játékkaszinóban feltűnt, hogy veszettül nyer.

Hogyan került oda s miután jó darabig ténfergett a játékosok között, hogyan kezdett játszani, azt már nem tudta senki. Egyszer csak játszott. Mintha kezét a sors babonázta volna meg. Amihez nyúlt, azonnal nyereséggé változott. A kártyalapokat idegen ügyetlenséggel tartotta a kezében, látszott rajta, hogy semmi gyakorlata nincs. Amit csinált, mindig ellenkezett a legősibb kártyás-szabályokkal, a folyton szaporodó kibicek elhülve nézték minden tétjét s felszisszentek minden szavára: a fiatal ember rendületlenül nyert. Sokaság állott már a háta mögött, mindenki azt leste, hogy mit csinál, és követték vakon példáját. A fiatal ember úgy játszott, mintha álmodnék. Szinte nem is tudta, mi történik vele, az egész olyan volt, mint a mese.

- Ki ez? - kérdezgették egymástól a játékosok.

De nem tudott felelni senki, csak a játékkaszinó titkára. Az állásánál fogva figyelte a játékosokat egyenként s meg tudta mondani, hogy az ismeretlen legényke száz pengővel kezdte a játékot.

Reggelig folyt a játék. A nyerő folytatta volna tovább is, mert úgy benne volt a nyeresben, hogy ezt akár másnap estig szívesen elfolytatta volna, de már nem volt kivel játszania. Megolvasta az előtte álló pénzhalmazt: nyert összesen tizennyolcezer pengőt. Mikor a csodálatos szerencsétől részegen vette kalapját, kabátját, a titkár odament hozzá és vállára ütött:

- Uram, nekem állásomnál fogva rá kellene önt beszélnem, hogy este megint jöjjön ide és játsszék. Én azonban kérem, hogy utazzék haza. Önnek fogalma sincs a játékról.

- Nincs, kérem, most játszottam életemben először. Száz pengő megtakarított pénzem volt, azzal kezdtem.

- Lássá kérem. Kérve-kérem, utazzék haza és soha ebben az életben ne vegyen kártyát a kezébe.

A fiatalember csakugyan elutazott. A játékkaszinóban még napokig beszéltek róla, aztán más fürdőhelyi pletykák elfedték emlékét.

De jött a következő szombat. Ime, a fiatalember megjelent. Saját autóján érkezett, azt már a nyereségből vette. Leült a játékasztalhoz, kitette maga elé arany cigarettatárcáját. A kaszinótitkár megpillantotta, fejét csóválta, de ő csak fölényesen mosolygott. Játsszani kezdett.

Játsszani kezdett tizenegy órakor. Éjszaka fél egykor már nemcsak mindenét elvesztette, hanem ott helyben a játékasztalnál eladta az autót, a cigarettatárcát és még a zsebóráját is. Azt is mind elvesztette. E pillanatban nincs órája, nincs megtakarított pénze és tele van adóssággal, mert pünkösdi királysága alatt több rend ruhát és egyebet is rendelt. Nyögheti öt esztendeig.

Gyerekek, ne kártyázzatok.

A SÁRCIPŐ

Aurél bácsi a legkedvesebb emberek egyike, akiket ismerek.

Szerzetes. Tanítórendi atya s ha a mi tanítószerzeteseink nevezetesei arról, hogy jeles gondot fordítanak emberanyaguk kiválasztására, nem sokat kellett latolgatniuk, mikor annakidején, régesrégén Aurél bácsi jelentkezett noviciusnak. Jó gyerekszobából jött pályájára, modora állja akármilyen előkelő társaságét, emberi tartása a szerénységnek és büszkeségnek az az el-sajátíthatatlan keveréke, amely az úgynevezett úriembert jelenti. A maga szakmájában kitűnő tudós és mint a matematikusok legtöbbször, ő is nagy zeneértő. Diákjai azt beszélnek, hogy mikor az ifjúsági énekkart valami új zenedarabra oktatta, külön imákban kérte Szent Cecília segítségét a gyerekek számára. Aurél bácsi mértékletesen él, finom és csendes humora van, élete szeplőtelen.

Ha már ezt a sok szépet elmondtam róla, meg kell mondanom hibáját is. Csak egy hibája tudatik: a szórakozottsága. De erről aztán külön legendakör alakult a rendházban. Bizony elkorosodunk valamennyien s ha valakinek hajlandósága van a mély tünődésre, könnyen elhagyja a talaj apró, való részleteit.

Meghívták Aurél bácsit vacsorára. Ott kellemesen elszórakozott s jóval éjfél előtt, mint szokta, búcsúzkodott, hiába marasztalták. Az előszobában gondosan felhúzatta az inassal a sárcipőt, mert csúnya locs-pocs idő volt odakint. Aztán kocsit hozatott. Ott elhelyezkedett kényelmesen és robogott a rendház felé. Valami érdekes politikai kérdést vetettek fel a vitakozók az este folyamán, azt forgatta tovább bölcs elméjében.

Ahogy gondolkoztában lepillant maga elé, meglátja a reverenda alól kibúvó egyik lábát. S azon a sárcipőt. Homályosan az a mellékes gondolat is bántotta, hogy a lábának nagyon melege van. A sárcipő igen könnyen járt, egyetlen mozdulattal ki tudta belőle szabadítani a lábát. De mindez, hogy úgy mondjam, csak melléktudatára tartozott. Igazi tudata élénken politizált.

Vitte a kocsi, vitte. Szórakozott pillantása megint a kocsi fenekére esett s ott megpillantotta az egyik sárcipőt. A melléktudat képletesen megcsóválta a fejét. Ejnye, ejnye, az egyik sárcipő van csak itt, a másik nyilván ott maradt a baráti háznál. Ejnye, ejnye, nagyon ostoba dolog, ha valaki ennyire szórakozott. Kínos lesz a portás előtt fél sárcipővel becsoszogni a rendházba. És az inas előtt sem nagyon használ a tekintélynek, ha az reggel csak a fél sárcipőt leli ott. Aurél bácsi melléktudata lenyult a földre, felvette a sárcipőt, kinyitotta a kocsiajtót, kidobta a sárcipőt az éjszakába, aztán megkönnyebbülten gondolkozott tovább.

Öt perc múlva elkezdett fészkelődni Aurél bácsi. Most a másik lábán érzett meleget. Letekintett, hogy mi az. Kidugta a reverenda alól a füledő lábat. Azon rajta volt a sárcipő másik fele. Ez volt az a pillanat, mikor a melléktudat egyszerre visszaolvadt a főtudatba. Aurél bácsi ráeszmélt arra, hogy mit csinált. S most már főtudata ismételte az előbbi megfontolásokat: mit fog szólni a rendház portása, mit fog szólni reggel az inas, satöbbi. Megint megcsóválta a fejét. Letolta ezt a sárcipőt is, kinyitotta az ajtót és megint megszabadult bosszantó terhétől.

Ezenközben meg is érkezett a rendházhoz. Sárcipő nélkül szállott ki a sárba. Jelleme szerint másoknak mindent könnyen megbocsátott, sajátmagának nem. De most megsajnálta önmagát. A szórakozottság megbocsátható gyöngéje az embernek, nem kell azt olyan szigorúan venni.

És a bölcs megbocsátás mosolyával csengetett be a rendház kapuján.

SÁROS

Mikor valami ívet kell kitöltenem személyi adataimmal, születésem helyének kérdésénél mindig megakadok: nem tudom, hogy szülőfalum melyik nevét írjam a rovatba. Mert három között lehet választanom. Azt a szepesmegyei falut, amelyben a világra érkeztem, akkor úgy hívták, hogy Krompach. Később a falu nevét a belügyminiszter megváltoztatta Korompára. S végül jött a nagy világfelfordulás, az újonnan alakult Cseh-Szlovákia Korompát elnevezte Krompachynak. Cseh-Szlovákia már nincsen, de a falut még mindig Krompachynak hívják.

Arról jutott ez eszembe, hogy egy olvasmány a Szepességre emlékeztetett a szomszédság révén: Szmrecsányi Géza, aki a polgári életben előkelő bíróviselt ember, megírta nem ugyan szepesi, hanem sárosi emlékeit. Az emlékezései nyomán szemem elé vetődő táj ugyanolyan Sárosban is, mint Szepesben: fenyvekkel zöldelő hegyek közt jegenyesor, völgy, virágos rét, kakukfű, pipacs. Mintha Szinyey Merse festette volna. Ballagó tót atyafi az úton, az erdőben odafent pásztorok, akiknél zsendicét lehet kapni. Egyforma ez mind a két megyében.

De mégis nagy a különbség Szepes és Sáros között. Egész más a lelke egyiknek is, másiknak is. Olyan nagy író, mint Mikszáth, beszélt már nekünk erről. S most a Szmrecsányi emlékeiből is szabatosan kibontakozik, mit értettünk mi régi, boldogabb időkben a sárosi szellem alatt: azt a kedélyes, kedves, jókora adag tóttal, némi némettel és egy pici lengyellel kevert furcsa magyarságot, amelynek ízét Nagy-Magyarországnak csak éppen ezen a pontján lehetett érezni. A vetélkedő szomszéd megyék rosszmájúságból svihákoknak nevezték a sárosiakat. Szó sincs róla, akadt köztük svihák is. De a megye törzsökös jellegét mégis a Berzeviczyek, Mersék, Bánók, Szmrecsányiak adták meg, akik közül sok hasznos és nevezetes fia származott a hazának.

Tulajdonképpen nem is lehet a dolog igazi ízére rávezetni azt, aki nem ismerte a békebeli Sáros. Mert hosszan kellene például magyarázni, hogy mi a különbség a horoválás és povedálás között. A sárosiak nyelve úgy meg volt tűzködve ilyen tót szavakkal, mint virággal a lakodalmas legény. Külön nyelv volt ez, más, mint a szepesi. A sárosiak büszkén úgy is

emlegették nyelvöket, hogy „po sáriszki”, sőt úgy, hogy „po nasema”, vagyis „a magunk nyelvén”. A nem odavalósi sokat nem értett belőle és lépten-nyomon kapkodnia kellett a fejét az ismeretlen szavaknál. De azért végeredményben mégis kihámozta a mondókából az adomát.

Mert az aztán akadt Sárosban bőven. Azért nagy lelki gyönyörűség a Szmrecsányi emlékeit lapozgatni, mert valósággal roskadoznak a jóízű sárosi adomák gazdagságától. Ott van például a lengyel esete, aki a felsőtarcai kúriák állandó vendége és ugratási alanya volt, pompázatos megjelenésű, tekintélyes szakállú ember. Ez egyszer megjelent Kriványban Dessewffy Jánosnál, ahol éppen lakodalmat tartottak. A lengyel igen büszkén szokta hangoztatni, hogy ő mindenkit az asztal alá iszik. Megúnták már ezt a sárosiak, leitatták a lengyelt és mikor már úgy elázott, hogy feje lecsuklott az asztalra és szépséges nagy szakálla szétterült az abroszon, pecsétviaszkkal több helyen odapecsételték a szakállt az asztalhoz, aztán felriasztották a szundikáló embert. A felugró lengyel persze magával rántotta az abroszt a rakott asztal minden holmijával együtt.

És milyen kedves a kisszebeniek esete József nádorral. A Felvidéket járta a palatinus és Eperjesről jövet Kiszsebent is meglátogatta. Rekkenő nyári idő járta és a község határában nehéz díszruhába öltözötten várta a palatinust a deputáció. A kiszemelt vezérszónok kioktatta a többieket, hogy az udvari formákat el ne vétsék: pontosan utánozzák állásban, tartásban, mozdulatban őt.

Túlkorán állottak ki a határba és rettentő melegök lett. Schleiminger városatya órájára pillantván megállapította, hogy még egy teljes óra van hátra érkezésig, addig meg lehetne fürödni a Tarca hús habjaiban. Az ötlet tetszett, nekivették gyorsan és bementek a vízbe. Csakhogy a Schleiminger órája késett. Egyszer csak váratlanul porfelhő jelezte az országúton, hogy már jönnek a hintók. A szebeniek hanyatthomlok rohantak ki a vízből, de elkéstek: a főherceg már megérkezett, a hintó megállt a diadalkapunál és őfensége derűs csodálkozással szemlélte a deputáció urait, amint sürgősen kapkodták magukra nadrágjaikat és mentéiket. De a történetnek nem ez a csattanója, hanem egy valódi csattanás. A vezérszónok ugyanis elkezdte a díszbeszédet és mialatt nadrágját huzkodta, belegombolta a nadrágba azt a darazsat is, amely rászállott volt a parti gyepen hagyott nadrágra. A darázsnek nem tetszett a dolog és szúrt. A szónok nagyot ordított beszéd közben és nagyot csattantott magára, hogy szétlapítsa a darazsat. A deputáció tagjai azonban nem tudtak a darásról és nem tudták a mozdulatot mire vélni. Mindenesetre engedelmesen utánozták a szónok mozdulatát. Ezt már nem bírta tovább komolysággal a palatinus. Úgy kacagott, hogy a szeme is nedves lett belé.

Régen volt ez nagyon. Talán száz éve is van. És az a különös érzésem van, hogy ugyanilyen messzire esnek a multba az én felvidéki éveim, virágos rétekkel, tót atyafiakkal. Mintha annak is száz éve volna már...

A NÉVTÁBLA

A belügyminisztériumban régi munkatársak Tomcsányi Kálmán államtitkár és Szöllőssy Alfréd tanácsos. Még kisebb rangot hordtak mind a ketten, mikor az úgynevezett közlekedési kódexet csinálták. Ez a kódex szabályozta először az országban való jövés-menésnek dolgát s mivel az ország nemcsak Budapest, bölcs intézkedések foglaltattak abban falusi csészáról, homokfutóról, szénásszekérről, szamaras kordéről, talán még taligáról is. Kimondatott ebben például az is, hogy a falusi ember ezentúl köteles táblát tenni a szekereire, amely becsületes nevét és lakóhelyét feltünteti.

Hát egyszer csak egy képviselő jelentkezik a belügyben, hogy ő falusi küldöttséget vezetne a miniszter elé a névtábla dolgában. A miniszter úgy intézkedett, hogy a küldöttség menjen egyenesen Tomcsányi Kálmánhoz, ő eszelte ki a névtáblát, ő bajlódják most már a küldöttségbeli magyarokkal. Tomcsányi pedig örvendett a dolognak, mert a nép igen érdeklődik s ha már nem járhatja vadászfegyverrel a falusi tájat, legalább a hivatalban hallhasson egy kis falusi hangot.

A küldöttséget vezető képviselő tehát megjelent a minisztériumban az atyafiakkal, hangzatos beszédben ajánlotta dolgukat a kormányzat jóindulatába, majd átadta a szót annak a gazdának, aki a többiek helyett is szólni kívánt. A névtábla nem tetszett nekik. Az volt az óhajtásuk, hogy a kormány törölje el a névtáblát. Hosszabb eszmecsere indult meg erről, Tomcsányi erősen védte a névtáblát, a gazdák pedig, akik messzi földről utaztak a fővárosba ezért a dologért, hevesen elleneztek. Hogy sokba kerül, hogy már semmi szabadsága nincs a polgárnak, meg így, meg amúgy. De hogy miért ellenzik igazában, azt beszédjükből nem lehetett kivenni. Végre a vezető gazda kibökte:

- Nincs énnékem ínyemre, méltóságos uram, hogy mikor elmék a komámhoz a negyedik faluba, három faluban is megesik, hogy a gyerekek szaladnak a szekerem után, oszt csufondárosan a nevemet kiabálják. Mert el tudják olvasni.

Tomcsányi most már látta, hol a baj. Elgondolkozott.

- Mondja, barátom, van-e magának pokróca a szekerén?

- Hogyne vóna, méltóságos uram. Nem vagyunk mink olyan gyöttment emberek, pokrócunk még akad.

- Osztán mikor a szekéren ül, hol tartja?

- Ülök rajta.

- Lássá. Hát aztán mi volna, ha annak a pokrócnak a vége, mikor maga falun megy keresztül, véletlenül úgy csuszna le, hogy éppen eltakarná a névtáblát?

A gazda nagyot nézett, pár pillanatig gondolkozott, összenézett a többiekkel, aztán felkelt:

- Rendben van a törvény, méltóságos uram.

A küldöttség elégedetten hazautazott. Elköltöttek vagy húsz koronát fejenként, de a dolgukat legalább elintézték.

A LEGELŐK DOLGA

Egyik nagy vidéki kerületben, ahol békevilág idején sok volt a szociáldemokrata-párti szavazó egy nagy gyár vállalat folytán, a hivatalos hatalomnak alaposan meg kellett dolgoznia a mandátumért. A körjegyző, aki évente elosztotta az igénylők között a legeltetési jogot, az elosztás napját már jó eleve a választás utáni első vasárnapra tette. Kemény kezű ember volt akkor a főispán, nem nagyon nézte a politikai eszközöket. Mikor az igénylők sorra elvonultak a legelő-osztó asztal előtt, a jegyző a közelben álló főkortesre pillantott. Hogy a főkortes adott-e valami jelet, azt én nem állítom, mert sajtóper esetén nem tudnám bizonyítani. Az azonban tény való, hogy aki a kormánypárti jelöltre szavazott volt, mind kapott legelőt, aki a szocialistára szavazott, az véletlenül kimaradt a legelőből. Gyári munkás sok volt olyan, aki már összekuporgatott valami kis viskót és tehenet, malacot is sikerült szereznie. Akadt ezek között, aki nem hagyta szó nélkül a dolgot.

- Mondja, jegyző úr, talán csak nem azért maradtam ki a legelőből, mert Vanczák elvtársra szavaztam?
- Nekem fogalmam sincs, barátom, hogy maga kire szavazott. Legelő magának nem jut.
- De az nem úgy van ám, jegyző úr! Van ebben az országban szabadság?
- Hogyne volna, fiam, - felelt jószágon a jegyző, - nincs ennél szabadabb ország a világon. Maga arra szavaz, akire akar, én annak adok legelőt, akinek akarok. Elmehetnek.

SZERZŐDTETÉS

Arról beszélgettünk társaságban, hogy állások körül manapság nagy a nyüzsgés. Valaki felvetette, hogy vállalati vezetők hogyan szokták megvizsgálni a jelentkezők képességeit. Persze a jelenlevők mindegyikének volt ilyen története.

Elmondták azt az előkelő urat, aki iskolát tartott fenn a saját pénzén és maga választotta ki a tanerőket. A jelentkezőktől mindenekelőtt megkérdezte, hogy hány óra. Akinek nem járt pontosan az órája, vagy éppenséggel nem is volt órája, azzal már nem is tárgyalt tovább, mert aki idő dolgában nem tökéletesen pontos, az nem lehet jó tanerő.

Beszéltek arról a felelőtlen és hatalmaskodó főnökről is, aki a kérvények halmazából vadász-kutyájával húzatott ki egyet, ahogy planétát szokás húzatni a papagájjal. A ravasz kérvényező úgy jutott álláshoz ennél, hogy megkente kérvényét szalonnával.

Egy másik hivatalfőnök tüzet kért a jelentkezőtől. Aki tapogatni kezdte zsebét és bizonytalanul kereste, hol a gyújtó vagy a tűzszerszám, azzal nem állt szóba. Csak olyan kellett neki, aki mindig mindenről tudja, hol van.

Rothschildot is mesélték, aki a jelentkezőktől megkérdezte, mennyi kétszer kettő. És csak azt vette fel, aki nem restelt ceruzát elévenni és papírra vetni az egyszerű szorzási műveletet.

És aztán elmondta valaki, Amerikát járt ember, a hollywoodi filmhatalmasság történetét. Ez is azt kérdezte a jelentkezőtől, hogy mennyi kétszer kettő.

- Négy, - vágta rá a jelentkező habozás nélkül.

- Nagyon helyes, - bólintott a filmember, - látom, hogy gyorsan vált az esze. Majd értesítést fog kapni.

A következő jelentkező ravaszul úgy gondolkozott, hogy aligha lehet négy a helyes válasz. Ennek a moziembernek biztosan motoszkál valami a fejében, hogy ilyen gyerekeset kérdez. Próba szerencse.

- Hat! - felelte merészen.

A filmember bólintott.

- Kitűnő. Látom, hogy a gondolkodása eredeti. Nem hagyja magát befolyásoltatni régi, begyepesedett tételek által. Majd értesítést fog kapni.

A harmadik jelentkező is valami eredetit akart felelni. Azt válaszolta, hogy kétszer kettő, az három.

- Nagyon érdekes, - mondta erre a filmember, - látom, hogy fegyelmezett ember és keményen visszafogja a képzeletét. Inkább keveset mond, mint többet. Bizonyára meggondolt és takarékos ember. Majd értesítést fog kapni.

Volt olyan jelentkező, aki vakmerően, minden habozás nélkül így felelt: Kétszer kettő az harminckilenc. A filmhatalmasság bólintott.

- Remek. Ezt aztán nevezem fantáziának. Önnek lendülete van és olyan képzelő ereje, amely egyszerűen felrobbantja a megkövesedett kereteket. Nagy jövő vár önre, barátom. Majd értesítést fog kapni.

Egyszóval mindenféle válaszra volt valami nyájas megjegyzése. Pedig végighallgatott vagy harminc jelentkezőt. De nem unta. A jelentkezések történetét maga mesélte el milliomos barátainak a klubban.

- És melyiket vetted fel? - kérdi valaki.

- Találd ki.

- Bizonyára azt, aki úgy felelt, hogy kétszer kettő négy.

- Nem. Azt vettem fel, aki úgy felelt, hogy kétszer kettő hat.

- Miért?

- Mert a feleségem unokaöccse.

SZÉP EMBER

Megnézem az órát: még húsz percem van az ülésig. Az ülést, amely elég fontos, a pesti oldalon tartjuk, én pedig itt vagyok a budai borbélyüzlet közelében. Ördög vigye el, kicsit elkéstem. De nem baj, ha most megborotválkozom és taxiba ülök, még kényelmesen ott lehetek. Legfeljebb megmondom a borbélysegédnek, hogy nyúzzon meg mennél gyorsabban, mert nagyon sietek. Ez tíz percet jelent. Ahogy az ülésen résztveendő urakat ismerem, még mindig én leszek a legpontosabb.

De már ahogy a borbélyüzletbe belépek, rögtön elkomorodom. A piros, kopott diványon négyen vároznak, az üzlet két székében egy-egy vendég ül a segédek keze alatt. Az egyik pláne nyiratkozik, ez hosszúlejáratú dolog. Sovány vigasztalás, hogy a másikat csak borotválják. Még így is baj van. Gyors számítást csinálok, az eredmény lesújtó: legalább tíz percet késni fogok. Ez kínos. Milyen arccal állítok be az urak közé éppen én, aki olyan önérzetesen szoktam mennydörögni a pontatlanság balkáni szokása ellen. Szívesen el is mulasztanám a borotválkozást. De miután aggodalmas tenyeremet végighuztam borostás képemen, belátom, hogy így nem mehetek emberek közé.

A tulajdonos esti lappal kínál. Visszautasítom a rá nem érés sietős érzetével, elég oktanul. Hiszen a vározási idő nem lesz sem rövidebb, sem hosszabb attól, hogy közben olvasok. Mégsem tudom az újságot kézbe venni, túlságos ideges és türelmetlen vagyok hozzá. Leülök, várok.

Szemügyre veszem, akit borotválnak. Ugynevezett szép ember. Fehér arcbőrén most végzi a borotva az utolsó húzást. Fején fehér kendő, a borbély azzal kötötte le megfésült és megkent haját. Arcvonásai szabályosak, ábrázata csinos, nyírott bajsza szénfekete. Az ilyen szép embereket első pillantásra világéletemben ellenszenveseknek éreztem. Ezért most derék önnevelő ösztönömmel rendreutasítom magam: amiért nem vagyok Adónisz, attól az ilyen szép embernek még van helye a nap alatt. Különben is azonnal végez.

Végez is. A segéd lemosta róla a szappant, ő gondosan és hosszadalmasan megtörölközött. Már a rizsport is megkapta. Most veszik le a kendőt a fejről, most fog felkelni a székből.

Közülünk, öt várakozó közül, a soron következő már nagy nekilendüléssel fel is állott. De Szépember nem moccan. Sokáig nézi magát a tükörben. Vizsla, odaadó figyelemmel. Aztán nagysokára megszólal:

- A pudert kérem egyenletesebben.

A segéd szolgálatkészen nekiáll a pamacsra fogott kendővel. Széttapogatja Szépember orcáján a rizsport. Kenegeti, simogatja. Aztán a kendőt akarná levenni. De Szépember előre hajlik. Ismét hosszasan vizsgálja tükörképét.

- A bajusz alját kérem megigazítani.

Bajszának alja tökéletesen szabályos. De ő nyilván nagyon akkurátus lény. Az a várakozó, aki már felkelt, mély sóhajjal visszaül. A sóhajt száján szívja be és visszafojtott dühvel orrán ereszti ki. A segéd ollót vesz elé és Szépember bajszának aljához nyul vele. Ötöt-hatot csattant. Kész. Szépember soká nézi magát a tükörben. Odanyul bajsza délnyugati végéhez.

- Még itt, - mondja végre.

A várakozók egymásra pillantanak. Aki következniék, megcsóválja a fejét. A borbélysegéd újra előveszi ollóját. Céloz vele, csattan, félreáll. De Szépember tovább vizsgálódik a tükörben. Odanyul a bajusz dél-délnyugati aljához.

- Még itt is.

Most már a segéd is megcsóválja a fejét. Mi várakozók egymásra pillantunk. Szinte ismerősök lettünk a közös haragban, mint ahogy nagy nemzeti örömök alkalmával idegen járókelők barátokként ragyognak egymásra. A segéd minden látható ok nélkül még egyet csattan az ollóval. Szépember sokáig néz a tükörbe. Az egész borbélyüzlet megtelik a türelmetlen idegesség feszültségével. Végre Szépember bólint. A segéd nekilát, hogy hajáról levegye a kendőt. Általános meglepetés: a levett kendő alól teljesen tar koponya tűnik elé. Csak a feje hátulján van valamelyes haja: Szépember egészen kopasz. A tarkója haját köttette le. Azt most a segéd gyorsfésűvel még átfésüli.

Végre-valahára. Most jön a pillanat, mikor Szépember, aki jól tudja, hogy sokan várnak miatta, fel fog kelni és átadja helyét. A rangidős várakozó megint feláll.

De Szépember nem. Hosszasan nézi magát. Végigsimítja mindkét orcáját aggodalmasan. Gondolkozik. Aztán lassan, tűnődve, bajszát simogatja. Okot keres, hogy még szóljon valamit, de nem talál. A várakozók minden idege pattanásig feszül. Ő végre bólint. Na hálistennek, most valahára mégis felkel. A segéd már levette róla a köpenyt. Most visszavonhatatlanul fel kell kelnie.

De nem. A márványmosdóhoz nyul, felveszi odahelyezett pápaszemét. Gavallérszébéből kiveszi a zsebkendő. Rendkívüli lassusággal rálehel a pápaszem két üvegére. Aztán rendkívüli lassusággal megtörülgeti az egyik üveget, majd a másikat. Ekkor méltóságteljes, vontatott mozdulattal orrára helyezi a pápaszemet. Fülénél megigazítja. Először egyik fülénél, aztán másik fülénél. És most mégegyszer vizsgálni kezdi magát a tükörben. Eddig szabadszemmel tette. Most megteszi pápaszemmel is. Mélységes figyelemmel szemléli önmagát, szépségének magasztos tudatában. Tekintetére rá van írva, hogy tudván tudja, milyen imádatra méltó szép férfi ő. Mi öten, várakozók, némán tombolunk az idegességtől.

Édes jó Istenem, hálát adok neked, hogy szüleim évekig tartó nevelése és hazám törvényeinek bennem élő tisztelete legyőzte ösztöneim heves vágyát. Mert e pillanatban nem ugrottam rá Szépemberre és nem vertem jól agyba-főbe.

SZÉPSÉG ÉS A KOCSIS

Ez az ünnepekről jut eszembe, mert a dolog tavaly húsvétkor történt. Színhely: vidéki kastély. Főszereplők: Eliz, budapesti szépasszony és János, kocsis. De ezt a két főszereplőt szükségesnek látom jobban is bemutatni.

Tehát: Eliz. Szándékosan írtam egy szóba azt, hogy szépasszony, mert ez egy árnyalati különbséggel mást jelent, mint ha szép asszonnynak neveztem volna két szóban. Eliz mintaképe az ápolt, gondozott szépségnek, hajviselete művészi csigáin két és fél óra hosszat szokott dolgozni a fodrász, arcbőrének hamva, pírja, áttetsző bársonyossága diadalmasan hirdeti, hogy fürdőszobájának polcain és öltöző-asztalán legalább kétszáz tégely, üveg, palack, doboz, rudacska, permetező áll s valamennyi a célok lehetszerű különbségeit szolgálja. Ha Budapesten vendéglőbe megy az ember Elizzel, ő belépés előtt még „pár pillanatig” a ruhatár tükre elé áll és kerek tíz percig marad ott, míg a társaság egyik lábáról a másikra váltogatja várakozását. Eliz valaha szeretett volna filmszínésznő lenni, de családja sem engedte s a filmgyár titokban megkérdezett rendezője is azt mondta, hogy Eliz teljesen és tökéletesen tehetségtelen, most tehát megelégszik szépségének olyan diadalaival, hogy arcképe, mint előkelő társasági hölgyé, itt-ott megjelenik. Ha azonban a kalapcsoda, amellyel levették, nem „jön ki” elég előnyösen a képen, sírógörcsöt kap és két napra bezárkózik. Özvegy, gyermeke nincs, gazdag, korát ne firtassuk.

János kocsis szintén özvegy, kora harminchat. Középtermetű ember, ösztövé alakú, csípője keskeny, magyar nadrágja szűken feszül rá, két lábaszára kissé homorú, mint a lovas fajtájú embereké, képe tatáros, bajusza kunkori, az egész ember mindig tiszta és takaros, mesterségét pedig remekül érti, messze földön ő a legjobb kocsis.

Nos tehát: Eliz nagyobb férfi-udvarral lent töltötte az ünnepeket a vidéki kastélyban. Egyszerre négy urat „húzott”, mint mondani szokás. Mind a négy bolondult utána. Úgy kísérték minden lépését egymásba csetelve-botolva, mint valami kerge testőrség. Eliz ragyogott a diadaltól, úgy itta a szépségének szóló sóvár hódolatot, mint orchidea a napfényt. A művészi szépség látománya gyanánt lebegett tova a kerti úton, félarasznyi cipősarka kis gödröket hagyott a kavicsos talajon s a négy gavallér még a gödrök láttára is megbolondult.

- Csak jönne valaki, - szólt elkeseredve az egyik szeladon, - aki megtanítaná magát kesztyűbe dudálni.

- Ne remélje ezt, kedvesem, - felelt Eliz megvillantva gyönyörű fogsorát, - olyan férfi nincs.

Húsvét hétfője volt ekkor, Eliz a gavallérokkal a park felé haladt, habos ruhája költemény, szalagos kerti kalapja észbontó, körme piros. Álomfellel, illatlátomás. Éppen az istálló felé közeledtek. Az istálló ajtajában ott állott János kocsis. Ünneplőben, miséhez felöltözötten, bajsza kipederve, haja illő-vizesen lenyálva.

- Ha olyan biztos a dolgában, - szólt a gavallér, - hódítsa meg ezt a kocsist.

Eliz szeme a gőgös győzhetetlenség tudatában villant egyet. Ajkát lebiggyesztette mosolyogva, mintha ezt mondta volna: hát ez is feladat? A gavallérok egy másika megcsóválta a fejét:

- Hagyjuk ezt, - mondta komolyan, - derék dolgos ember ez, megvan a maga világa, mire való piszkálni az ilyet?

De Eliz már haladt a kocsis felé.

- Sajnálom. Ha provokálnak, kénytelen vagyok vele.

S már ott állottak János kocsis előtt, aki nyomban haptákba vágta magát. Megszokta az ilyen tiszteletadást katonakorában. Kezében kis üveg, annak szája organtinnal bekötve, az üvegben tejszerű rózsavíz. Lányok öntözésére való. Eliz angolra fordította a szót s odaszólt kísérőinek:

- Tulajdonképpen sajnálom ezt a rokonszenves pórt, hogy most egy életre megőrjitem szegényt, de magok akarták.

Majd magyarul folytatta:

- Engem nem locsolna meg, kocsis?

János szerényen megcsóválta a fejét és lekapta kalapját.

- Kevés vagyok én aho, méltóságos asszony.

- Ne legyen olyan szerény. Vagy nem tetszem magának?

Eliz rávillant híres szép szemével a kocsisra. Ez a pillantás már nem egy házasságot felborított. János nem válaszolt, csak vállat vont és kényelmetlenül mosolygott. Eliz megismételte a kérdést. Ismét néma vállvonás volt a felelet.

- Ne féljen, mondja meg őszintén, tetszem-e magának. Akármit mond, nem lesz semmi bántódása.

- Kezitsókolom, ne tessék macerálni engem. Nem vagyok én arra méltó, hogy feleljek a méltóságos asszonynak.

- Én pedig követelem, hogy feleljen. Parancsolok magának?

- Igenis kérem.

- Hát akkor azt parancsolom, hogy feleljen. Ha én itt szolgálnék cselédsorban, kellenék magának?

János kocsis kicsit kihúzta a két vállát. A szépasszonyt végigmérte tetőtől talpig.

- Ha mán muszáj szólni, akkor kimondom, kezitsókolom, amit gondolok. Nekem dolgos fehérszín kell, aki állja a munkát. A méltóságos asszonynak meg akkora a cipősarka, hogy ha teszem tréfából, megrugnám egy kicsit, ötöt esne a fűre, mer gyengén áll a lábán, mondjuk meg az igazat.

Eliz elsápadt. Nagyobb lélegzetet kellett vennie.

- Kellenék vagy nem kellenék, erre feleljen röviden, parancsolom.

János most már egészen kiegyenesedett. Még a dereka is megnőtt, ahogy türelme elfogyott.

- Kellene a kutyának.

Eliz nem ment az idén falura húsvétolni.

TAMÁS ESETEI

I.

Ló és lovas

Tamás alatt Kállay Tamás értendő; nem akartam túlhosszú címet adni ennek az igénytelen írásnak, csak azért neveztem őt röviden keresztnéven. De így is mindgyárt tudni, kiről van szó: Tamásnak ismeri őt Budapestnek amaz egész világa, amely a törvényhozás két házáét és a társadalom két kaszinóját foglalja magában. Számomra gyakori fellélegzést jelent az élet zilált

percei között: ha jóízű mondókáit hallgatom, boldogan mondom magamban, hogy mégis csak akad olykor kortársaim között, aki jól és szépen tud magyarul.

Erre nagyon büszke Tamás: az ő törzsökös és ősi magyarságára. Családja egyenesen Szabolcs vezértől származtatja magát s róla azt rebesgetik, hogy ha éjjelente felszerken álmából, megcsípi magát: vajjon igaz-e és nem álom az a hallatlan dolog, hogy ő Kállay. Családfáját, amely maga külön lexikon, kívülről tudja és elragadóan nyájas ember létere elkomorodva berzenkedni kezd, ha valaki más a maga családfáját elébe akarja tenni a Kállayaknak.

Mert ilyen is akad persze a mi genealógus országunkban. Itt van például... de hallgassuk el nevét, mondjuk őt egyszerűen Patónak. Ez a Pató évtizedek óta hevesen magyarázza, hogy az ő családja különb a Kállayaknál.

Mikor az országháza nevezetes nagy freskóját nézegette a képviselők egy csoportja, Pató gögösen szólt oda Tamásnak:

- Na pupák, hát most megláthatod, melyik a jó familia. Látod ott azt az alakot közvetlen Árpád apánk mögött? Hát az Pató.

Tamás bólintott.

- Igen, az Pató. És aki ül rajta, az Kállay.

II.

Parlamenti sóhaj

Fiatalképviselő volt Kállay Tamás. Még olyan kormány idején, mikor Kossuth Ferenc ült az egyik bársonyszékben. Daliás Noszty-világ járta akkor, az előkelő családokból származó ifju honatyák szerettek és tudtak örülni az életnek. Az életnek azt a formáját pedig, amely szerint a honatyá gumirádlizik a Stefánián, este frakkban ül be a színházi nézőtér első sorába, utána pedig megnézi a kaszinóban a ferbli-szerencsét, nem adják ingyen. Ne szépítsük a dolgot: Tamás ezidőtájt alaposan eladósodott.

Kossuth Ferenc, a miniszter, expozét mondott a képviselőházban. Szép, nagy beszéd volt, a miniszter alaposan készült rá. De akármilyen alaposan építette fel és dolgozta ki, egész hatását egyetlen közbeszólás elemi derűtséggel elsodorta.

- Mert meg kell mondanom a t. Háznak, - szónokolta Kossuth Ferenc, - hogy államadóságunk a kormányzatot súlyos felelősséggel terheli. Magyarországon ma minden csecsemőnek, mikor a világra jön, százhatvanöt korona adóssága van...

Ekkor sóhajtott fel Kállay Tamás, könyökére támaszkodott mélabús fejjel:

- Ha még egyszer gyermek tudnék lenni...

III.

Huszártudomány

Hadgyakorlat volt Miskolc környékén. Két ifjú önkéntes poroszkált a poros borsodi országúton. Egyik báró Jósika András, másik Kállay Tamás. Ott nézdegéltek spitzentreiteri minőségben, nem pillantanak-e meg valahol olyan katonát, akinek fehér sapkaszalagja van. Mert ez volt a feladatuk: felderíteni az ellenséget. Egyszer csak nagyobbfajta lódobogást hallanak.

- Te, itt valami nagyfejűek közelednek mögöttünk, - mondja Jósika.

Kállay hátranézett.

- Tyű, a nemjóját, akármi legyenek, ha ez nem maga Szvatty ezredes.

Kihúzta magát mind a két önkéntes. Mert Szvatty ezredes volt az egész ármádia egyik legemberevőbb híru tisztje. Az ezredes és kísérete hamar utólérte őket. A két önkéntes mintaszerűen, előírás szerint jelentkezett és bemutatkozott.

- Úgy, - mondta a zord ezredes, - az urak tehát felderítenek. Hát lássuk, mit tanultak az önkéntes-iskolában. Mondja meg nekem Kállay önkéntes, mit csinál, ha itt a léckerítés mögül magára lönek.

Ha Kállay önkéntes tanult volna, tudta volna a választ: azonnal hosszú vágatában indul a parancsnoksághoz jelenteni az esetet. Ő azonban a tananyag ismeretének hiányában kénytelen volt a saját eszét megkérdezni. Az pedig azt diktálta, hogy az ellenség is tud célozni és öt lépésnyi távoból őt még flóbert-puskával is úgy leszedik a lóról, mint a verebet. Mindezt villámgyorsan átgondolta és merev haptákban válaszolt:

- Ezredes úrnak alássan jelentem, lefordulok a lóról és meghalok.

Szvatty ezredes tekintete vésztojósló villámokat szórt. Jósika báróhoz fordult:

- És maga mit csinál ebben az esetben?

- Ezredes úrnak alássan jelentem, én is meghalok.

Tizenkét napi egyest kaptak fejenként.

Régi világ volt, szép világ volt. Most a lovasok számos országban csakugyan lefordulnak a lóról és meghalnak.

TINÓDI RÉSZEGEI

Irtam én már egyszer régebben kis karcolatot a részegeknek nem tudom hány fajtájáról. Most régi magyar költőknek a nagyközönség előtt ismeretlen műveit lapozgatván, rájövök, hogy ugyanerről a dolgról már értekezett ugyanígy egyik költőtársam, mégpedig Tinódi Lantos Sebestyén, olyan régies nyelven, amely akkor nem régies volt, hanem modern.

Nagyon mulatságos elképzelni, hogy a költő - éppen most négyszáz esztendeje - megjelent valami nagyúr estélyén s mikor mindenfelől felhangzott, hogy „Halljuk Tinódit!” fogta a lantot és az iddogáló vendégseregnek hosszabb énekes előadást tartott a részegekről. Alighanem felismerték az egyes típusokat a hallgatók, hatalmas kacagás közben mutogattak azokra, akikre rájárt a rúd. Ő pedig - a nevetés számára fenntartott szünetekkel - tovább pengette a lantot, üldögélvén a nagyúri teremben, mint most a Nemzeti Színház előtt és folytatta az énekes humoreszket, amely éppen úgy hat, mint a közelmúlt kabarééletében az „aktuális strófák”.

Tinódi azzal kezdi tréfás értekezését, hogy Noé apánk, a bortermelés feltalálója, oroszlán, kecske, majom és disznó vérével öntözte az első tőkét. Ezért van az, hogy aki nagyon felöntött a garatra, az vagy az oroszlán ordító krakélerségét érzi magában, vagy nyugtalanul izeg-mozog és ugrándoz, mint a kecske, vagy játékos kedvre derül, mint a majom, vagy „bársonyát nem kíméli, hever a sárban”...

De ez csak általános osztályozás, mondja Tinódi. S vidám énekszóban kezdi felsorolni, hányféle a részeg ember.

Van aki alázatos és békés. A második garázdálkodik és mindenkivel versengeni akar. A harmadikat előnti az érzelmes bűnbánat hulláma: imádkozik és sírva borul az asztalra.

A negyediknek megjön az étvágya és pákosztossá válik: minden apróságot megkíván. Az ötödikből elég kellemetlenül jön ki alaptermészete: lop, elcseni az apró tárgyakat. A hatodik az úgynevezett néma részeg, harapófogóval sem lehet belőle kihúzni a szót, csak ül, iszik és konokul hallgat.

A hetedik a vitatkozó részeg. Olyan okos lesz a bortól, „mint Domján lova”. Józanul alig ismeri a bibliát, de ilyenkor pityókos állapotban a legbonyolultabb teológiai vitákat rendez.

A nyolcadiknak pletykára ered a nyelve. Az asszonynéphez ül, csácsog és nyelveskedik, tele van rengeteg mendemondával, véget nem érően beszél, beszél, senki más szóhoz nem jut tőle, még a lantpengető költő sem. Tinódi haragszik az efajta részegekre. Csúfondárosan azt mondja róla, hogy hiszen persze: „az csélcsepás többet használ a vitézségnél”.

A kilencedik fajta részeg az alvó. Ezt minduntalan elnyomja a buzugóság, majd olykor föltrezen és morogva keresi a borospoharat. A tizedik a mértéktelen, aki bámulatos sokat iszik és kupaszámra vedeli reggelig az italt. A tizenegyedik átadja magát a rózsaszínű illúzióknak, gyönyörűnek veszi a világot és „magát nagy gazdagnak képzei”. A tizenkettedik a kártyás természetű, ha iszik egy keveset, mindenáron játszani és kockáztatni akar s végül „az hásárton mindent elveszt”.

A tizenharmadik részeg az, akin erőt vesz a hajsza, a száguldás ösztöne. Lóra ül és eszeveszetten nyargal az éjszakában, míg a szegény állatot tönkre nem teszi. Tinódi idején még nem volt autó, különben bevette volna a lantpengető versbe a berugott úrvezetőt, aki neki-vezeti a kocsit a lámpaoszlopnak.

A tizennegyedik fajta részeg meghasonlik önmagával. Kerül-fordul, egyszerre nincs sehol. Elbujdosott.

A tizenötödiknek lábába megy a bor, ingadozva botorkál, hazamenet nem találja a padlót s mellette gázol át a pocsolján, de nem kétlábon, hanem négykézláb.

A tizenhatodik fraternizál a személyzettel. Reggel felé borzosan, mosdatlanul kimegy a konyhára és bohóckodik.

A tizenhetedik az az izgága részeg, aki szidja, veri szolgáját, sőt feleségét is eldöngeti, pedig az igen jámbor asszony. A tizennyolcadikról, akinek hamar megárt az ital, így dalol Tinódi: „Rókát szaggat, száját törli, ű esméig iszik.” A tizenkilencediken nagylelkűségi és bőkezűségi roham vesz erőt, fűt-fát ígér, fűnek-fának, másnap azonban semmire sem hajlandó emlékezni. A huszadik hasonló ehhez: felajánlja, sőt rátuszkolja másokra szolgálatait mindenféle ügyben, józanul aztán mindent visszavon.

De nincs vége Tinódi csipkelődéseinek ezzel a húszféle részeggel. A józanokat kicsúfolja, kivált az olyan házigazdát, aki nemcsak maga nem iszik, de titokban vízzel keveri a vendég borát tiszta fősvénységből. A hölgyekről is megmondja a magáét: ha az asztalnál pipiskedve ülnek, ételhez, italhoz a világért sem nyúlnak, de bezzeg előbb már megevett egy sült kappant némelyik, kézimunkája közben pedig gyakran nyúl az eldugott boros kancsóhoz. Mindenféle emberről leszedi a keresztvizet a vidám költő, még önmagáról is, mert azt mondja a lantosokról, „Jó bort kérnek. Ha nem kapnak, igen zúgolódnak, de ha jó bor palaszokjokban, ők danógnak.”

Nem vetette meg az itókát Lantos Sebestyén, az látnivaló. A részegekről szóló hosszú versezetét azzal fejezi be, hogy a művet Nyírbátorban költötte szomjúságában, mert az udvarbírák nem adnak bort s ezért ezennel elátkozta őket. Úgylátszik, nagy korhely volt, áldja meg a jó Isten, de ne ócsároljuk, mert ritka kitünő humorista is volt.

A TÖLTÖGETŐ LEGÉNY

Most olvastam el Csathó Kálmán könyvét, amelyben kitünő barátom vadászati írásait gyűjtötte össze. Én magam nem vagyok nagy vadász, sőt még kicsi sem. Nem szeretek állatot ölni. Belátom a vadászok érvelését: az már a természet rendje, hogy egyik élőlény megegye a másikat. Én is megeszem a marha húst is, a kacsát is minden álszent érzelgősség nélkül. De amit megeszem, azt már csak ölje meg más helyettem. Szóval laikusként olvastam a Csathó könyvét, de természeti leírásaiban, humorában, zamatában igen gyönyörködtem.

Hogy a könyvet egy ülőhelyemben végigolvastam, azt közöltem a szerzővel is. Kifejeztem elismerésem afelett is, hogy milyen hatalmas anyagot hordott egybe. De Csathó csak legyintett erre.

- Még nagyon sok ki is maradt belőle. És nem is rosszak. Nem írtam meg például egy volt miniszter esetét a töltögető legénnyel.

- Miért nem írtad meg?

- Mert már sok volt. De neked elmondom.

Elmondta. Én pedig tovább adom ezennel.

Ez a volt miniszter, mikor még tényleges miniszter volt, meghívást kapott az egyik legelőkelőbb vadászterületre fácánvadászatra. El is ment nagy örömmel, elfoglalta kijelölt helyét, igen szépen lőtt is. De mikor a vadászat első felvonása lezajlott, mindjárt sietett megkeresni a fővadászmestert.

- Csak nincs valami baj, kegyelmes uram?

- Eléggé resteltem, - mondta a miniszter, - de egy kis hiba bizony van.

A fővadászmester - maga is előkelő úr - elhülve nézett a miniszterre. Az ő vadászatai nevezetesen arról, hogy rendezésük mintaszerű, soha ott a legkisebb baj sincsen, úgy megy minden, mint a parancsolat.

- Mi a hiba? - kérdezte megdöbbenve.

- Kérlek, ne vedd rossz néven, de szeretném, ha azt a töltögető legényt, akit mellém osztottál, kicserélnéd. Nem állhatom a szagát.

- Mijét?

- A szagát. Rettenetesen rossz szaga van annak a legénynek. Nem győzöm a fejemet elfordítani tőle. Legalább mosdassátok meg.

A fővadászmester megcsóválta a fejét. Vadászat előtt ő maga vette számba a személyzetet, gondos szemlét tartott. Ezeket a legényeket kényesen és vigyázva válogatják. A fővadászmester intézkedett. Pár perc múlva ott állott előttük a szóbanforgó töltögető. Nyalka, ápolt külsejű, takaros parasztleány volt, vadonatúj jágerruha rajta. Erről bizony nem lehetett feltételezni, hogy annyira rossz illata van. Hanem ahogy a fővadászmester csodálkozva nézeget hol a legényre, hol a miniszterre, egyszer csak rápillant a miniszter orcájára is.

- Micsodás az arcod, kegyelmes uram?

A miniszter odatapintott az arcára. Az bizony nem volt tiszta. Sőt. A fővadászmester most már tovább folytatta a vizsgálódást. Szemügyre vette a miniszter puskáját.

- Úgy látom, kegyelmes uram, hogy a fegyvered agya is micsodás.

A rejtelem máris tisztázódott. A miniszter letámasztotta a puskája agyát a földre és éppen olyan pontra támasztotta, ahova nem kellett volna. Mikor aztán lövésre került a sor, a puskát arcához emelte. Nem lehetett ezek után csodálni, hogy hiába kapkodta a fejét, a rossz illattól sehogysem tudott szabadulni.

- Meg kell mosdatni csakugyan, - mondta megkönnyebbülve a rendezésért felelős fővadászmester, - de nem a legényt, hanem téged.

Ime a történet, amely Csathó Kálmán művéből kimaradt. Lelőttem, ő most már nem is fogja megírni. Vadász nem vagyok, de az orvvadászatig már eljutottam.

A SZANYI DISZNÓK

Szany község Sopron vármegyében van, mint ezt jól tudjuk, tehát elég messze. De a betegség elég messzire is eljut. A szanyi uraság egy öregbéresének minden disznaja elhullott. Nagy búbánatnak adta fejét az öreg. Szavát nem lehetett venni.

- Nézze, János bácsi, - szólt neki a jólelkű tisztartóné, - ne vegye úgy lelkére a dolgot. Jó az Isten, ád magának ugyanennyi disznót, mint amennyi most elveszett.

Az öregbéres megcsóválta a fejét.

- Tudom én, hogy jó az Isten, tekintetes asszony. Nem is tudunk mink gyarló eszközökkel az ő útjain elmenni. Mert mit cserélgeti a disznaimat, mikor meg voltam velök elégedve?

A BICSÉRDISTA

Csornán viszont nevezetes egyéniség az a kocsis, aki roppantul tudja a szót cifrázni. Nemrégiben holt el a gazdája, aki Bicsérdy tanítását követte, meg is tartotta szigorúan, mégsem lett tőle örök életű.

- Mi baja volt a gazdájának, hogy ilyen egy-kettőre elpatkolt? - kérdi valaki a kocsisától.

- Elgyengült, instálom, mert virilista vót, osztán csak szilvával zsenírozta magát.

A NÉMET LEVÉL

Kunterebesen meséli egy öregúr, hogy oda a polgármesteri hivatalhoz úgy hatvan évvel előtte német nyelvű levél érkezett. Ausztriából jött a levél, igen hivatalos ábrázata volt neki és a kétfejű sas is ott virított rajta.

A polgármestert felizgatta a levél. Nyomban szalajtotta a hajdút a főjegyzőért, hátha az kiigazodik a német szövegből. De bizony az sem értett belőle semmit. Most már ketten szalajtottak a városi tanácsosért. Hiába, nem értett németül az sem.

- No, kutyateremtette, - bosszankodott a polgármester, - jól megakadtunk. Hátha valami nagyon fontos van benne. Hogyan tudjuk elolvasni?

Nekifogtak tanakodni, mi történjék a levéllel. A német tanár nem volt Kunterebesben, mert nagyvakáció lévén, elutazott szűkebb hazájába, Bácskába. A nagytiszteletű úrhoz resteltek fordulni. Maradt volna a két rőföskereskedő. De azokhoz nem akartak fordulni a tekintély miatt.

- Megvan, - kiáltott a polgármester, - majd lefordítja Müller bácsi.

Patikus volt Müller bácsi, német földről vetődött Kunterebesre ötven évvel ezelőtt, s ötven év alatt semmit meg nem tanult magyarul. Ő biztosan érteni fogja a levelet. Mindjárt elküldték neki. Értette is. Csak éppen lefordítani nem tudta, mert, mint mondom, a magyar szóhoz nem konyított. A polgármester vállat vont. „Ad acta” kell tenni a levelet. Majd talán később valaki mégis lefordítja.

A levél elfelejtődött. De a minap a nagyon öreg urak valahogy felelevenítették a hatvan év előtti levél történetét. Azt mondja az egyik:

- Nini, ott megy a néhai Müller bácsi unokája. Ő most pótolhatná, amit a nagyapja elmulasztott. Érdekes volna megkeresni a városi levéltárban azt az írást, ki tudja, milyen főbenjáró történeti adalék sülné ki belőle.

Odahívták a fiatalembert, elmondták neki a régi történetet. Az megcsóválta a fejét és nevetett.

- Nem pótolhatom a mulasztást, mert, sajnos, egy árva szót sem tudok németül.

CIVIS ÉVA

Aki velem ezt a történetet közölte, Halason lakik. Onnan utazott egyszer Debrecenbe. Mint jó magyar ember, akinek a versek iránt is érzéke van, elhatározta, hogy megkeresi Csokonai Vitéz Mihály sírját és virágot tesz rá.

Jó darabig eredménytelenül bolyongott a Hatvani-utcai temetőben, míg végre elélt egy anyókat. Öreg civis-asszony volt és az idegen úr köszöntésére nyájasan válaszolt.

- Ugyan, néni, nem tudná nekem megmutatni a Csokonai sírját?

- Csokonai? Mi vót a?

- Olyan tanárféle. Amellett csuda okos ember. Szép költeményeket is írt. Kár, hogy olyan fiatalon halt meg.

- Úgy, osztán mikor vót a temetés?

- Abbizony régecskén. Elmult már száz éve is.

Az anyóka hátralépett egy lépést. Orcája elvörösödött a haragtól. Szeme cikázott.

- Hajja-i, mást nízzen magának, ha csúfolódní akar! Hát olyan vín vagyok mán, hogy száz esztendeje temetísen vótam?

A TUDÁS IS HIBA

Egyszer már írtam Badenből, ebből az osztrák kisvárosból, ahol egy szanatóriumban most aludni tanulok. Akkor felsoroltam nevezetességeit, elmondtam az idillikus Schlossergässchent, meg a játékkaszinót, meg egyebeket. De ezzel korántsem merítettem ki mindazt, amit el lehet mondani. Akad itt lépten-nyomon valami nevezetes, vagy mulatságos. Tegnap is mit látok a Gutenbrunner-utcán, mikor arra sétálok: egy cégtáblát, hogy azt mondja: „Anna Watzak.” Ezen sokáig elszórakoztam, mert mulatságosnak találom, hogy egy érdemes asszonyságot, aki liszttel, takarmánnyal és gyümölcszel kereskedik, Vacak Panninak hívják.

De ezt csak úgy mellékesen jegyzem meg, ezuttal nem ilyen apróságról, hanem főbenjáró nevezetességről akarok írni: a szanatórium főportásáról.

Kitünő és tekintélyes ember ő, a szanatórium napi életének lelke. Nagyszerű szakálla olyan külsőt ad neki, mint egy cári tengernagyé. Ott áll a pult mögött, a lépcső és a kártyaszoba bejárata között és reggeltől estig tele van munkával. Egyszerre három emberrel tárgyal, ide bélyeget ad, oda útbaigazítást, amoda cigarettát. És ha három emberrel van dolga, ezt három nyelven végzi.

Mert igen sokat kell tudni egy ilyen főportásnak. Elsősorban nyelveket. Hogy angolul, németül, franciául, olaszul tud, az természetes. De ő ezeken felül még öt nyelvet beszél, összesen kilencet. Példának okáért magyarul is egészen jól társalog velem. Csehül is tud, spanyolul is tud.

De ez csak csekély része az ő kötelező tudásának.

A mesterségével jár, hogy kívülről tudja a menetrendet. Még pedig három menetrendet, mert Badenből vasutal, villamossal és autóbusszal lehet közlekedni. Ő pedig fejből tudja mind a három közlekedési eszköz érkezéseit, indulásait és csatlakozásait. Ha Prágába utazik valaki, annak megmondja az adatokat csehül, ha Kolozsvárra, annak magyarul.

Aztán tudnia kell a postával összefüggő tudnivalókat. Hogy mennyi bélyeg kell egy Londonba küldött ajánlott levélre. Hogy mennyi időbe telik, míg egy délben feladott távirat Varsóban eléri a címzettet. Hogy lehet-e külföldre zárt postacsomagot küldeni, mekkorát, hogyan és mennyiért. Ide tartozik a telefon is, amelynek a szanatóriumban ő a középponti kapcsolója. Ott van mellette a kapcsolótábla. Egész nap számon kell tartania a Voranmeldungokat. A telefonszámok hosszú sorát fejből kell tudnia.

Tudja a kisváros beszerzési forrásait. Megmondja, hol kell fényképező cikket keresni, vagy melyik üzletbe kell menni bizonyos kék pamutért, melyik badeni kávéház tart angol lapokat és így tovább. A környéket is tudnia kell: szenvedélyes sétálók melyik uton induljanak, hol forduljanak be a hegyi rom felé, milyen irányban kevés a lejtő, melyik pont hány percnyire van.

Tudja, hogy mikor és milyen előadás lesz a színházakban és hogy mit és hány órákor és milyen helyárrakkal játszik mindegyik helybeli mozi.

Tudja az egyes vendégekről, ami tudnivaló. Ha valaki megkérdezi tőle, hogy ki az a feltűnően kövér ember, rögtön megmondja, hogy így és így hívják, znaimi mérnök, házas ember, utóbbi időben nagyon maggazdagodott és közepesen bridgezik.

Ért az öngyújtóhoz. Pedig ma már sokféle rendszerű öngyújtó van. Mindet ismeri, benzint ad bele vagy tűzkövet, megoperálja, ha kell. Ugyanúgy ért a töltőtollhoz.

Fel sem lehet sorolni, hogy mi mindent tud. Én századrészét sem tudom annak, amit ő. Az öngyújtómat képtelen vagyok megigazítani, ha elromlik, a postai díjszabásokról fogalmam sincs, a környéket nem ismerem. Kellő bámulattal adózom tehát neki, a hétköznapi élet ezermesterének. Ennyi tudást csak tisztelni lehet.

De ilyen a világ. Ennyi tudás is hiába.

Mert mialatt beszélgetek vele egy bizonyos utcáról, ahova be kell fordulni egy bizonyos autóbusz-állomáshoz, odalép Götzné, pozsonyi ügyvéd neje.

- Adjon nekem egy skatulya Khedivét.

- Igenis, tessék.

- Azonfelül mondja meg nekem, milyen idő lesz holnapután, mert esetleg kirándulnánk a Semmeringre.

- Holnapután? Azt, sajnos, nem tudom megmondani.

Götzné megütődve néz rá. Hogy lehet az, hogy egy főportás ne tudjon valamire felelni. Bosszusan nyul a cigarettáért.

- Ezt sem tudja? Nem tud maga semmit.

PASZIANSZ

Titkos lelki közösséget érzek azokkal, akik paszianszot szoktak rakni.

A paszianszhoz magány kell s az ember akkor a legemberibb, amikor egyedül van. Az egyedül való emberhez pedig vonzódunk, mert sajátmagunk magányát látjuk benne.

Valami halvány ize a bűnnek is megtalálható a paszianszban. Teljesen meddő dolog, hogy az ember valahogyan restelkedik, mert ilyesmivel tölti az idejét, mikor annyi minden egyebet csinálhatna.

Ha pedig elkezdte rakni, nincs megállás. A paszianszos ember olyan mint a gyermek.

Van olyanfajta paszianszos, aki gondol valamit, mielőtt nekiül kirakni. Ha kijön a pasziansz, akkor ez az ég intése, hogy be fog teljesedni, amit gondol. Ő tehát rendkívüli figyelemmel és izgalommal nézegeti és illesztgeti egymásra a lapokat. Sorsjegyének kihúzása attól függ, hogy a treff királyt fel tudja-e szabadítani, mert még két lap fekszik rajta s azokat a játékszabályok szerint mozgatni nem lehet. A treff király nem szabadul fel. Mit gondol ilyenkor a paszianszos? Belenyugszik? Szó sincs róla.

Először is eszébe jut, hogy mikor megkeverte a kártyát, nem balkézzel emelt. Ország-világ beláthatja, hogy ez nem volt érvényes. Eddig semmis volt. Most kezdődik az igazi.

Kever, emel balkézzel. Rakja. Most meg a kőr nyolcas okoskodik. Mindenáron szükség volna rá, mert tíz másik lap sorsa függ tőle, de a kőr nyolcas elbujt valahová és sehogysem akar előkerülni. A pasziansz megint nem jött ki. Azt hiszitek, hogy a kártyarakó most már megadja magát? Dehogy is adja. Egyszerűen elhatározza, hogy annak a pasziansznak, amelyet rak, túlszigorúak a szabályai, ki parancsolja meg és milyen írott törvényben foglaltatik az, hogy a talonba tizenhárom lapot kell tenni? Ezennel határozatilag kimondatik, hogy a talon ezentúl tizenkét lapból fog állani. A kőr nyolcas máris előkerült. A pasziansz csodálatos módon mégsem jött ki.

Szóval csakugyan nem fogják kihúzni a sorsjegyet? De igenis kihúzzák. Ez tudniillik nagyon nehéz fajta pasziansz, ritkán jön ki, méltánytalan dolog volna egyetlen játszmahoz kötni fontos dolgok beteljesedését. Kétszer nem jön ki, majd most kijön harmadszor, és akkor gilt.

Nem jön ki harmadszor sem. A magányos játékos bosszankodva összesepri a lapokat és zsarnoki módon kijelenti magának, hogy mindmostanig az egész csak afféle előjáték volt, főpróba, bevezetés. Az igazi, a döntő kivetés csak most következik. Lelke megkönnyebbül, kever, emel, és kezdi megint rakni.

Végül mégis csak kijön a pasziansz. És a magányos rakó diadalmasan állapítja meg:

- Tudom én, hogy azt a sorsjegyet mégis csak ki fogják húzni. Az első három játékban biztosan valami hibát csináltam...

Az én családomban gyermekkorom óta mindig volt pasziansz. Emlékszem kisfiú koromra, mikor téli estéket együtt ültünk a családi lámpa alatt valamennyien. Ki kézimunkázott, ki olvasott, ki a dolgozatot csinálta másnapra. Nagyanyó külön kis asztalnál ült oldalt és kártyát rakott magának. A mély csendben egyszer csak megszólalt.

- Nem is tudtam, hogy Hajdú Sándor meghalt.

Felnéztünk valamennyien, de aztán kiki megint foglalkozásához fordult. Hajdu Sándor a nagyanyó gavallérja volt negyvennyolcban. Rég nem hallott hírt róla, kivetette kártyán, hogy vajjon él-e még. A pasziansz nem jött ki. Kétségtelen volt ennél fogva, hogy Hajdu Sándor meghalt. Ez nem is látszott valószínűtlennek, tekintve, hogy Hajdu Sándor túl volt a nyolcvanon. S mikor négy év múlva csakugyan meghalt, nagyanyó bölcsen legyintett:

- Rég megmondta már azt nekem a kártya.

Hallottam egy vidéki úrról, aki magányosan élő, idős földbirtokos, hogy annál nincs szenvedélyesebb paszianszrakó az egész országban. Ha például Pestre utazik, már kint várja a kocsit a kastély előtt, már a kabát is rajta van, de ő gyorsan még kirak egy paszianszot, hogy vajjon elkészik-e a vonatról, vagy sem. A negyedik pasziansz végre kijön: igen, lekésik. És csodák csodája, csakugyan lekésik. Így megmond mindent a kártya.

Én azonban úgy tartom, hogy az az igazi paszianszos, aki nem gondol semmit, mikor kirakja. Csak rakja az esélyek tarkasága és változatossága felett való gyönyörűségében. Jómagam ehhez a fajtához tartozom. Ha nagyon fáradt vagyok, leteszem a tollat és nyúlok a kártya után. Megigérem magamnak, hogy hármat kirakok, nem többet. Persze másfél óra lesz belőle.

Házam népe lábujjhegyen járkal az ajtó előtt. Azt hiszik, hogy írok. Még sajnálnak is, hogy milyen rettenetes sokat dolgozom. Pedig ördögöt dolgozom; lopva, orvul rakom a paszianszot. A tizenhetediket és még egyszer sem jött ki. Hát nem méreg?

EGY KIS TÁRSASJÁTÉK

Tele vannak az az ujságok a legsúlyosabb komolyságú dolgokkal. A magam részéről azt hiszem, hogy vagy tizenöt esztendeje nem volt ilyen fontos ideje a belső politikának, mint most. Ennyit vagyok bátor megjegyezni, de ennél több megjegyzést nem is engedek meg magamnak, mert úgy tartom, hogy politikával csak az foglalkozzék, akinek mestersége. Író is akadhat olyan, aki ért hozzá, nem mondom. De én, - s ez az egyetlen vonás, ami nem magyar bennem, - megmondom őszintén, hogy nem értek hozzá. Az egyetlen, amit a kavarodásban cselekedni fogok, az lesz, hogy majd szavazok. De már most sajnálattal hozom az összes poli-

तिकai pártok tudomására, amelyek értesülésem szerint lámpással keresnek képviselőjelölteket, hogy rám ne számítsanak.

Egyszóval ott hagytuk el, hogy a közélet igen komoly. Ilyenkor a honfi-idegzeteknek nagyobb szükségük van könnyű szórakozásra és gondfelejtésre, mint máskor. Jó erre a lumpolás is, meg a kártya is, de aki ezeket ajánlja, az anyagi fedezetet is ajánljon hozzá. Azt pedig nem tudok. Ennélfogva egy társasjátékot ajánlok, amelyet baráti körömben nemrég találtunk fel és jól mulatunk vele. Nem kerül semmibe, mulasson vele más is kétszer-háromszor, amíg meg nem unja.

Nem kerül semmibe, csak valami ujságot, vagy könyvet kell elővenni. Aki a játékot vezeti, maga elé rakja a nyomtatott akármit, vaktában ráteszi a kezét egy betűre és felad egy megoldandó kérdést. Azt mondja, hogy azt mondja:

- Kérek egy ilyen kellemetlen tulajdonságot.

Most megnézi a betűt, amelyet ujja találmra jelölt ki és ezt a betűt is kihirdeti:

- Ká betű!

A résztvevők most mind elkezdenek gondolkozni. Találó válaszon gondolkoznak. Egyetlen szóval szabad felelni. Pár pillanat múlva már hangzanak a válaszok, innen is, onnan is.

- Kishitűség.

- Kártékonyság.

- Komolytalanság.

Ez mind rendjén való felelet; kétségtelen, hogy mind kellemetlen tulajdonságok és kával kezdődnek. De nem elég talpraesett válaszok. Tessék csak tovább törni a fejeket. Csakugyan jönnek jobbak. Egyik azt mondja: körömrágás. Másik azt mondja: kölcsönkérés. És így tovább. Mikor a játékvezető megtalálja a legjobb választ, a válaszoló kap egy jó pontot, a játék megy tovább. Megint rá teszi az ujját egy betűre. Előbb feladja a kérdést, aztán megnézi a betűt.

- Kérek valami szerelem-ellenest. Há-betű.

Nosza, elkezdik homlokukat ráncolni a felelők. Csak úgy röpködnek a szavak. „Húzódozás.” „Hidegség.” „Haszonlesés.” A vezető nincs megelégedve. Ez még mindig nem az igazi. Egyszer csak valaki elkiáltja magát:

- Hozománytalanság!

Ez már igen. A válaszoló komolyan számít a pontra. Körülnéz, tud-e valaki még valamit mondani, ami hával kezdődik és még szerelem-ellenesebb. Máris hangzik a szó:

- Házasság.

Megkapta a pontot. Gyerünk.

- Mondjunk valami igen kínos meglepetést. A betű err!

Rágalom, redukció, ragály, réműlet, - mind középfinom válaszok. De valaki büszkén kivágja:

- Rájöttek!

Hát ez csakugyan kínos meglepetés, ha rájöttek. Megkapja a pontot. És így tovább. Igen mulatságos dolgok sülnék ki belőle. A minap egy nagy költőt kellett mondani es betűvel. Nyert „Szepes”. Mert az éppen eleget elköltött. Vagy jö betűvel kellett mondani egy költséges passziót: nyert „jelöltség.”

Tegnap is játszottunk. Valami rettentő nagy hazugságot kellett mondani e betűvel. Nyert: „esküszöm.”

Egyébként ezt pénzbe is lehet játszani. Az összes válaszolók beteszik a tétet, s akinek ötven kérdés közül a legtöbb nyerő pontja van, besepri a kasszát. Nem kevesebb, mint hat pengőt nyertem.

Ehhez hasonló jókat kívánok. Remélem, mindenki nyerni fog.

A TÁRGYMUTATÓ

Nem fontos, hogy melyik minisztériumban történt. Egyik minisztériumban kineveztek egy fiatalembert a fogalmazói karba. Hogy igen sok pályázó közül éppen őt nevezték ki, annak nyomós oka volt. Tudniillik nyomták a fiatalembert. Magas helyről nyomták. A miniszter mást szeretett volna kinevezni, de nem tehette. Muszáj volt ezt a bizonyos fiatalembert kineveznie, akit az egyszerűség kedvéért nevezünk dr. Korláth Olnak.

Korláth Olt tehát bevonult a minisztériumba. Kapott egy íróasztalt és az íróasztalra munkát. De már az első napon kitűnt, hogy a fiatalember képességei körül hiba van. Az osztálytanácsos bekérte magához.

- Édes fiam, megteszel nekem egy szívességet, ha nagyon megkérlek?
- Hogyne, a legnagyobb szívességgel. Parancsolj velem, kérlek alássan.
- Arra kérnék, hogy ezentúl a tulajdonneveket kegyeskedjél nagy kezdőbetűvel írni.
- Igenis, ahogy parancsolod.

Másnap megint bekérte.

- Ne vedd rossz néven, édes fiam, ha szemrehányást teszek, de kénytelen vagyok vele. Tegnap megkértelek, hogy a tulajdonneveket kegyeskedjél nagy kezdőbetűvel írni. Megígérted és mégsem tetted meg.

Korláth Olt a kellő tisztelettel, de önérzetesen válaszolt:

- Nem egészen én vagyok az oka, kedves bátyám. Mert azt valóban mondtad nekem, hogy a tulajdonneveket nagy kezdőbetűvel írjam, de hogy melyek a tulajdonnevek, azt nem méltóztattál közölni velem.

Az osztálytanácsos nagyot nézett.

- Nem közöltem? Ja, az más. Bocsánat. Köszönöm, nincs rád szükségem.

A fiatalember kiment, az osztálytanácsos pedig azonnal felvette a házi telefont és az egész esetet elmondta az államtitkárnak. Egyszersmind kérte, hogy Korláth Oltot helyezték el valami más osztályra. Mert ő több munkát nem ad neki.

Másnap csakugyan más beosztást kapott a fiatalember. De ott sem melegedhetett meg. Három nap múlva a másik osztálytanácsos szólalt fel: vigyék el innen ezt a fiatalembert, mert őt megüti a guta. Eltették máshova. Ott is felszólaltak ellene. Így tologatták emeletről-emeletre, osztályról-osztályra. Heteken keresztül.

Pár hét múlva a miniszter, mikor az államtitkárral személyi ügyekről tanácskozott, ezt mondta:

- Kérlek, ezzel a Korláth Olttal csináljatok valamit. A protektora tegnap szólt nekem a Házban, hogy a fiatalember nagyon el van keseredve, mert nem kap munkát.

- Persze, hogy nem kap munkát, mert nem lehet használni semmire. Sok szamarat láttam életemben, de ez minden eddigi tapasztalatomat felülmúlja. Olyan számár, hogy már érdekes.

- Hát én nem tudom, mit csinálsz vele, de nagyon kérek, hogy találj ki valamit. Hiszen tudod, ki protegálja.

- Tudom. Majd kitalálok valamit.

Másnap bekérte Korláth Oltot az államtitkár.

- Kedves öcsém, igen fontos és nagy munkát fogok rábízni.

- Igenis.

- Látod ezt a nagy kötetet? Az van ráírva, hogy „betűrendes tárgymutató”, ugyebár?

- Igenis.

- Hát majd kapsz egy asztalt, ezt a könyvet magad elé veszed és azokat az aktákat, amit majd elébed raknak, bevezeted ebbe a könyvbe. És pedig betűrendben. Tehát, ha az akta úgy szól, hogy „Durák János kérése családi pótlék engedélyezése iránt”, akkor beírod a Dé betű alá és hozzáírod az aktaszámot. Érted?

- Hogyne érteném.

- Helyes. Mindjárt el is kezdheted.

Ez a megoldás nagyszerűnek bizonyult. Korláth Olt nem panaszkodott protektorának, pontosan járt a hivatalba és nagy passzióval dolgozott.

A minap az államtitkárnak szüksége volt egy aktaszámra. Bekérte Korláth Oltot.

- Kérlek, keresd ki nekem a tárgymutatóból, hogy mi a száma bizonyos Geiringer és társa cég aktájának.

- Igenis, azonnal.

Korláth Olt kiment és nem jelentkezett. Az államtitkár egy negyedóra múlva altisztet küldött hozzá, hogy mi lesz már azzal az aktaszámmal. Az altiszt azzal jött vissza, hogy a fogalmazó úr keresi az aktaszámot a könyvben, de még nem találta meg. Újabb negyedóra múltán az államtitkár elúnta a dolgot. Személyesen ment a Korláth Olt szobájába.

- Mi van már azzal az aktaszámmal? Hiszen csak át kell futni a Gé betűt.

- Igen ám, méltóságos uram, de a Gé betűnél nincs beírva semmi.

- Hogy lehet az?

- Mert úgy rendelkezél, méltóságos uram, hogy minden aktát a maga kezdőbetűjéhez kell beírni. Én tehát minden ügyet beírtam az A betűhez. Ugyanis minden darab A betűvel kezdődik. Méltóztassál idenézni.

Korláth Olt felnyitotta a tárgymutató A betűs oldalait. Azok már telided tele voltak írva. „A mikepércsi Tűzoltó Egylet kérése államsegély iránt.” „A Horváth és Gedeon-cég kérése államsegély felemelése iránt.” „A földművelésügyi minisztérium átirata a szövegcselési árlejtés ügyében.”

- Látod, méltóságos uram? Véletlenül mind A betűvel kezdődik.

Az államtitkár egy kicsit tünődött. Aztán vállat vont.

- Jól van. Csak csináld tovább.

Korláth Olt csinálja tovább. Pontosan bejár a minisztériumba és szorgalmasan dolgozik. Már a harmadik könyvet fogyasztja.

MINDENKI TUD GÖRÖGÜL

Azt mondta a barátom, hogy nem tud görögül. Ezt kétségbevittem és fogadást ajánlottam fel neki, hogy tud. Csodálkozott, de kíváncsiságból hajlandó volt fogadni. Fogadtunk. Én azt állítottam, hogy tud száz görög szót. Ő azt állította, hogy egyet sem tud. Elhamarkodta a dolgot, mert nem gondolt arra, hogy a köznapi nyelvben csak úgy hemzsegnének azok a szavak, amelyek görög honosságúak. A fogadást megnyertem. Sőt akkor is megnyertem volna, ha kétszáz szón fogadtam volna.

Te is tudsz kétszáz görög szót, kedves olvasó. Tudsz görögül. Ártatlan játékot ajánlok neked üres perceid számára. Leírok egy hevenyészett görög-magyar jegyzéket, amelyet nem mernék szótárnak nevezni, inkább görög-magyar fogalomtárnak. Mert a görög szavaknak sem a közhasználatban előforduló athéni alakját, sem szigorú nyelvtudományi formáját nem adom itt, hanem barbár módon lecsonkított tövét. Például: görögül metszeni, az így hangzik: „temnein”. Metszek: „temnó”. Mégis a metszés fogalmát az alább következő jegyzékben azzal a „tom” alakkal fogom felsorolni, amelyben további szavak képzésére használatos. Jegyzékem a következő:

1. a-, an-: (fosztó előtag)	29. -krono-: idő
2. -alg-: fájás	30. -lith-: kő
3. -anthropo-: ember	31. -log-: tan
4. anti-: ellen	32. -man-: bolondság
5. -arch-: uralom	33. -metr-: mérés
6. ariszto-: legjobb	34. -mikro-: kicsi
7. asztro-: csillag	35. -miso-: gyűlölet
8. auto-: önmaga	36. mono: egyetlen
9. bio-: élet	37. neur-: ideg
10. déno-: nép	38. nom-: törvény
11. ero-: szerelem	39. olig-: kevés
12. eszt-: érzés	40. -opt-: látás
13. -fag-: evés	41. pan-: minden
14. -fil-: kedvelés	42. para-: nála, közötté
15. -fizi-: természet	43. -path-: érzékelés
16. -fon-: hang	44. patr-: apa
17. -fot-: fény	45. peri-: körül
18. -fren-: agy	46. pir-: tűz
19. -gen-: születés	47. Plut-: gazdagság
20. geo-: föld	48. poli-: sok

21. gin-: nő	49. szin-: össze
22. -graf-: írás	50. -szkiz-: szakadás
23. -gramm: írottság	51. -szkop-: nézés
24. hidro-: víz	52. -szof-: bölcsesség
25. -id, -eid: kép	53. -theo-: isten
26. kalo-: szép	54. -thermo-: hő
27. -krat-: hatalom	55. -tom-: metszés
28. -krom-: szín	56. -zoo-: állat

Ebből a felsorolásból kiki órákig tartó játékot szerezhet magának azzal, hogy behunyt szemmel rábök a felsorolt szavakból kettőre és azokat összeteszi: olyan görög szó jön ki belőle, amelynek értelmével bizonyára tisztában van. Például: 16 és 22, együtt fonográf, vagyis olyan masina, amely a hangot leadja. Egész más a 23 és 16 kombináció, vagyis gramofon, tehát olyan készülék, ami a leírt jegyeket hanggá változtatja. A 14-es számú „fil” nagyon sok társa elé tehető. Filantróp: emberszerető, filozóf: bölcsességkedvelő, vagyis bölcs.

A megadott szótagokkal való kombinációnak nincs határa. Hamarjában csak a következő görög szavakat sorolom fel, amelyeket mindenki tud és mindenki használ, amelyek a fenti felsorolásból minden fáradság nélkül építőkockaszerűen összerakhatók: arisztokrata, metronom, oligarcha, periszkóp, kilométer, pathologikus, polikróm, pirománia, antipatikus, szimmetria, frenologia, anarchista, anthropofag, litografálás, plutokrata, pantheizmus, monológ, hidrogén, neuralgia, kaleidoszkóp, atom, fiziológia, algokratin, mizantróp, mikroszkóp, kronologikus, panoptikum, theozófia, zoológus, thermométer. És még száz, meg száz.

Igazán csak helykímélés végett mulasztottam el még egyszer ennyi, mindenki által ismert, görög szót felsorolni. Eu: jól. Ampel: szőlő. Abba is hagyom gyorsan.

Mondom, hogy mindenki tud görögül.

BUCSU UTÁN

Szép nyári pirkadás van, friss és harmatos. A nap még nem dugta ki kíváncsi orcáját, de már közeledtének ígérteől is dereng a falu. Még pedig pirosat dereng, olyan a körorvos házának meszelt fala, mintha nem mésszel, hanem jajveres vízzel huzkodták volna végig.

De a körorvos képe nem a pitymalat okán veres. Azért is, de még két külön dologban is. Előbb az, hogy mindig ilyen az ábrázata, mert afféle vérbő ember, tekintetes hasú, nagy, tohonya testű, mintha mindig a gutától kellene féltetni. Másodjára meg azért veres, mert még dühös is. Alighogy aludt valamicskét, éjféltajt már szekéren jöttek érte és felzörgették: tanyára kérték nehéz szüléshez. Nehéz ügyel bajjal világra segítette az ujonnan érkező kis magyart, de alaposan megizzadt bele. Hát ahogy lefeküdt volna végleg pihenni, alig vackolta el törődött testét az ágyban, megint felköltötték. Nem is egy beteghez kellett, hanem nyolc-hoz.

Mert tegnap este búcsú volt Jászbogdányban. Ilyenkor tánc is van, meg aztán valami ital. Nem is sok ital: a fiatalság inkább a virtusból lesz kapatos. Már hetekkel előbb izgalmas örömmel készülődtek a jóízű verekedésre, hiszen nem is bucsu az, ahol a legényekben nem ágaskodik a természet. A verekedésnek nincs is oka, már akkor ott viszket a levegőben, mikor a fiúk áldott békességben, virágos kedvvel és virágos kalappal beállítanak a kocsmákba. Éjfél utánig

szépen ring a multság, akkor valaki átszól valamit, onnan visszaszólnak, észre sem veszi magát az ember, már kirántódik a bicska a csizmaszárból és megindul a szódásüveg, vagy a hajlós nádpálca, amelynek végébe anyacsavart srófolt a gazdája. A lányok sikoltoznak, valaki leüti a lámpást, aztán üsd, nem apád. Végül ki a maga lábán hazavánszorog, kit meg a doktor udvarára támogatnak. Így volt ez örökkön-örökké, mióta István királyunk felvétette a magyar néppel a kereszténységet. Most aztán itt üldögélnek az ámbitus téglaszélén, akik az imént még gyilkolták egymást, szépen sorjában, várakozván, aki a doktor keze alá kerül. Békésebb indulatú városi széplélek bizvást elájulna a rettenetes sebek láttára, de ők csak várakoznak csinján. Az ámbitus sarkában szalmadikó, az a műtősasztal. Ott vizsgálja ki a doktor a kárvalottakat, kinek hasát varrogatja, kinek a huzalkodásban kimarjult vállát rántja helyre verejtékes erőfeszítéssel. Aki készen van, alómars, vánszorog hazafelé, bekötött karja két ujjával odanyúl kalapja széléhez és azt mondja: „Szerbusztok!” Mert akkor már béke honol a lelkekben.

De a doktoréban nem honol. Fáradt és álmos, fáj a feje, előtte az egész munkás nap, ezek az átkozottak meg nem szoknak le a búcsúbeli hagyományos verekedésről, csakhogy az ő dolgát szaporítsák.

- A fene egyen meg benneteket, hogy nem fértek a bőrötökbe. Hazamégy, lefekszel, holnap-utánig fel se merj kelni, mert összetörlek. Takarodj. Következő!

Keszeg Dani a következő. Rettentő nagy seb a koponyáján, csontig ható csunya vágás. Tizenegy öltés kell hozzá. A doktor hozzálát, megtisztogatja, lenyírja a haját a seb két partjánál, aztán fertőtleníti. Jó gorombán, hadd fájjon neki, adja meg az árát a disznó, ha verekszik. Bő karbolla öblíti, nem nagyon gyengéden, hadd sziszegjen. Dani azonban meg sem nyikkan. Akkor sem, mialatt már varrja a doktor. Sőt urambocsá', vigyorog. Elámul a doktor, hogy micsoda vasból készült ez a jászbogdányi fajta. Még ő is csodálkozik, pedig harminc éve kúrálja őket.

- Mi van itt vigyorogni való? - kiált rá mérgesen a legényre.

- Ezt a Gabacs Pestát nevetem, kérem alássan.

- Mit nevensz te Gabacs Pestán?

- Ókulát rendelt neki a doktor úr, mer annyira rövidlátó. Ténnap a bucsu tiszteletire megvette az ókulát. Én most azon nevetek, hogy nem tudja felvenni, hiába vette. Ott ül, oszt mérges.

- Miért nem tudja felvenni?

- Mert mind a két füle itt van a zsebemben...

BAJTÁRSÁK

Megesik bajtársak között, hogy nem értik egymás nyelvét. Például, ha az egyik német, a másik pedig magyar. Mert van olyan magyar, aki egyetlen mukkot sem tud németül, olyan német meg pláne szép számmal akad, aki a magyar szót nem érti. Máról-holnapra nem tanulhatják meg egymás nyelvét, tehát az ősi jelbeszédhez folyamodnak.

A mi magyarunkat - nevezzük Kelemennek - olyan állásba vezényelték, ahol egy német bajtárssal kellett együtt lennie. Valahol Oroszországban. Többet erről nem írhatok két okból. Először mert esetleg írásom hadmozdulatokra engedne következtetni, tehát a cenzúra - igen

helyesen - törölné. Másodszor mert ennek a beosztásnak fegyverneméről, okáról, részleteiről, közelebbi helyéről fogalmam sincs.

Annyit azonban tudok, hogy a két fiatal tiszt mindennap együtt vacsorázott. Nappal nem jutottak hozzá, kiki járt a dolga után. Este azonban viszonylagos nyugalom következett be, ők tehát megszerezhették maguknak a terített asztalnál való haditáplálkozás kényelmét. A legény megterített, egyenként szólította őket, s akkor a német is, a magyar is az asztalhoz siettek, keményen és barátilag tisztelegtek egymásnak, aztán leültek. Most jött a jelbeszéd. Mindenféle nyájas taglejtésekkel kínálták és unszolták egymást, még bizonyos társalgást is folytattak: ha nagyon izlett valami, behunyt szemmel bólogatva jelezték mennyei elragadtatásukat, ha netán túl sós volt az étel, az egyik fejcsóválva pillantott a másikra és rosszalóan mutatott az ételre, a másik pedig bólogatott erre a bírálatra és könnyed vállvonással jelezte, hogy nagy baj azért nincs.

A német mindjárt első este sokkal gyorsabban evett, mint a magyar. Hamar bekapta, ami rá esett, kedvtelten megtörölte a száját, felpattant, kezét nyujtotta a magyarnak és nyájasan így szólt:

- Malzeit!

Felpattant erre a magyar is, a parolát derekasan megrázta és így felelt:

- Kelemen!

Ugyanígy ment ez másnap este. A német sokkal hamarabb kész lett a bekebelezéssel, felpattant, kezét nyujtott, mondván: „Malzeit!” A magyar elcsodálkozott, de aztán azt gondolta, hogy a német bajtárs talán megfélemedezett az előző napi bemutatkozásról. Kezet rázott tehát és megint mondta: „Kelemen”.

Igy ment ez már négy napig, mikor a magyar főhadnagy jött az állást vizitálni. Rendben talált mindent.

- Jól meg vagy a német komával?

- Köszönöm, főhadnagy úr, nagyon jól. Igen kedves ember, remekül verekszik. Hozzám úgyszólván túlságosan udvarias. Minden vacsoránál külön bemutatkozik. Tegnap este már negyedszer közölte velem, hogy ő Malzeit.

- Ó te boldogtalan, hiszen az nem a neve. Hanem németül úgy mondják, hogy „Kedves egészségére”.

- Ejnye, ejnye, - képedt el a magyar, - ilyen nagy baj, ha az ember nem tud németül. Én meg szorgalmasan bemutatkoztam neki, hogy „Kelemen”. Ejnye, ejnye, de restellem. Na nem baj, majd este rendbehozom a dolgot.

Aznap este Kelemen rettentő gyorsan nekiesett gulyásának, hogy a németet mindenáron megelőzze. Csakúgy nyeldeste a falatokat dülldet szemmel, lóhalálába. De csakugyan sikerült hamarabb készen lennie. Az utolsó falatot jóformán le sem nyelte, már felpattant, összeütötte a bokáját, kezét nyujtott és hangosan mondta a varázsigét:

- Malzeit!

A német nagyot nézett. Nyilván jól esett neki a figyelem, hogy a magyar bajtárs igyekszik a német kifejezést használni. Ezt a figyelmet nyomban udvariasan igyekezett viszonzni. Erősen megrázta a feléje nyujtott kezét és ragyogó baráti mosollyal felelte a magyar kifejezést, amelyet már megtanult:

- Kelemen!